

МАЗМҰНЫ

СОДЕРЖАНИЕ

«Жасырын тергеу әрекеттерін санкциялау туралы» Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2020 жылғы 11 желтоқсандағы № 5 нормативтік қаулысы.....	2	Нормативное постановление Верховного Суда Республики Казахстан от 11 декабря 2020 года № 5 «О санкционировании негласных следственных действий»	12
Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының азаматтық істер жөніндегі сот алқасының қаулылары.....	23	Постановления судебной коллегии по гражданским делам Верховного Суда Республики Казахстан	23
Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының қылмыстық істер жөніндегі сот алқасының қаулылары.....	35	Постановления судебной коллегии по уголовным делам Верховного Суда Республики Казахстан	35

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҒАРҒЫ СОТЫНЫҢ № 5 НОРМАТИВТІК ҚАУЛЫСЫ

2020 жылғы 11 желтоқсан

Нұр-Сұлтан қаласы

Жасырын тергеу әрекеттерін санкциялау туралы

Соттың жасырын тергеу әрекеттерін санкциялауын реттейтін заң нормаларын біркелкі қолдану мақсатында Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының жалпы отырысы мынадай түсіндірмелер беруге қаулы етеді:

1. Жасырын тергеу әрекеті – бұл қылмыстық іс бойынша дәлелденуге жататын мән-жайларды анықтау үшін мүдделеріне қатысы бар адамдарға алдын ала хабарламай сотқа дейінгі іс жүргізу барысында жүргізілетін әрекет.

Жасырын тергеу әрекеттерін санкциялау Қазақстан Республикасының Қылмыстық-процестік кодексінде (бұдан әрі – ҚПК) көзделген тәртіппен және жағдайларда жүзеге асырылады.

Жасырын тергеу әрекеттерін жүргізу тәртібі Қазақстан Республикасы Бас Прокурорының (бұдан әрі – Бас Прокурор) келісімі бойынша құқық қорғау және арнаулы мемлекеттік органдар бекіткен Қағидаларда айқындалады.

2. Жасырын тергеу әрекеттері іс бойынша дәлелденуге жататын мән-жайларды анықтау мақсатында сотқа дейінгі тергеп-тексеруді жүзеге асыратын органның іс жүргізуіндегі қылмыстық іс бойынша заң мүлтіксіз сақталып және Қазақстан Республикасының Конституциясында (бұдан әрі – Конституция) көзделген адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтары қамтамасыз етіліп, жасырын тергеу әрекеттерін жүргізу талаптары сақталған және жүргізуге негіздер болған кезде жүзеге асырылады.

Әдетте жасырын тергеу әрекеттері істің мән-жайлары туралы ақпаратты өзге тергеу әрекеттері арқылы алу мүмкін болмаған жағдайларда жүргізіледі.

3. Соттар қылмыстық іс шеңберінде жүргізілетін жасырын тергеу әрекеттерін «Жедел-іздістіру қызметі туралы» Қазақстан Республикасының 1994 жылғы 15 қыркүйектегі № 154-ХІІІ Заңына (бұдан әрі – ЖІҚ туралы Заң) сәйкес жүзеге асырылатын жедел-іздістіру іс-шараларынан (бұдан әрі – ЖІІ) ажырата білулері қажет.

Жасырын тергеу әрекеттеріне ұқсас ЖІҚ туралы Заңның 11-бабы 3-тармағының 1), 2), 3), 4), 5), 6) тармақшаларында көзделген арнайы жедел-іздістіру іс-шаралары (бұдан әрі – АЖІІ) осы Заңның 12-бабы 4-тармағының 1) және 2) тармақшаларына сәйкес прокурордың санкциясымен жүргізіледі.

4. ЖІҚ туралы Заңның 14-бабының 1-тармағына сай жедел-іздістіру қызметі процесінде алынған материалдар тергеу әрекеттерін дайындау мен жүзеге асыру және қылмыстық құқық бұзушылықтардың алдын алу, жолын кесу жөніндегі ЖІІ жүргізу үшін, сондай-ақ Қазақстан Республикасы қылмыстық-процестік заңнамасының дәлелдемелерді жинауды, зерттеуді және бағалауды регламенттейтін ережелеріне сәйкес олар тексерілген жағдайда қылмыстық істер бойынша дәлелдеу процесінде пайдаланылуы мүмкін.

Соттар ҚПК-нің 120-бабының екінші бөлігіне сәйкес ЖІҚ туралы Заңның және «Қарсы барлау қызметі туралы» Қазақстан Республикасының 2016 жылғы 28 желтоқсандағы № 35-VI Заңының талаптары сақтала отырып алынған, құқыққа қайшы әрекеттер туралы нақты деректер тіркелген материалдардың құжаттар болып табылатынын және қылмыстық процесте дәлелдемелер ретінде пайдаланылуы мүмкін екенін назарға алғандары жөн.

5. Жасырын тергеу әрекеттері ҚПК-нің 232-бабының төртінші бөлігінде көзделген негіздердің біреуі болған кезде Сотқа дейінгі тергеп-тексерулердің бірыңғай тізілімінде тіркелген қылмыстық құқық бұзушылықтар туралы арыздар, хабарламалар немесе баянаттар бойынша сотқа дейінгі іс жүргізу шеңберінде жүргізіледі.

Сотқа дейінгі іс жүргізу басталғанға дейін жасырын тергеу әрекеттерін жүргізуге жол берілмейді. Мұндай жағдайларда қылмыстық процестің міндеттері ЖІҚ туралы Заңда көзделген жедел-іздістіру іс-шараларын жүргізу жолымен қамтамасыз етілуі мүмкін.

Жасырын тергеу әрекеттері қылмыстық іс бойынша іс жүргізуді тікелей жүзеге асыратын сотқа дейінгі тергеп-тексеру органының (прокурордың, тергеушінің немесе анықтаушының) бастамасымен жүргізіледі. Өзге мемлекеттік органдар мен лауазымды тұлғалардың мұндай құқығы жоқ.

ҚПК-нің 241-бабының бірінші бөлігіне сәйкес жасырын тергеу әрекетін жүргізу туралы мәліметтер және оны жүргізудің нәтижесінде алынған ақпарат жасырын тергеу әрекеті аяқталғанға дейін құпия болып табылады және жария етуге жатпайды.

6. ҚПК-нің 231-бабының 1)-ден бастап 6)-ны қоса алғандағы тармақтарында көзделген жасырын тергеу әрекеттерін санкциялауды мамандандырылған тергеу сотының, мамандандырылған ауданаралық тергеу сотының тергеу судьясы сотқа дейінгі тергеп-тексеруді жүргізетін органның орналасқан жері бойынша және (немесе) сотқа дейінгі тергеп-тексеруді жүргізетін тұлғаның тапсырмасын орындайтын құқық қорғау немесе арнайы мемлекеттік органның уәкілетті бөлімшесінің орналасқан жері бойынша не сотқа дейінгі тергеп-тексеру жүргізілетін орын бойынша жүзеге асырады.

Мамандандырылған тергеу соты немесе мамандандырылған ауданаралық тергеу соты болып табылмайтын аудандық не оған теңестірілген соттың тергеу судьяларының жасырын тергеу әрекеттерін санкциялау бойынша материалдарды қарауға құқығы жоқ.

Жасырын тергеу әрекетін жүргізуді ұзартуға санкцияны жасырын тергеу әрекетін жүргізуді санкциялаған тергеу судьясы береді.

Ерекше жағдайларда сол тергеу судьясының жасырын тергеу әрекетін жүргізуді ұзартуға санкция беру мүмкіндігі болмаған кезде санкциялауды осы соттың басқа тергеу судьясы жүзеге асырады.

Кейінге қалдыруға болмайтын жағдайларда жүргізілген жасырын тергеу әрекетінің заңдылығын мамандандырылған тергеу сотының (мамандандырылған ауданаралық тергеу сотының) тергеу судьясы сотқа дейінгі тергеп-тексеруді жүргізетін органның орналасқан жері бойынша және (немесе) сотқа дейінгі тергеп-тексеруді жүргізетін тұлғаның тапсырмасын орындайтын құқық қорғау немесе арнайы мемлекеттік органның уәкілетті бөлімшесінің орналасқан жері бойынша не сотқа дейінгі тергеп-тексеру орны бойынша тексереді.

Судьяға қатысты жасырын тергеу әрекеттерін санкциялауды Нұр-Сұлтан қаласының мамандандырылған ауданаралық тергеу сотының тергеу судьясы сотқа дейінгі тергеп-тексеру органының Бас Прокурор келіскен қаулысы бойынша, ал Бас Прокурорға қатысты – Нұр-Сұлтан қаласының мамандандырылған ауданаралық тергеу сотының тергеу судьясы сотқа дейінгі тергеп-тексеру органының Бас Прокурордың бірінші орынбасары келіскен қаулысы бойынша жүргізеді.

7. Соттар жасырын тергеу әрекеттері жүргізілуі мүмкін адамдарға қатысты олардың түпкілікті тізбесі айқындалған ҚПК-нің 232-бабы жетінші бөлігінің 1)-ден бастап 4)-ні қоса алғандағы тармақтарының талаптарын қатаң сақтауы тиіс.

Осы тізбеде көрсетілмеген адамдарға қатысты, сондай-ақ жәбірленушіге қатысты, егер оның бұған жазбаша келісімі болмаса, жасырын тергеу әрекеттерін жүргізуге жол берілмейді.

ҚПК-нің 232-бабының сегізінші бөлігінде көрсетілген жәбірленуші мен адвокатты қоспағанда, ҚПК-нің 232-бабы жетінші бөлігінің 4) тармағында көрсетілген үшінші тұлға деп іс үшін маңызы бар ақпаратты алатын немесе беретін кез келген жеке тұлға (мысалы, күдіктінің туған-туыстары, достары, таныстары) түсініледі.

Үшінші тұлғаға қатысты жасырын тергеу әрекеті сотқа дейінгі тергеп-тексеру органында үшінші тұлғаның іс үшін маңызы бар ақпаратты алатыны немесе беретіні туралы мәліметтер болғанда ғана санкциялануы мүмкін.

ҚПК-нің 232-бабы жетінші бөлігінің 5) тармағына қатысты орын деп іс үшін маңызы бар мән-жайлар немесе олардың туындау ықтималдығы болатын материалдық объектілерді (мысалы, параны беру немесе алу жүзеге асырылуы мүмкін кабинетті немесе өзге де үй-жайды, көлік құралын; қылмыстық құқық бұзушылықты дайындайтын, жасайтын немесе оны жасаған қылмыстық құқық бұзушылыққа бірге қатысушылардың кездесуі мүмкін тұрғынжайды) түсінген жөн.

Адвокаттардың ауыр немесе аса ауыр қылмысты жасауға дайындалуы немесе жасағаны жөнінде пайымдауға негіз болатын жағдайларды қоспағанда, кәсіби көмекті жүзеге асыратын адвокаттарға қатысты жасырын тергеу әрекеттерін жүргізуге тыйым салынады.

8. Егер бір адамға қатысты жасырын тергеу әрекеттерін жүргізу кезінде басқа адамның заңға қайшы әрекеттері туралы нақты деректер анықталса, онда мұндай деректер осы адамға қатысты айыптау дәлелдемелері ретінде ҚПК-нің 235-бабының талаптары сақталған кезде ғана пайдаланылуы мүмкін. Органның жасырын тергеу әрекетін жүргізу тапсырылған уәкілетті лауазымды тұлғасы, ал пошта жөнелтілімдеріне және өзге де жөнелтілімдерге жасырын бақылау жүргізу жағдайында – тергеуші, анықтаушы кейінге қалдыруға болмайтын жағдайларда басқа адамға қатысты жасырын тергеу әрекетін жүргізу туралы хабарлама мен қаулыны тергеу судьясына жібереді және жасырын тергеу әрекетін жүргізуге тергеу судьясынан тиісті санкцияны сұратады. Бұл ретте тергеу судьясының жүргізілген жасырын тергеу әрекетін заңды деп тану немесе заңсыз деп тану туралы қаулысы алынуы тиіс.

9. Жасырын тергеу әрекетін жүргізу туралы қаулы ҚПК-нің 198, 232 және 233-баптарында көрсетілген талаптарға сәйкес болуы және қылмыстық іс фабуласының қысқаша сипаттамасын, жасырын тергеу әрекетін жүргізудің қажеттігі туралы негіздемені, жасырын тергеу әрекеті жүргізілетін орын туралы немесе жасырын тергеу әрекетін жүргізу жоспарланған адамға қатысты мәліметтерді, сондай-ақ ҚПК-нің 233-бабының бірінші бөлігінде санамаланған барлық өзге де деректерді қамтуы тиіс.

Органның жасырын тергеу әрекетін жүргізу тапсырылған уәкілетті лауазымды тұлғасының, ал пошта жөнелтілімдеріне және өзге де жөнелтілімдерге жасырын бақылау жүргізу жағдайында – тергеушінің, анықтаушының қаулыда көрсетілген жасырын тергеу әрекетін жүргізу қажеттігі туралы түйіндері уәжді болуы және қылмыстық істің материалдарымен расталуы тиіс.

Тергеу судьясы қаулыда көрсетілген дәлелдерді тексеру мақсатында қаулыда баяндалған мән-жайларды растайтын материалдарды, соның ішінде ҚПК-нің 233-бабының екінші бөлігіне сәйкес құпияланған жасырын тергеу әрекеті жүргізіліп жатқан немесе жүргізілуі жоспарланған объектінің нақты деректерін сұратуға құқылы.

Сұратылған материалдарды тергеу судьясына ұсынбау жасырын тергеу әрекетін санкциялаудан бас тарту үшін негіз болып табылады.

10. Жасырын тергеу әрекеттерін жүргізу нәтижесінде алынған нақты деректер ҚПК-нің 15 және 16-тарауларының нормаларында көзделген тәртіппен бекітілуге, зерттелуге, бағалануға және дәлелдемелер ретінде танылуға жатады.

ҚПК-нің 239-бабының екінші бөлігіне сәйкес жасырын тергеу әрекеттерінің нәтижелерін зерттеу хаттамаларындағы заңмен белгіленген

тәртіппен бекітілген нақты деректер, дыбыс жазбалары мен бейнелердің жазбалары, фотосуреттер, ғылыми-техникалық құралдардың көмегімен тіркелген басқа да нәтижелер, алып қойылған заттар мен құжаттар немесе олардың көшірмелері дәлелдемелер ретінде танылуы мүмкін.

11. Егер жасырын тергеу әрекеттерінің нәтижелері бойынша сот сараптамасын жүргізу арқылы тексеруді талап ететін мән-жайлар анықталса (мысалы, есірткі заттардың заңсыз айналымы туралы істер бойынша), онда сараптама тағайындауды тергеуші немесе оның тапсырмасымен анықтау органы ҚПК-нің 60-бабының тәртібімен жүргізеді. Анықтау органының қаулысымен алынған сарапшының қорытындысы, егер тергеушінің тиісті тапсырмасы болмаса, жол берілетін дәлелдеме ретінде танылуы мүмкін емес.

12. Пошта жөнелтілімдерін және өзге де жөнелтілімдерді жасырын бақылауды қоспағанда, жасырын тергеу әрекеттерін сотқа дейінгі тергеп-тексеру органының тапсырмасы (бұдан әрі – тапсырма) бойынша құқық қорғау органының немесе арнайы органның уәкілетті бөлімшесі жедел-іздістіру қызметінің нысандары мен тәсілдерін пайдалана отырып, Жасырын тергеу әрекеттерін жүргізу қағидаларына сәйкес жүргізеді.

Тапсырмада нақты адамға немесе орынға қатысты жасырын тергеу әрекетін жүргізудің қажеттігі туралы негіздеме болуы және іс материалдарымен расталуы тиіс.

Бір тапсырмада бірнеше жасырын тергеу әрекеттерін және әртүрлі адамдарға қатысты жүргізу қажеттігі туралы көрсетілуі мүмкін, олардың тізбесі ҚПК-нің 232-бабының жетінші бөлігінде көрсетілген.

ҚПК-нің 231-бабының 1), 2), 3), 4), 6) тармақтарында көзделген жасырын тергеу әрекеттерін жүргізу туралы қаулыны жасырын тергеу әрекетін жүргізу тапсырылған орындаушы шығарады. Пошта жөнелтілімдеріне және өзге де жөнелтілімдерге жасырын бақылауды жүргізу туралы және жасырын тергеу әрекеттерін жүргізу мерзімін ұзарту туралы қаулыларды сотқа дейінгі тергеп-тексеруді жүзеге асыратын тергеуші немесе анықтаушы тікелей өздері шығарады.

13. Жасырын тергеу әрекетін жүргізудің қажеттігі туралы негіздеме, оның түрі, жүргізілетін орны (жасырын тергеу әрекетін орын бойынша жүргізілген кезде), абонент телефондарының нөмірлері, электрондық поштаның мекенжайы, ақпарат алынуға тиіс уақыт кезеңі сотқа дейінгі тергеп-тексеруді жүзеге асыратын тұлғаның тапсырмасында көрсетілуі тиіс.

Тапсырмада тыңдалып жатқан абоненттік нөмірлерінің жасырын тергеу әрекеті жүргізіліп отырған адамға тиесілілігін растайтын деректер көрсетілуі тиіс.

Жасырын тергеу әрекетін жүргізетін орындаушы тапсырмада көрсетілмеген өзге жасырын тергеу әрекетін жүргізуге құқылы емес.

Орындаушының қосымша абонент нөмірлерін, электрондық поштаның мекенжайларын, әлеуметтік желілердің аккаунттарын және тапсырмада көрсетілмеген басқа да мәліметтерді жасырын тергеу әрекетін жүргізу туралы қаулыға енгізуіне жол берілмейді.

Егер орындаушы жасырын тергеу әрекетін жүргізу кезінде оған берілген тапсырманың шегінен шығып кетсе, онда тергеу әрекеттерін жүргізу нәтижесінде алынған мәліметтер іс бойынша жол берілетін дәлелдемелер болып танылуы мүмкін емес.

14. Жасырын тергеу әрекеттері сотқа дейінгі тергеп-тексеру органы қылмыс белгілерін, сондай-ақ ҚПК-нің 232-бабында көзделген жасырын тергеу әрекеттерін жүргізу шарттары мен негіздерін анықтағаннан кейін ғана жүргізілуі мүмкін.

Сотқа дейінгі тергеп-тексеру органында жасырын тергеу әрекетін жүргізуге бастамашылық жасаудан бұрын адамның тергеліп жатқан қылмысқа қатысы туралы (қылмыстық құқық бұзушылық туралы арызда, хабарламада оған дайындық жүргізіп отырған, оны жасап отырған немесе жасаған адам, немесе осы адамның тергеп-тексерудегі құқық бұзушылыққа қатысы бар немесе дайындалып, жасалып жатқан не жасалған қылмыстық құқық бұзушылық туралы деректерді біледі деп оған қатысты пайымдауға негіздің бар екендігі көрсетілген) мәліметтер немесе үшінші адамның іс үшін маңызды ақпаратты алатыны не беретіні туралы мәліметтер болуы тиіс.

Осындай ақпарат ретінде сотқа дейінгі тергеп-тексеру басталғанға дейін алынған жедел-іздістіру іс-шараларының материалдары пайдаланылуы мүмкін.

15. Тергеу судьясы жасырын тергеу әрекетін санкциялауды сотқа тиісті қаулы түскен сәттен бастап он екі сағаттың ішінде жүргізеді.

Қосымша материалдарды талап етіп алдыру қажет болған жағдайларда қаулыны белгіленген мерзімнен артық, бірақ жиырма төрт сағаттан аспайтын мерзімде қарауға жол беріледі.

Тергеу судьясы жасырын тергеу әрекеттерін жүргізу туралы қаулыны сот отырысын өткізбей және қылмыстық процеске қатысушыларды хабардар етпей жеке-дара қарайды.

16. Тергеу судьясы жасырын тергеу әрекетін жүргізу туралы қаулыны заңды әрі негізді деп танып, оған «Санкциялаймын» деген сөзді, өзінің қолын, сот мөрінің бедерін және күнін қою жолымен санкциялайды.

Шығарылған қаулы негізсіз болған не жасырын тергеу әрекетін жүргізу қажеттігін және негізділігін растайтын материалдар жеткілікті болмаған жағдайда тергеу судьясы санкциялаудан бас тартып, ол туралы уәжді қаулы шығарады.

Сотқа дейінгі тергеп-тексеру органының жасырын тергеу әрекетін жүргізу үшін материалдарды дайындау кезінде заңды бұзғаны анықталған кезде (мысалы, сотқа дейінгі тергеп-тексеруді жүзеге асыратын тұлғаның тапсырмасының болмауы, жасырын тергеу әрекетін жүргізу туралы қаулыны тиісті емес адамның шығаруы, тапсырмада көзделмеген жасырын тергеу әрекетін жүргізу туралы қаулыда нұсқаудың болуы, жасырын тергеу әрекетін жүргізу туралы қаулыны ұсынудың ҚПК-нің 234-бабының екінші бөлігінде

көзделген процестік мерзімінің бұзылуы) тергеу судьясы санкциялаудан бас тартылған жағдайда тиісті ден қою шараларын қабылдау үшін жекеше қаулыны да шығаруға құқылы.

Прокурордың тергеу судьясының жасырын тергеу әрекеттерін санкциялау не санкциялаудан бас тарту туралы қаулысын қайта қарау жөнінде өтінішхат келтіруі және оны облыстық немесе оған теңестірілген сот судьясының қарауы ҚПК-нің 107-бабында көзделген тәртіппен жүзеге асырылады.

17. Жасырын тергеу әрекетін санкциялау үшін ұсынылған ақпараттың дұрыстығына күмән болған кезде тергеу судьясы қаулыны ҚПК-нің 234-бабының екінші бөлігіне сәйкес санкциялап, жиырма төрт сағаттың ішінде процестік прокурорға оны тексеруді тапсыруға құқылы.

Процестік прокурор тағайындалмаған қылмыстық істер бойынша да осындай тексеру туралы бастамашылық жасалады. Мұндай жағдайда тергеу судьясының жазбаша хабарламасы іс бойынша прокурорлық қадағалауды жүзеге асыратын прокуратура органы басшысының атына жіберіледі.

Тергеу судьясы сотқа дейінгі іс жүргізу шеңберінде түскен кез келген ақпараттың дұрыстығын, оның ішінде жасырын тергеу әрекетін жүргізу туралы көрсетілген абоненттік нөмірдің, электрондық пошта мекенжайларының, әлеуметтік желілер деректерінің және т.б., дұрыстығын тексеруге бастамашылық жасауы мүмкін.

Прокурор бес тәуліктің ішінде тиісті тексеру жүргізуге және нәтижелері туралы тергеу судьясын хабардар етуге міндетті. Егер тексеру кезінде жасырын тергеу әрекетін жүргізу туралы қаулының заңсыздығы анықталған жағдайда, прокурор тергеу судьясына оны тоқтату туралы тиісті өтінішхатты енгізуге міндетті, тергеу судьясы өтінішхатты ҚК-нің 234-бабының екінші бөлігінде көрсетілген мерзімде қарауы тиіс.

18. Кейінге қалдыруға болмайтын жағдайларда тергеу судьясын жиырма төрт сағаттың ішінде жазбаша хабардар етіп, одан кейін ҚПК-нің 235-бабында көзделген тәртіппен санкция алып, ҚПК-нің 231-бабының 1)-ден 6)-ны қоса алғандағы тармақтарында көзделген жасырын тергеу әрекеттерін жүргізуге жол беріледі.

Кейінге қалдыруға болмайтын жағдайларда, бұл кезде жасырын тергеу әрекеттерін жүргізу басталғанға дейін тергеу судьясының санкциясын алуға мүмкіндік болмаса, жасырын тергеу әрекеттерін жүргізу ерекше сипатта болуы тиіс.

19. Жүргізілген жасырын тергеу әрекеті туралы хабарламаны қарау кезінде оны нақты адамға немесе орынға қатысты жүргізудің негізділігінен басқа жасырын тергеу әрекетін жүргізу басталғанға дейін санкция алу үшін объективті кедергілердің бар-жоғын міндетті түрде тексеру сот зерттеуінің нысанасы болып табылады.

Осындай мән-жайларға, мысалы, жасырын тергеу әрекетін демалыс немесе мереке күні жүргізудің қажеттігі, тәуліктің кешкі (түнгі) уақыты,

жасырын тергеу әрекеті жүргізіліп жатқан ауданның қашықтығы, ҚПК-ге сәйкес жасырын тергеу әрекетін жүргізуге жол берілетін үшінші тұлғалардың кенеттен пайда болуы және т.б. жатқызылады.

20. ҚПК-нің 235-бабының екінші бөлігіне сәйкес тергеу судьясы ұсынылған материалдарды зерделеп, жүргізілген жасырын тергеу әрекетін кейінге қалдыруға болмайтындығымен келіскен жағдайда, кейінге қалдыруға болмайтын жасырын тергеу әрекетінің жүргізілгенін заңды деп тану туралы қаулы шығарады, онда нақты адамға немесе орынға қатысты жасырын тергеу әрекетін жүргізудің қажеттігі мен негізділігін атап өтіп, қаулы мен хабарламаны қарау уақытын көрсетеді. Келіспеген жағдайда оны тоқтату және жасырын тергеу әрекетінің нәтижелерін жол берілетін дәлелдемелер ретінде пайдалануға болмайтындығы туралы қаулы шығарады.

Кейінге қалдыруға болмайтын жасырын тергеу әрекетін жүргізу мерзімін есептеу ҚПК-нің 236-бабында белгіленген мерзімдер шегінде ол нақты жүргізілген күнінен басталады.

Орғанның жасырын тергеу әрекетін жүргізу тапсырылған уәкілетті лауазымды тұлғасынан адамға немесе орынға қатысты жасырын тергеу әрекетін одан әрі жүргізу қажеттігі туралы уәжді қаулы түскен жағдайда, тергеу судьясы оны ҚПК-нің 234-бабының тәртібімен санкциялауға құқылы.

21. Жасырын тергеу әрекеті тергеу судьясы оны санкциялаған мерзім ішінде, бірақ 30 тәуліктен аспайтын мерзімде жүргізіледі.

Тергеу судьясы жасырын тергеу әрекетін жүргізу мерзімін ұзартуды ҚПК-нің 236-бабының екінші бөлігінде көзделген тәртіппен санкциялайды.

ҚПК-нің 45-бабының 7-1-бөлігіне сәйкес сотқа дейінгі тергеп-тексеру мерзімдерін ұзу ЖІҚ туралы Заңға сәйкес іс бойынша қажетті іздестіру іс-шараларын және жасырын тергеу әрекеттерін жүргізуге, олардың нәтижелерін қылмыстық іс материалдарына қосып тігуге кедергі келтірмейді.

Сотқа дейінгі тергеп-тексеру мерзімдері үзілген кезеңде жүргізуге болатын іздестіру іс-шаралары деп ҚПК-нің 7-бабының 56) тармағына сәйкес анықтау органының қылмыстық процесті жүргізетін органнан жасырынып жүрген және (немесе) қылмыстық жауаптылықтан жалтарып жүрген адамдардың, хабарсыз кеткен адамдардың, іс үшін маңызы бар нәрселер мен құжаттардың тұрған жерін анықтауға, сондай-ақ қылмыстық құқық бұзушылық жасаған адамдарды анықтауға бағытталған, қылмыстық процесті жүргізетін органның тапсырмасы бойынша орындалатын әрекеттері түсініледі.

Сотқа дейінгі тергеп-тексеру мерзімдері үзілген қылмыстық іс бойынша не сотқа дейінгі тергеп-тексеру органы іс бойынша іс жүргізуді ҚПК-нің 50-бабының негізінде (1997 жылғы редакция) тоқтата тұрса, тергеу судьясы ҚПК-нің 45-бабының тоғызыншы бөлігіне сәйкес сотқа дейінгі тергеп-тексеру мерзімдері қайта басталғаннан кейін не 2015 жылғы 1 қаңтарға дейін тоқтатыла тұрған қылмыстық іс ҚПК-нің 673-бабының 8-1-бөлігіне сәйкес

қайта басталғаннан кейін ғана жасырын тергеу әрекеттерін санкциялауды жүргізеді.

22. Жасырын тергеу әрекетін жалғастыруды санкциялау мәселесін шешу кезінде оны жалғастырудың негізділігін, оның қандай мақсат үшін қажет екенін және сотқа дейінгі тергеп-тексеру органының нақты адамға немесе орынға қатысты жасырын тергеу әрекетін жүргізу қажеттігі туралы түйіндерінің расталғанын тексерген жөн.

Жасырын тергеу әрекетін жалғастыруға жеткілікті негіздеменің жоқтығы оны санкциялаудан бас тарту үшін негіз болып табылады.

Жасырын тергеу әрекеттері іс бойынша тергеу әрекеттерінің аяқталғаны туралы хабарланғанға дейін сотқа дейінгі тергеп-тексеру барысында жүргізілуі мүмкін.

23. ҚПК-нің 231-бабының 1)-дан бастап 6)-ны қоса алғандағы тармақтарында көзделген жасырын тергеу әрекеттерін тергеу судьясы прокурордың өтінісхаты бойынша тоқтатуы мүмкін.

Өтінісхатқа жасырын тергеу әрекетін тоқтатудың қажеттігі туралы прокурордың дәлелдерінің негізділігін растайтын мәліметтер қоса берілуі тиіс. Ұсынылған ақпараттың дұрыстығын қамтамасыз ету аталған өтінісхатпен жүгінген прокурорға жүктеледі.

Жасырын тергеу әрекетін тоқтату туралы прокурордың өтінісхаты негізсіз болған кезде оны қанағаттандырудан бас тартылуы мүмкін, ол туралы тергеу судьясы уәжді қаулы шығарады. Оны жоғары тұрған сот прокурордың өтінісхаты бойынша ҚПК-нің 107-бабының қағидаларына сәйкес қайта қарауы мүмкін.

24. Сотқа дейінгі тергеп-тексеру органы, ҚПК-нің 240-бабында көзделген жағдайларды қоспағанда, өзіне қатысты жасырын тергеу әрекеті жүргізілген адамға ол туралы жасырын тергеу әрекетінің нәтижелерімен таныстырмай қылмыстық іс бойынша қорытынды шешім шығарылған сәттен бастап алты ай мерзімнен кешіктірмей хабарлауға тиіс.

Тергеу судьясы бұл мерзімді сотқа дейінгі тергеп-тексеру органының уәжді өтінісхаты бойынша бір жылға дейін ұзартуы мүмкін.

Жазбаша хабарламада жүргізілген жасырын тергеу әрекетінің түрі мен оны өткізу уақыты, сондай-ақ ҚПК-нің 240-бабының екінші, төртінші, және алтыншы бөліктерінде көзделген құқықтарды түсіндіру туралы мәліметтер қамтылуы тиіс.

Қылмыстық іс бойынша сотқа дейінгі іс жүргізу сатысындағы қорытынды шешім сотқа дейінгі іс жүргізуді тоқтату туралы қаулы ғана болып табылады.

Сот үкім шығарған кезде хабарламаның алты айлық мерзімі үкімнің заңды күшіне енген сәтінен бастап есептеледі.

Адам сотқа дейінгі іс жүргізу барысында жасырын тергеу әрекетін жүргізу фактісі туралы қылмыстық іс материалдарымен таныстыру

кезінде ҚПК-нің 295 және 296-баптарында көзделген тәртіппен не ҚПК-нің 239-бабының екінші бөлігінде көзделген тәртіппен хабарлар етілген жағдайларда бұл адамға жүргізілген жасырын тергеу әрекеті туралы хабарланды деп есептеледі және қайта хабарлау талап етілмейді.

25. Сотқа дейінгі тергеп-тексеру органы ҚПК-нің 240-бабы 1-1-бөлігінде көзделген жағдайларда тергеу судьясына адамды оған қатысты жүргізілген жасырын тергеу әрекеті туралы хабардар етпеу жөнінде өтінішхат береді.

Тергеу судьясы сотқа дейінгі тергеп-тексеру органының уәжді өтінішхаты бойынша:

террористік немесе экстремистік қылмыс туралы қылмыстық іс бойынша;

қылмыстық топ жасаған қылмыс туралы қылмыстық іс бойынша;

егер хабардар ету мемлекеттік құпияларды жария ету қаупін төндіретін болса;

егер хабардар ету қызметті құпия негізде және астыртын нысанда жүзеге асыратын адамдардың және өзге де адамдардың қауіпсіздігіне қатер төндірсе, адамға оған қатысты жүргізілген жасырын тергеу әрекеті туралы оған хабарламау жөнінде келісе алады.

Аталған тізбе түпкілікті болып табылады және кеңінен түсіндіруге жатпайды.

26. Өзіне қатысты жасырын тергеу әрекеттері жүргізілген адам жасырын тергеу әрекетін жүргізуді санкциялаған сотқа хабарламаны алған сәттен бастап он бес тәуліктің ішінде тиісті жасырын тергеу әрекеттерінің жүргізілуін заңсыз деп тану және келтірілген залалды (ол болған жағдайда) өтеу туралы арызбен ҚПК-нің 106-бабында көзделген тәртіппен жүгінуге құқылы.

Тергеу судьясы шағымды ҚПК-нің 106-бабының тәртібімен қарау кезінде сотқа дейінгі тергеп-тексеру органының жасырын тергеу әрекетін жүргізу туралы қаулыны орындау бойынша әрекеттерінің заңдылығын осы қаулыны санкциялаудың заңдылығын талқыламастан тексеруге тиіс. Тергеу судьясының қаулысына ҚПК-нің 107-бабында көзделген тәртіппен шағым жасалуы, прокурордың өтінішхаты бойынша ол қайта қаралуы мүмкін.

27. Конституцияның 4-бабына сәйкес осы нормативтік қаулы қолданыстағы құқық құрамына қосылады, жалпыға бірдей міндетті болып табылады және алғашқы ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі.

**Қазақстан Республикасы
Жоғарғы Сотының Төрағасы**

Ж. Асанов

**Қазақстан Республикасы
Жоғарғы Сотының судьясы,
жалпы отырыс хатшысы**

Г. Әлмағамбетова

НОРМАТИВНОЕ ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 5 ВЕРХОВНОГО СУДА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

11 декабря 2020 года

город Нур-Султан

О санкционировании негласных следственных действий

В целях единообразного применения норм закона, регулирующих санкционирование судом негласных следственных действий, пленарное заседание Верховного Суда Республики Казахстан постановляет дать следующие разъяснения:

1. Негласное следственное действие - это действие, проводимое в ходе досудебного производства для выяснения обстоятельств, подлежащих доказыванию по уголовному делу, без предварительного информирования лиц, интересов которых оно касается.

Санкционирование негласных следственных действий осуществляется в порядке и случаях, предусмотренных Уголовно-процессуальным кодексом Республики Казахстан (далее – УПК).

Порядок проведения негласных следственных действий определяется Правилами, утвержденными правоохранительными и специальными государственными органами по согласованию с Генеральным Прокурором Республики Казахстан (далее – Генеральный Прокурор).

2. Производство негласных следственных действий осуществляется по уголовному делу, находящемуся в производстве органа досудебного расследования, при соблюдении условий и наличии оснований их проведения в целях выяснения обстоятельств, подлежащих доказыванию по делу при неукоснительном соблюдении закона и обеспечении прав и свобод человека и гражданина, предусмотренных Конституцией Республики Казахстан (далее – Конституция).

Негласные следственные действия проводятся, как правило, в случаях, когда информацию об обстоятельствах дела невозможно получить посредством проведения иных следственных действий.

3. Судам необходимо отличать негласные следственные действия, проводимые в рамках уголовного дела от оперативно-розыскных мероприятий (далее ОРМ), осуществляемых в соответствии с Законом Республики Казахстан от 15 сентября 1994 года № 154-ХІІІ «Об оперативно-розыскной деятельности» (далее – Закон об ОРД).

Схожие с негласными следственными действиями специальные оперативно-розыскные мероприятия (далее СОРМ), предусмотренные подпунктами 1), 2), 3), 4), 5), 6) пункта 3 статьи 11 Закона об ОРД проводятся с санкции прокурора в целях, предусмотренных подпунктами 1) и 2) пункта 4 статьи 12 данного Закона.

4. Согласно пункту 1 статьи 14 Закона об ОРД материалы, полученные в процессе оперативно-розыскной деятельности, могут быть использованы для подготовки и осуществления следственных действий и проведения ОРМ по предупреждению, пресечению уголовных правонарушений, а также в процессе доказывания по уголовным делам при условии их проверки в соответствии с положениями уголовно-процессуального законодательства Республики Казахстан, регламентирующими собирание, исследование и оценку доказательств.

Судам следует иметь в виду, что в соответствии с частью второй статьи 120 УПК, полученные с соблюдением требований Закона об ОРД и Закона Республики Казахстан от 28 декабря 2016 года № 35-VI «О контрразведывательной деятельности» материалы, в которых зафиксированы фактические данные о противоправных действиях, являются документами и могут использоваться в уголовном процессе в качестве доказательств.

5. Негласные следственные действия проводятся по зарегистрированным в Едином реестре досудебных расследований заявлениям, сообщениям или рапортам об уголовных правонарушениях при наличии одного из оснований, предусмотренных частью четвертой статьи 232 УПК, в рамках досудебного производства.

До начала досудебного производства проведение негласных следственных действий недопустимо. В этих случаях задачи уголовного процесса могут обеспечиваться путем проведения оперативно-розыскных мероприятий, предусмотренных Законом об ОРД.

Негласные следственные действия проводятся по инициативе органа досудебного расследования (прокурора, следователя или дознавателя), непосредственно осуществляющего производство по уголовному делу. Иные государственные органы и должностные лица таким правом не обладают.

В соответствии с частью первой статьи 241 УПК сведения о производстве негласного следственного действия и информация, полученная в результате его проведения, до окончания негласного следственного действия являются конфиденциальными и разглашению не подлежат.

6. Санкционирование негласных следственных действий, предусмотренных пунктами с 1) по 6) статьи 231 УПК, осуществляется следственным судьей специализированного следственного суда, специализированного межрайонного следственного суда по месту нахождения органа, производящего досудебное расследование и (или) по

месту нахождения уполномоченного подразделения правоохранительного или специального государственного органа, исполняющего поручение лица, производящего досудебное расследование либо по месту производства досудебного расследования.

Следственные судьи районного или приравненного к нему суда, не являющегося специализированным следственным судом либо специализированным межрайонным следственным судом, не вправе рассматривать материалы по санкционированию негласных следственных действий.

Санкционирование продления проведения негласного следственного действия производится следственным судьей, санкционировавшим проведение негласного следственного действия.

В исключительных случаях, при невозможности санкционирования продления проведения негласного следственного действия тем же следственным судьей, санкционирование осуществляется другим следственным судьей этого же суда.

Законность негласного следственного действия, проведенного в случаях, не терпящих отлагательства, проверяется следственным судьей специализированного следственного суда (специализированного межрайонного следственного суда) по месту нахождения органа, производящего досудебное расследование и (или) по месту нахождения уполномоченного подразделения правоохранительного или специального государственного органа, исполняющего поручение лица, производящего досудебное расследование либо по месту досудебного расследования.

Санкционирование негласных следственных действий в отношении судьи производится следственным судьей специализированного межрайонного следственного суда города Нур-Султан по постановлению органа досудебного расследования, согласованному с Генеральным Прокурором, а в отношении Генерального Прокурора следственным судьей специализированного межрайонного следственного суда города Нур-Султан по постановлению органа досудебного расследования, согласованному с первым заместителем Генерального Прокурора.

7. Судам следует соблюдать требования пунктов с 1) по 4) части седьмой статьи 232 УПК, определяющих исчерпывающий перечень лиц, в отношении которых могут осуществляться негласные следственные действия.

Не допускается проведение негласных следственных действий в отношении лиц, не указанных в этом перечне, а также в отношении потерпевшего, если отсутствует его письменное согласие.

Под третьим лицом, указанным в пункте 4) части седьмой статьи 232 УПК, понимается любое физическое лицо (например, родственники, друзья, знакомые подозреваемого), получающее или передающее информацию, имеющую значение для дела, за исключением потерпевшего и адвоката, указанного в части восьмой статьи 232 УПК.

В отношении третьего лица негласное следственное действие может быть санкционировано лишь при условии, что орган досудебного расследования обладает сведениями о том, что третье лицо получает или передает информацию, имеющую значение для дела.

Под местом применительно к пункту 5) части седьмой статьи 232 УПК следует понимать материальные объекты, где существуют обстоятельства, имеющие значение для дела, или предполагается их возникновение (например, кабинет или иное помещение, транспортное средство, где могут быть осуществлены дача и получение взятки; жилище, где может состояться встреча соучастников уголовного правонарушения, подготавливающих, совершающих или совершивших его).

Запрещается производство негласных следственных действий в отношении адвокатов, осуществляющих профессиональную помощь, за исключением случаев, когда имеются основания полагать, что ими готовится или совершено тяжкое или особо тяжкое преступление.

8. Если при производстве негласных следственных действий в отношении одного лица будут выявлены фактические данные о противоправных действиях другого лица, то эти данные могут быть использованы в качестве доказательств обвинения в отношении этого лица только при соблюдении требований статьи 235 УПК. Уполномоченное должностное лицо органа, которому поручено проведение негласного следственного действия, а в случае проведения негласного контроля почтовых и иных отправок – следователь, дознаватель направляет следственному судье уведомление и постановление о проведении негласного следственного действия в случаях, не терпящих отлагательства в отношении другого лица и запрашивает соответствующую санкцию следственного судьи на проведение негласного следственного действия. При этом должно быть получено постановление следственного судьи о признании либо непризнании проведенного негласного следственного действия законным.

9. Постановление о проведении негласного следственного действия должно соответствовать требованиям, указанным в статьях 198, 232 и 233 УПК, и содержать краткое описание фабулы уголовного дела, обоснование необходимости проведения негласного следственного действия, сведения о месте или лице, в отношении которого планируется проводить негласное следственное действие, а также другие данные, перечисленные в части первой статьи 233 УПК.

Выводы уполномоченного должностного лица органа, которому поручено проведение негласного следственного действия, а в случае проведения негласного контроля почтовых и иных отправок – следателя, дознавателя о необходимости проведения негласного следственного действия, указанные в постановлении, должны быть мотивированными и подтверждаться материалами уголовного дела.

В целях проверки доводов, указанных в постановлении, следственный судья вправе запрашивать материалы, которые подтверждают обстоятельства, изложенные в постановлении, в том числе фактические данные объекта, в отношении которого планируется проводить или проводится негласное следственное действие, зашифрованные в соответствии с частью второй статьи 233 УПК.

Непредоставление следственному судье истребованных материалов является основанием для отказа в санкционировании негласного следственного действия.

10. Фактические данные, полученные в результате проведенных негласных следственных действий, подлежат закреплению, исследованию, оценке и признанию в качестве доказательств в порядке, предусмотренном нормами глав 15 и 16 УПК.

В соответствии с частью второй статьи 239 УПК в качестве доказательств могут быть признаны закрепленные в установленном законом порядке фактические данные, содержащиеся в протоколах исследования результатов негласных следственных действий, звукозаписи и записи изображений, фотографии, другие зафиксированные с помощью научно-технических средств результаты, изъятые предметы и документы или их копии.

11. Если по результатам негласных следственных действий будут установлены обстоятельства, требующие проверки путем проведения судебной экспертизы (например, по делам о незаконном обороте наркотических средств), то назначение экспертизы производится следователем либо по его поручению органом дознания в порядке статьи 60 УПК. Заключение эксперта, полученное по постановлению органа дознания при отсутствии соответствующего поручения следователя, не может быть признано в качестве допустимого доказательства.

12. Негласные следственные действия, за исключением негласного контроля почтовых и иных отправлений, производятся по поручению органа досудебного расследования (далее поручение), уполномоченным подразделением правоохранительного или специального органа с использованием форм и методов оперативно-розыскной деятельности в соответствии с Правилами проведения негласных следственных действий.

Поручение должно содержать обоснование необходимости проведения негласного следственного действия в отношении конкретного лица или места и подтверждаться материалами дела.

В одном поручении может быть указано о необходимости проведения нескольких негласных следственных действий и в отношении разных лиц, перечень которых указан в части седьмой статьи 232 УПК.

Постановление о проведении негласных следственных действий, предусмотренных пунктами 1),2),3),4),6) статьи 231 УПК, выносится исполнителем, которому поручено проведение негласного следственного

действия. Постановления о проведении негласного контроля почтовых и иных отправлений и о продлении срока проведения негласных следственных действий выносятся непосредственно самим следователем или дознавателем, осуществляющим досудебное расследование.

13. Обоснование необходимости проведения негласного следственного действия, его вид, место проведения (при проведении негласного следственного действия по месту), номера абонентских телефонов, адрес электронной почты, период времени, за который следует получить информацию, должны быть изложены в поручении лица, осуществляющего досудебное расследование.

В поручении должны быть указаны данные, подтверждающие принадлежность прослушиваемых абонентских номеров лицу, в отношении которого проводится негласное следственное действие.

Исполнитель проведения негласного следственного действия не вправе проводить иное негласное следственное действие, не указанное в поручении.

Включение исполнителем в постановление о проведении негласного следственного действия дополнительных абонентских номеров, адресов электронной почты, аккаунтов социальных сетей и других сведений, не указанных в поручении, не допускается.

Если исполнитель при проведении негласного следственного действия вышел за пределы данного ему поручения, то полученные в результате их проведения сведения не могут быть признаны допустимыми доказательствами по делу.

14. Негласные следственные действия могут проводиться только после установления органом досудебного расследования признаков преступления, а также условий и оснований проведения негласных следственных действий, предусмотренных статьей 232 УПК.

Орган досудебного расследования перед инициированием негласного следственного действия должен иметь сведения о причастности лица к расследуемому преступлению (в заявлении, сообщении об уголовном правонарушении указано лицо его подготавливающее, совершающее или совершившее, либо в отношении этого лица есть основания полагать, что оно имеет отношение к расследуемому правонарушению либо обладает сведениями о подготавливаемом, совершаемом или совершенном уголовном правонарушении) либо иметь сведения о том, что третье лицо получает или передает информацию, имеющую значение для дела.

В качестве такой информации могут быть использованы материалы оперативно-розыскных мероприятий, полученные до начала досудебного расследования.

15. Санкционирование негласного следственного действия производится следственным судьей в течение двенадцати часов с момента поступления в суд соответствующего постановления.

В случаях необходимости истребования дополнительных материалов допускается рассмотрение постановления свыше установленного срока, но не более двадцати четырех часов.

Следственный судья рассматривает постановление о проведении негласных следственных действий единолично без проведения судебного заседания и информирования участников уголовного процесса.

16. Следственный судья, признав законным и обоснованным постановление о проведении негласного следственного действия, санкционирует его путем проставления на нем слова «Санкционирую», своей подписи, оттиска печати суда и даты.

В случае необоснованности вынесенного постановления либо отсутствия достаточных материалов, подтверждающих необходимость и обоснованность проведения негласного следственного действия, следственный судья отказывает в санкционировании, о чем выносит мотивированное постановление.

При установлении нарушений законности органом досудебного расследования при подготовке материалов для проведения негласного следственного действия (например, отсутствие поручения лица, осуществляющего досудебное расследование, вынесение постановления о проведении негласного следственного действия ненадлежащим лицом, указание в постановлении о проведении негласного следственного действия, не предусмотренного в поручении, нарушение предусмотренного частью второй статьи 234 УПК процессуального срока предоставления постановления о проведении негласного следственного действия) следственный судья при отказе в санкционировании вправе вынести также частное постановление для принятия соответствующих мер реагирования.

Принесение прокурором ходатайства о пересмотре постановления следственного судьи о санкционировании либо отказе в санкционировании негласных следственных действий и его рассмотрение судьей областного или приравненного к нему суда осуществляется в порядке, предусмотренном статьей 107 УПК.

17. При наличии сомнений в достоверности информации, предоставленной для санкционирования негласного следственного действия, следственный судья вправе в соответствии с частью второй статьи 234 УПК, санкционировав постановление, в течение двадцати четырех часов поручить её проверку процессуальному прокурору.

Такая проверка инициируется также по уголовным делам, по которым процессуальный прокурор не назначен. В этом случае письменное уведомление следственного судьи направляется в адрес руководителя органа прокуратуры, которая осуществляет прокурорский надзор по делу.

Следственный судья может инициировать проверку достоверности любой информации, поступившей в рамках досудебного производства, в том числе достоверность абонентского номера, адреса электронной почты, данных социальных сетей и т.д., указанных в постановлении о проведении негласного следственного действия.

Прокурор обязан в течение пяти суток провести соответствующую проверку и о результатах уведомить следственного судью. В случае, если проверкой будет установлена незаконность постановления о проведении негласного следственного действия, прокурор обязан внести следственному судье соответствующее ходатайство о его прекращении, которое подлежит рассмотрению следственным судьей в сроки, предусмотренные частью второй статьи 234 УПК.

18. В случаях, не терпящих отлагательства, допускается производство негласных следственных действий, предусмотренных пунктами с 1) по 6) статьи 231 УПК, с письменным уведомлением следственного судьи в течение двадцати четырех часов и последующим получением санкции в порядке, предусмотренном статьей 235 УПК.

Проведение негласных следственных действий в случаях, не терпящих отлагательства, должно носить исключительный характер, когда отсутствует возможность получить санкцию следственного судьи до начала их производства.

19. Предметом судебного исследования при рассмотрении уведомления о проведенном негласном следственном действии, помимо обоснованности его производства в отношении конкретного лица или места, является обязательная проверка наличия объективных препятствий для получения санкции до начала проведения негласного следственного действия.

К таким обстоятельствам могут быть отнесены, например, необходимость проведения негласного следственного действия в выходной или праздничный день, позднее (ночное) время суток, удаленность местности, где производится негласное следственное действие, внезапное появление третьих лиц, в отношении которых допускается в соответствии с УПК проведение негласного следственного действия и др.

20. В соответствии с частью второй статьи 235 УПК следственный судья, изучив представленные материалы, в случае согласия с неотложностью проведенного негласного следственного действия, выносит постановление о признании законным проведенного негласного следственного действия, не терпящего отлагательства, в котором отражает необходимость и обоснованность его проведения в отношении конкретного лица или места и указывает дату рассмотрения постановления и уведомления. В случае несогласия выносит постановление о его прекращении и недопустимости использования результатов негласных следственных действий в качестве допустимых доказательств.

Исчисление срока проведения негласного следственного действия, не терпящего отлагательства, начинается с даты фактического его проведения в пределах сроков, установленных статьей 236 УПК.

В случае поступления от уполномоченного должностного лица органа, которому поручено проведение негласных следственных действий, мотивированного постановления о необходимости проведения дальнейшего негласного следственного действия в отношении лица или места, следственный судья вправе санкционировать его в порядке статьи 234 УПК.

21. Негласное следственное действие проводится в течение срока, на который оно санкционировано следственным судьей, но не более 30 суток.

Продление срока проведения негласного следственного действия санкционируется следственным судьей в порядке, предусмотренном частью второй статьи 236 УПК.

В соответствии с частью 7-1 статьи 45 УПК прерывание сроков досудебного расследования не препятствует проведению по делу необходимых розыскных мероприятий в соответствии с Законом об ОРД и негласных следственных действий, приобщению их результатов к материалам уголовного дела.

Под розыскными мероприятиями, проведение которых допускается в период прерывания сроков досудебного расследования, в соответствии с пунктом 56) статьи 7 УПК понимаются выполняемые по поручению органа, ведущего уголовный процесс, действия органа дознания, направленные на установление места нахождения лиц, скрывшихся от органа, ведущего уголовный процесс, и (или) уклоняющихся от уголовной ответственности, безвестно исчезнувших лиц, предметов и документов, имеющих значение для дела, а также на установление лиц, совершивших уголовное правонарушение.

По уголовному делу, по которому сроки досудебного расследования были прерваны либо дело органом досудебного расследования было приостановлено производством на основании статьи 50 УПК (в редакции 1997 года), санкционирование следственным судьей негласных следственных действий производится лишь после возобновления сроков досудебного расследования в соответствии с частью девятой статьи 45 УПК либо после возобновления в соответствии с частью 8-1 статьи 673 УПК уголовного дела, приостановленного до 1 января 2015 года.

22. При разрешении вопроса о санкционировании продолжения негласного следственного действия следует проверять обоснованность в его продлении, выяснять для каких целей оно необходимо и подтвердились ли выводы органа досудебного расследования о необходимости проведения негласного следственного действия в отношении конкретного лица или места.

Отсутствие обоснования в продолжении негласного следственного действия является основанием для отказа в его санкционировании.

Негласные следственные действия могут проводиться в течение досудебного расследования, до уведомления об окончании следственных действий по делу.

23. Негласные следственные действия, предусмотренные пунктами с 1) по 6) статьи 231 УПК, могут быть прекращены следственным судьей по ходатайству прокурора.

К ходатайству должны быть приложены доказательства, подтверждающие обоснованность доводов прокурора о необходимости прекращения негласного следственного действия. Обеспечение достоверности представленной информации возлагается на прокурора, обратившегося с указанным ходатайством.

При необоснованности ходатайства прокурора о прекращении негласного следственного действия в его удовлетворении может быть отказано, о чем следственный судья выносит мотивированное постановление, которое может быть пересмотрено вышестоящим судом по ходатайству прокурора по правилам статьи 107 УПК.

24. Лицо, в отношении которого проводилось негласное следственное действие, должно быть об этом уведомлено органом досудебного расследования без ознакомления с результатами негласного следственного действия в срок не позднее шести месяцев с момента вынесения итогового решения по уголовному делу, за исключением случаев, предусмотренных статьей 240 УПК.

Данный срок может быть продлен следственным судьей по мотивированному ходатайству органа досудебного расследования до одного года.

Письменное уведомление должно содержать сведения о виде проведенного негласного следственного действия и времени его проведения, а также разъяснение прав, предусмотренных частями второй, четвертой и шестой статьи 240 УПК.

Итоговым решением на досудебной стадии производства по уголовному делу является только постановление о прекращении досудебного производства.

При вынесении судом приговора шестимесячный срок уведомления исчисляется с момента вступления его в законную силу.

В случаях, когда лицо уведомлено о факте проведения негласных следственных действий в ходе досудебного производства при ознакомлении с материалами уголовного дела в порядке, предусмотренном статьями 295 и 296 УПК, либо уведомлено в порядке, предусмотренном частью второй статьи 239 УПК, данное лицо считается уведомленным о проведенных негласных следственных действиях и повторного уведомления не требуется.

25. Орган досудебного расследования в случаях, предусмотренных частью 1-1 статьи 240 УПК, ходатайствует перед следственным судьей

о неуведомлении лица о проведенном в отношении него негласном следственном действии.

Следственный судья по мотивированному ходатайству органа досудебного расследования может согласовать неуведомление лица о проведенном в отношении него негласном следственном действии:

по уголовному делу о террористическом или экстремистском преступлении;

по уголовному делу о преступлении, совершенном преступной группой;

если уведомление создает угрозу разглашения государственных секретов;

если уведомление создает угрозу безопасности лиц, осуществляющих деятельность на конфиденциальной основе и в конспиративной форме, и иных лиц.

Указанный перечень является исчерпывающим и расширительному толкованию не подлежит.

26. Лицо, в отношении которого проводились негласные следственные действия, в течение пятнадцати суток с момента получения уведомления вправе обратиться в суд, которым было санкционировано проведение негласного следственного действия в порядке, предусмотренном статьей 106 УПК, с заявлением о признании проведения соответствующих негласных следственных действий незаконными и возмещении причиненного ущерба (при наличии такового).

Следственный судья при рассмотрении жалобы в порядке статьи 106 УПК должен проверить законность действий органа досудебного расследования по исполнению постановления о проведении негласного следственного действия, не обсуждая законность санкционирования данного постановления. Постановление следственного судьи может быть обжаловано, пересмотрено по ходатайству прокурора в порядке, предусмотренном статьей 107 УПК.

27. Согласно статье 4 Конституции настоящее нормативное постановление включается в состав действующего права, является общеобязательным и вводится в действие со дня первого официального опубликования.

**Председатель Верховного Суда
Республики Казахстан**

Ж.Асанов

**Судья Верховного Суда
Республики Казахстан,
секретарь пленарного заседания**

Г.Альмагамбетова

Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының азаматтық істер жөніндегі сот алқасының қаулыларынан үзінділер

Извлечения из постановлений судебной коллегии по гражданским делам Верховного Суда Республики Казахстан

Жер даулары бойынша

Жергілікті соттар материалдық және процестік құқық нормаларын дұрыс қолданған және құқықтық тұрғыдан дұрыс баға берген

2020 жылғы 4 қараша

№ 6001-20-00-32п/300

Талап қоюшы «Алматы облысының жердің пайдаланылуы мен қорғалуын бақылау басқармасы» ММ жауапкерлер: Іле ауданының әкімдігіне, «Іле ауданы сәулет және қала құрылысы бөлімі» ММ-ге, «Іле ауданының жер қатынастары бөлімі» ММ-ге, Іле ауданы бойынша мемлекеттік тіркеу және кадастр бөліміне, В.-ға, А.-ға, Д.-ға әкімнің қаулыларын заңсыз, жалға беру шарттары мен жер учаскелеріне уақытша жер пайдалану құқығын беретін актілерін жарамсыз деп тану және олардың мемлекеттік тіркеулерінің күшін жою туралы талап қою арызымен сотқа жүгінген.

Алматы облысы Іле аудандық сотының 2020 жылғы 4 наурыздағы шешімімен талап қою арызы ішінара қанағаттандырылған.

Іле ауданы әкімінің В.-ға 2017 жылғы 23 маусымдағы № 196 және А.-ға 2018 жылғы 25 маусымдағы № 296 жер учаскелерін беру туралы қаулылары заңсыз деп танылып, күші жойылған.

«Іле ауданының жер қатынастары бөлімі» ММ мен В.-ның арасында 2017 жылғы 5 шілдеде, ММ мен А.-ның арасында 2018 жылғы 6 тамызда жасалған жалға алу шарттары және 2017 жылғы 5 шілдеде, 2018 жылғы 16 тамызда берілген уақытша (ұзақ мерзімге, қысқа мерзімге) өтеулі жер пайдалану (жалға алу) құқығын беретін актілері жарамсыз деп танылған. Жер учаскелерінің мемлекеттік тіркеулерінің күші жойылған.

Талаптың қалған бөлігі қанағаттандырусыз қалдырылған.

Алматы облыстық сотының азаматтық істер жөніндегі сот алқасының 2020 жылғы 19 мамырдағы қаулысымен сот шешімі өзгеріссіз қалдырылған.

Өтінішхат иесі соттардың материалдық құқық нормаларын дұрыс қолданбағанын көрсетіп, сот актілерінің күшін жоюды сұраған. В.-ға жер учаскесі қолданыстағы заңнама талаптарына сәйкес берілген деп санайды.

Өтінішхатқа пікірлер ұсынылмаған.

Сот алқасы жауапкерлердің өкілдері Б.-ның өтінішхат уәждерін қолдаған түсінігін, Іле ауданының әкімдігі мен «Іле ауданының жер қатынастары бөлімі» ММ-нің өкілдерінің өтінішхатты қолдап, жауапкерге жер учаскесі қандай да бір бағалаусыз босалқы жерлерден бөлінгендігі туралы пікірлерін, талап қоюшы өкілінің қарсы пікірін, іс материалдарын зерттеп және өтінішхат уәждерін зерделеп, кассациялық сот алқасы (бұдан әрі – Сот алқасы) мынадай тұжырымға келді.

Жауапкер сот актілеріне В.-мен жасалған жалға алу шартын және оған жер учаскесін беру туралы қаулыны заңсыз деп тану бөлігінде шағымданған, басқа жауапкерлер өтінішхат бермеген.

Осыған байланысты Қазақстан Республикасы Азаматтық процестік кодексінің (бұдан әрі – АПК) 449-бабының бірінші бөлігіне сәйкес істі кассациялық тәртіппен қарау кезінде сот істегі материалдар бойынша жауапкер В.-ның өтінішхатының уәждері шегінде соттар шығарған сот актілерінің заңдылығын тексереді.

Іс құжаттарына қарағанда, Іле ауданы әкімінің 2017 жылғы 23 маусымдағы № 196 қаулысымен В.-ға жекеше орман өсіру үшін Іле ауданы КазЦИК ауылдық округінің жерінде орналасқан жалпы ауданы 0,5300 га жер учаскесі (бұдан әрі – даулы жер учаскесі) уақытша ұзақ мерзімге өтеулі жалға алу құқығымен 49 жылға берілген.

2017 жылғы 5 шілдеде аталған қаулының негізінде «Іле ауданының жер қатынастары бөлімі» ММ мен В.-ның арасында жер учаскесін жалға алу шарты жасалған.

Сол күні уақытша ауыл шаруашылығы мақсатындағы жерлер санатына жататын, ауданы 0,5300 га, кадастрлық нөмірі 03-046-056-054, жекеше орман өсіру мақсатындағы жер учаскесіне уақытша ұзақ мерзімді жер пайдалану құқығын беретін мемлекеттік акт табысталған.

Жергілікті соттар талап қою арызының В.-ға жер учаскесін беру туралы қаулыны және жасалған жалға алу шартын заңсыз деп тану бөліктерін қанағаттандыра отырып, ауыл шаруашылығы мақсатындағы жер учаскесін жекеше орман өсіру үшін беру барысында қолданыстағы заңнама талаптарының сақталмағанымен негіздеген.

Сот алқасы жергілікті соттардың бұл тұжырымдары заңды, сонымен қатар сотта зерттелген іс құжаттарына және даулы қатынастарға қолданылатын материалдық құқық нормаларының талаптарына сәйкес келеді деп есептейді.

Қазақстан Республикасы Жер кодексінің (бұдан әрі – Кодекс) 1-бабына сәйкес Қазақстан Республикасының жер қоры нысаналы мақсатына сәйкес мынадай санаттарға бөлінеді:

- 1) ауыл шаруашылығы мақсатындағы жер;
- 2) елді мекендердің (қалалардың, кенттер мен ауылдық елді мекендердің) жері;
- 3) өнеркәсіп, көлік, байланыс, ғарыш қызметі, қорғаныс, ұлттық қауіпсіздік мұқтажына арналған жер және ауыл шаруашылығына арналмаған өзге де жер;
- 4) ерекше қорғалатын табиғи аумақтардың жері, сауықтыру мақсатындағы, рекреациялық және тарихи-мәдени мақсаттағы жер;
- 5) орман қорының жері;
- 6) су қорының жері;
- 7) босалқы жер.

Кодекстің 48-бабы мемлекеттік меншіктегі жер учаскелеріне құқықтарды сауда-саттықта (конкурстарда, аукциондарда) алудың тәртібін реттейді.

Кодекстің 48-бабы 1-тармағының 14-1) тармақшасына сәйкес (жер учаскесін беру кезінде қолданыста болған 2017 жылғы редакциясында) жер учаскесі немесе жер учаскесін жалдау құқығы жекеше орман өсіру үшін жағдайын қоспағанда, мемлекеттік меншіктегі және жер пайдалануға берілмеген жер учаскелерін немесе жер учаскелерін жалдау құқығын беру сауда-саттықта (конкурстарда, аукциондарда) жүзеге асырылады.

Мемлекеттік жер-кадастрлық кітабының мәліметтері бойынша В.-ға жекеше орман өсіру үшін аумағы 5 300 ш.м. жер учаскесі ауыл шаруашылығы мақсатындағы жерлерден берілген.

Кодекстің 10-тарауында ауыл шаруашылығы мақсатындағы жерлерге қатысты мәселелер реттелген.

Кодекстің 97-бабы 6-тармағының 2) тармақшасында Қазақстан Республикасының жеке тұлғаларына және шетелдік қатысуы жоқ заңды тұлғаларына шаруа немесе фермер қожалығын, ауыл шаруашылығы өндірісін жүргізу, орман өсіру, ғылыми-зерттеу, тәжірибе жүргізу және оқыту мақсаттарында, қосалқы ауыл шаруашылығын, бау-бақша шаруашылығын және мал шаруашылығын жүргізу үшін жер пайдалануға берілетіні қарастырылған.

Сонымен бірге Кодекстің 98-бабында ауыл шаруашылығы алқаптарын бір түрден екінші түрге ауыстыру тәртібі белгіленген.

Бұл нормаларға жасалған талдаудан, осы санаттағы жерлерден жер учаскесін табыс етудің алдында, оны басқа санатқа ауыстыру бойынша жұмыстар жүргізу қажет деген тұжырым жасауға болады, өйткені ауыл шаруашылығы мақсатындағы жерлер неғұрлым құнды санат болып табылады, оған елдің игілігін құрайтын ең жақсы құнарлы жерлер жатады. Тиісінше бұл жерлерді мақсатына сай пайдалану қажет.

Уәкілетті орган даулы жер учаскесін жекеше орман өсіру үшін 49 жылға бере отырып, оның ауыл шаруашылығы мақсатындағы жерлер

санатынан жекеше орман өсіру үшін беру қажеттілігін, сондай-ақ қазіргі уақытта өнімді жерлер ретінде мақсатына сай пайдалану мүмкін еместігін негіздеуі тиіс еді.

Сонымен қатар кассациялық сатыдағы сотта әкімдік пен Жер қатынастары бөлімінің өкілдері жер учаскесіне қандай да бір бағалау жасалмағаны, В.-ға учаске оның таңдауы бойынша берілгені туралы түсініктеме берді.

Жоғарыда аталған Кодекс нормаларының ережелері орман заңнамасының талаптарына де сәйкес келеді.

Яғни, мемлекеттік орман қоры жерінің құрамына өзге санаттағы жерлер, бірінші кезекте ауыл шаруашылығына пайдалану үшін жарамсыз (сайлар, жыралар, құмдауыттар, басқа да тозған жерлер) жерлер, сондай-ақ босалқы жерлер берілуі мүмкін (Орман кодексінің 74-бабы).

Сот алқасы әкімдіктің жер учаскесі босалқы жерлерден берілді деген қарсы уәждерін назарға алмайды.

Өйткені босалқы жерлер өз алдына елдің жер қорының дербес санаты болып табылады. Оларға меншікке немесе жер пайдалануға берілмеген барлық жерлер жатады, демек босалқы жерлерді беру, оны беру мақсатына байланысты басқа санаттарға ауысуына ұласады. Даулы жер учаскесінің ауыл шаруашылығы жерлерінен бөлінгені жер-кадастрлық кітабының үзіндісімен расталады.

Іс бойынша жиналған дәлелдемелерді соттар істегі бар дәлелдемелердің жиынтығында бейтарап, жан-жақты және толық қарауға негізделген өзінің ішкі сенімі бойынша бағалаған.

Сот алқасы дауланған қаулы мен сәйкестендіру құжатын заңсыз деп тану дұрыс қабылданған сот шешімінің мәніне әсер етпейтіндігін, сондықтан оны АПК-нің 427-бабының үшінші бөлігі негізінде өзгертуге жатпайтынын атап өтеді.

Сот алқасы жергілікті соттар материалдық және процестік құқық нормаларын дұрыс қолданған, істің мән-жайларына тиісті құқықтық баға берген, сондықтан дауланып отырған сот актілерінің күшін жоюға немесе өзгертуге және өтінішхатты қанағаттандыруға негіз жоқ деп санайды.

Айтылғандардың негізінде Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының азаматтық істер жөніндегі кассациялық сот алқасы жергілікті соттардың сот актілерін күшінде қалдырды, жауапкер В.-ның өкілі Б.-ның өтінішхаты қанағаттандырусыз қалдырылды.

Споры, связанные с исполнительной надписью нотариуса

Местными судами по настоящему делу допущено неправильное применение подпункта 1) пункта 2 статьи 92-1 Закона «О нотариате»

23 сентября 2020 года

№ 6001-20-00-32п/262

Н. обратился в суд с заявлением о признании незаконными совершённых нотариусом города Алматы К. трёх исполнительных надписей о взыскании с него в пользу Е. по договору займа от 15 ноября 2018 года суммы долга:

- от 3 июня 2019 года, реестровый № 646, о взыскании 50 008 926 тенге;
- от 20 июня 2019 года, реестровый № 646, о взыскании 35 046 026 тенге;
- от 16 июля 2019 года, реестровый № 873, о взыскании 35 005 126 тенге.

Н. просил также признать незаконным отказ нотариуса К. вынести постановления об отмене исполнительных надписей, возложить на неё обязанность устранить нарушение его прав, отменить исполнительные надписи. Требования мотивировал доводами о том, что исполнительные надписи не получал, а договор займа от 15 ноября 2018 года был фиктивным.

Решением суда № 2 Ауэзовского района города Алматы от 2 марта 2020 года заявление удовлетворено частично, постановлено отменить исполнительные надписи, совершённые нотариусом К.:

- от 3 июня 2019 года, реестровый № 646, о взыскании с Н. в пользу Е. суммы долга по договору займа в размере 50 008 926 тенге;
- от 20 июня 2019 года, реестровый № 646, о взыскании с Н. в пользу Е. суммы долга по договору займа в размере 35 046 026 тенге;
- от 16 июля 2019 года, реестровый № 873, о взыскании с Н. в пользу Е. суммы долга в размере 35 005 126 тенге.

Постановлением судебной коллегии по гражданским делам Алматинского городского суда от 28 мая 2020 года решение районного суда изменено, в части удовлетворения требований Н. об отмене исполнительных надписей от 3 июня и 20 июня 2019 года решение отменено с вынесением нового решения, в этой части в удовлетворении заявления отказано. В остальной части решение суда первой инстанции оставлено без изменения.

Судебная коллегия по гражданским делам Верховного Суда отменила решение суда первой первой инстанции в части отмены исполнительной надписи нотариуса К. от 16 июля 2019 года, реестровый

№ 873, и постановление апелляцияционной инстанции в этой части также отменила с вынесением нового решения об отказе в удовлетворении в этой части заявления Н.

В остальной части постановление апелляцияционной инстанции оставлено без изменения по следующим основаниям.

По делу установлено, что 15 ноября 2018 года нотариусом города Алматы Ш. удостоверен договор займа между заимодателем Е. и заемщиком Н., по условиям которого Н. занял у Е. денежные средства в сумме 50 000 000 тенге и обязался вернуть их до 31 декабря 2018 года.

Сторонами сделки не отрицается, что из указанной суммы займа Н. возвращено Е. 15 000 000 тенге.

3 июня 2019 года Е. обратился к частному нотариусу за совершением исполнительной надписи о взыскании с Н. задолженности в сумме 50 000 000 тенге.

В тот же день Е. подано нотариусу другое заявление, в котором с учётом ранее погашенной суммы долга и в связи с допущенной опиской он просил учинить другую исполнительную надпись о взыскании с Н. долга в сумме 35 000 000 тенге.

В соответствии с пунктом 1 статьи 92-1 Закона Республики Казахстан «О нотариате» для взыскания денег или истребования иного движимого имущества от должника нотариус совершает исполнительную надпись на документе, устанавливающем задолженность, или выдает соответствующее постановление.

Нотариусом города Алматы К. 3 июня 2019 года последовательно совершены две исполнительные надписи, зарегистрированные под одним и тем же номером 646, о взыскании с Н. в пользу Е. задолженности в сумме 50 000 000 тенге и 35 000 000 тенге и расходов по совершению исполнительной надписи. При этом первая исполнительная надпись сразу же ошибочно не была отменена.

21 и 25 июня 2019 года Н. направил нотариусу возражения и дополнение к возражениям против заявленного Е. требования.

Нотариус К. постановлениями от 4 июля и 15 июля 2019 года отменила исполнительные надписи от 3 июня 2019 года по реестру № 646 о взыскании с Н. в пользу Е. задолженности в сумме 50 000 000 тенге и 35 000 000 тенге.

16 июля 2019 года Е. подал нотариусу заявление об учинении исполнительной надписи о взыскании с Н. долга в сумме 35 000 000 тенге на основании нотариально удостоверенного договора займа от 15 ноября 2018 года (50 000 000 тенге сумма займа минус 15 000 000 тенге сумма частичного возврата). При этом указал, что на момент обращения за совершением исполнительной надписи отсутствует судебный спор об исполнении обязательства.

16 июля 2019 года нотариусом К. совершена исполнительная надпись по реестру № 873 о взыскании с Н. в пользу Е. задолженности по договору займа в сумме 35 000 000 тенге и расходов по совершению исполнительной надписи в сумме 5 126 тенге.

19 сентября 2019 года Н. направил в адрес нотариуса возражения против заявленных взыскателем требований, указав, что не признавал задолженность и не получал копию исполнительной надписи.

Нотариусом К. отказано Н. в отмене исполнительной надписи от 16 июля 2019 года.

В соответствии с пунктом 2 статьи 92-8 Закона Республики Казахстан «О нотариате» в случае, если постановлением нотариуса совершённая исполнительная надпись или соответствующее постановление по возражению должника не отменены, их оспаривание осуществляется в судебном порядке.

Не согласившись с вышеуказанными исполнительными надписями, Н. оспорил их в судебном порядке.

Удовлетворение требования Н. в полном объёме суд первой инстанции мотивировал указанием на то, что для совершения исполнительной надписи помимо самого договора займа должен быть представлен документ, подтверждающий признание долга, заявитель же долг не признавал, более того, утверждал, что договор не подписывал и денежные средства не получал.

Отмену решения районного суда в части отмены исполнительных надписей от 3 и 20 июня 2019 года суд апелляционной инстанции мотивировал указанием на то, что названные исполнительные надписи отменены самим нотариусом К. 4 и 15 июля 2019 года и их повторная отмена судебным решением не требуется.

Согласно материалам гражданского дела обе исполнительные надписи, зарегистрированные под реестровым № 646, о взыскании с Н. в пользу Е. по договору займа от 15 ноября 2018 года суммы долга 50 008 926 тенге и 35 046 026 тенге фактически были учинены нотариусом К. 3 июня 2019 года (а не 3 и 20 июня).

Поскольку на момент обращения Н. в суд с заявлением по настоящему делу вышеуказанные исполнительные надписи отменены самим нотариусом постановлениями от 4 и 15 июля 2019 года, судебная коллегия Верховного Суда с учётом положения части 3 статьи 427 Гражданского процессуального кодекса Республики Казахстан (далее – ГПК) о том, что не может быть отменено правильное по существу решение суда по одним лишь формальным соображениям, считает отсутствующей необходимость отмены постановления Алматинского городского суда от 28 мая 2020 года в указанной части.

Оставление в силе решения районного суда в части отмены исполнительной надписи от 16 июля 2019 года, реестровый

№ 873, апелляциянная инстанция мотивировала тем, что нотариально удостоверенный договор займа не является бесспорным ввиду давности его заключения и поданных должником Н. возражений.

Выводы судов о наличии оснований для отмены исполнительной надписи нотариуса К. от 16 июля 2019 года судебная коллегия Верховного Суда считает несостоятельными, основанными на неправильном применении норм материального права.

В силу положений статьи 92-2 Закона «О нотариате» исполнительная надпись совершается, если представленные документы подтверждают бесспорность задолженности или иной ответственности должника перед взыскателем.

Пунктом 2 статьи 92-1 Закона «О нотариате» установлен исчерпывающий перечень бесспорных требований, по которым может быть совершена исполнительная надпись.

Так, заявленное в порядке главы 14-1 Закона «О нотариате» требование об исполнении обязательства, основанного на нотариально удостоверенной сделке, при отсутствии данных об исполнении обязательства в установленный срок по смыслу подпункта 1) пункта 2 статьи 92-1 Закона «О нотариате» является бесспорным и для совершения исполнительной надписи по такому требованию не требуется предоставление нотариусу доказательств признания должником неисполнения обязательства.

Согласно подпункту 1) пункта 223 Правил совершения нотариальных действий нотариусами, утверждённых приказом Министра юстиции Республики Казахстан от 31 января 2012 года № 31 (далее – Правила № 31), для взыскания задолженности по обязательству о займе денег, основанному на нотариально удостоверенной сделке, представляются подлинный экземпляр нотариально удостоверенного договора (соглашения).

Как достоверно установлено по материалам дела, Е. заявлено бесспорное требование об исполнении обязательства, основанного на нотариально удостоверенной сделке, в подтверждение чего нотариусу К. предоставлен договор займа 50 000 000 тенге, удостоверенный 15 ноября 2018 года нотариусом Ш.

Обращение Е. за исполнительной надписью к нотариусу К. имело место по истечении установленного договором займа срока исполнения обязательства (до 31 декабря 2018 года) и в пределах установленного законом трёхлетнего срока исковой давности.

С учётом вышеуказанных положений законодательства и установленных обстоятельств при совершении нотариусом К. исполнительной надписи по обязательству, основанному на нотариально удостоверенной сделке, предоставление Е. документа, подтверждающего признание долга должником Н., не требовалось.

Кроме того, взыскателем Е. в заявлении о совершении исполнительной надписи указано, что на момент обращения за совершением исполнительной надписи отсутствует судебный спор с должником об исполнении обязательства, связанный с непогашением задолженности. Поэтому в действиях нотариуса К. в этой части отсутствует нарушение положений пункта 220 Правил № 31.

Судами не учтено также, что на момент совершения исполнительной надписи договор займа от 15 ноября 2018 года должником Н. не оспорен в установленном законом порядке и не признан недействительным.

Таким образом, местными судами по настоящему делу допущено неправильное применение подпункта 1) пункта 2 статьи 92-1 Закона «О нотариате».

Споры о праве наследования

Согласно пунктам 1, 2, 5 статьи 1074 ГК в редакции, действовавшей на момент открытия наследства, наследник вправе отказаться от наследства в течение шести месяцев со дня, когда он узнал или должен был узнать о своем призвании к наследованию

14 октября 2020 года

№ 6001-20-00-3зп/285

М. обратилась в суд с иском к Ж., Г., А., В., Б., Э. о признании свидетельств о праве на наследство и дополнения к свидетельству о праве на наследство недействительными.

Решением Медеуского районного суда города Алматы от 24 февраля 2020 года иск удовлетворен.

Постановлением судебной коллегии по гражданским делам Алматинского городского суда от 1 июня 2020 года решение суда оставлено без изменения.

Судебная коллегия по гражданским делам Верховного Суда отменила судебные акты местных судов и по делу вынесла новое решение об отказе в удовлетворении иска М. к Ж., Г., А., В., Б., Э. о признании свидетельств о праве на наследство и дополнения к свидетельству о праве на наследство недействительными по следующим основаниям.

При рассмотрении дела такие нарушения местными судами допущены.

Из материалов дела следует, что 21 июля 2005 года умерла Ш., мать истца и ответчиков.

При жизни Ш. завещала свое имущество одной из дочерей - Э.

Завещание удостоверено нотариусом А. 4 июня 2005 года и зарегистрировано в реестре за № 9-9000.

После открытия наследства 30 декабря 2005 года Э. отказалась от наследования по завещанию в пользу сестры - Ж., Т. отказался от обязательной доли в наследстве, открывшемся после смерти супруги.

5 мая 2006 года умер Т., который при жизни также завещал все свое имущество Э.

Завещание удостоверено нотариусом А. 4 июня 2005 года и зарегистрировано в реестре за № 9-9001 3 ноября 2006 года Э. отказалась от наследства в пользу Ж.

Согласно свидетельствам о праве на наследство по закону от 5 апреля 2006 года реестр 1-483, 1-485, 1-487, 1-491, 1-493, от 25 апреля 2007 года

реестр 2-551, от 18 мая 2007 года реестр 2-619, 2-620, от 19 мая 2007 года реестр 2-553, дополнению к свидетельству о праве на наследство по закону от 19 мая 2007 года реестр 2-555, все движимое и недвижимое имущество наследодателей Ж. унаследовано Ж.

Суд первой инстанции, удовлетворяя требования истца о признании оспариваемых свидетельств недействительными, мотивировал свои выводы тем, что на момент выдачи свидетельств о праве на наследство вопрос о наследственной доле истца не был разрешен, при этом истец от своей доли в наследстве после смерти наследодателей не отказывалась.

Апелляционная инстанция согласилась с выводами суда первой инстанции, указав, что ответчики нарушили права истца, безосновательно распорядившись ее долей.

Вместе с тем с выводами местных судов нельзя согласиться, поскольку они не соответствуют установленным обстоятельствам дела и основаны на неправильном применении норм материального права.

Согласно статье 1039 Гражданского кодекса Республики Казахстан (далее – ГК) наследование осуществляется по завещанию и (или) по закону. Наследование по закону имеет место, когда завещание отсутствует либо определяет судьбу не всего наследства, а также в иных случаях, установленных настоящим Кодексом.

Согласно пунктам 1, 2, 5 статьи 1074 ГК в редакции, действовавшей на момент открытия наследства, наследник вправе отказаться от наследства в течение шести месяцев со дня, когда он узнал или должен был узнать о своем призвании к наследованию. При наличии уважительных причин этот срок может быть продлен судом, однако, не более чем на два месяца.

Отказ от наследства совершается подачей наследником заявления нотариусу по месту открытия наследства.

При отказе от наследства наследник вправе указать, что он отказывается от него в пользу других лиц из числа наследников по завещанию или по закону любой очереди.

По делу установлено, что единственным наследником по завещанию после смерти Ш. являлась Э., которая в пределах установленного законом срока отказалась от наследства в пользу Ж.

В пользу Ж. отказался от наследования обязательной доли переживший супруг Ш. - Т.

После смерти отца Э., будучи наследницей по завещанию, вновь отказалась от наследства в пользу Ж.

Согласно требованиям пункта 1 статьи 1069 ГК, независимо от содержания завещания, не менее половины доли наследства, которая причиталась бы каждому из них при наследовании по закону (обязательная доля), наследуют несовершеннолетние или нетрудоспособные дети наследодателя, а также его нетрудоспособные супруг и родители.

Других наследников, имеющих обязательную долю в наследстве, открывшемся после смерти Т., не имелось, в связи с чем оспариваемые свидетельства обоснованно выданы единственному законному наследнику Ж.

Принимая во внимание, что М. доказательств, подтверждающих ее право на обязательную долю в наследстве, открывшемся после смерти ее родителей, суду не представлено, ее права оспариваемыми свидетельствами не нарушены.

Оба родителя право распоряжения своим имуществом после их смерти оставили за одной из дочерей – Э., которая распорядилась им в пользу Ж.

Завещания, составленные Ш., Т. в пользу Э., не оспорены, в связи с чем истец не вправе требовать признания недействительными свидетельства о праве на наследство, выданные вследствие исполнения завещаний.

**Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының қылмыстық істер
жөніндегі сот алқасының қаулыларынан үзінділер**

**Извлечения из постановлений судебной коллегии по уголовным делам
Верховного Суда Республики Казахстан**

**Міндетті қосымша жазаның дұрыс тағайындалмауына
байланысты сот актілері өзгертілді**

Жаза тағайындау

2020 жылғы 6 қазан

№ 2уп-211-20

Ақтөбе облысы Ақтөбе қаласының № 2 сотының 2020 жылғы 24 қаңтардағы үкімімен:

М. бұрын сотталмаған, Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің (бұдан әрі – ҚК) 190-бабы үшінші бөлігінің 2) тармағымен, мемлекеттік қызметте, судья қызметін, жергілікті өзін-өзі басқару органдарында, Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкінде және оның ведомстволарында, қаржы нарығы мен қаржы ұйымдарын реттеу, бақылау және қадағалау жөніндегі уәкілетті органда, мемлекеттік ұйымдарда және квазимемлекеттік сектор субъектілерінде лауазымдарды атқару құқығынан өмір бойына айырыла отырып, 4 000 000 теңге мөлшерінде айыппұл жазасын өтеуге сотталған.

ҚК-нің 49-бабына сәйкес «полиция полковнигі» арнаулы шенінен айырылған.

Заттай дәлелдемелердің мәселесі Қазақстан Республикасы Қылмыстық-процестік кодексінің (бұдан әрі – ҚПК) 118-бабында бекітілген тәртіп бойынша шешілген.

Сот үкімімен М. мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген лауазымды адам бола тұра, өзінің қызмет бабын пайдаланып, бөтеннің мүлкін алаяқтық жолмен жымқырғаны үшін кінәлі деп танылған.

Ақтөбе облыстық сотының қылмыстық істер жөніндегі сот алқасының 2020 жылғы 18 наурыздағы қаулысымен сот үкімі өзгеріссіз қалдырылған.

Қазақстан Республикасы Бас Прокурорының міндетін атқарушы наразылығында сотталған М.-ның жоғарыда аталған қылмыстық құқық

бұзушылық бойынша кінәсінің дәлелденуі мен іс-әрекетінің саралануын, негізгі жазаның түрі мен мөлшерін дауламай, қосымша жаза тағайындағанда соттың қылмыстық заңды дұрыс қолданбауын көрсетіп, сот актілерін өзгертуді, оған қосымша жазаны қылмыстық құқық бұзушылық оқиғасы орын алған мезгілде қолданыста болған қылмыстық заңға сәйкес тағайындауды сұраған.

Сотталған М.-ның мемлекеттік функцияларды орындауға өкілеттілік берілген лауазымды адам бола тұра, өзінің қызмет бабын пайдаланып, жәбірленуші Т.-ның сеніміне кіріп, оның Маңғыстау облысының мамандандырылған күзет қызметі басқармасының полицейі қызметіне ауысуына көмек бере алатынын айтып алдап, үкімде сипатталған мән-жайда соңғының 400 000 теңгесін заңсыз иемденудегі кінәсінің дәлелденгендігі туралы сот тұжырымы басты сот талқылауында жете зерттеліп, құқықтық тұрғыдан тиісті баға берілген дәлелдемелерге негізделген және істің нақты мән-жайына сәйкес келеді.

Іс бойынша тергеу әрекеттері жүргізілгенде ҚПК-нің талаптары сақталған, сондықтан бұл дәлелдемелердің заңдылығы қандай да бір күмән тудырмайды.

ҚПК-нің 125-бабының талаптарына сай сот дәлелдемелердің әрқайсысына - олардың қатыстылығы, жол берілетіндігі, анықтығы, ал барлық жинақталған дәлелдемелерге өз жиынтығында қылмыстық істі шешу үшін жеткіліктілігі тұрғысынан негізді баға беріп, М.-ның іс-әрекетін ҚК-нің 190-бабы үшінші бөлігінің 2) тармағымен дұрыс саралаған.

Сот жаза тағайындағанда ҚК-нің 52-бабының талаптарын басшылыққа алып, М.-ның қылмыстық әрекетінің сипаты мен қоғамдық қауіптілік дәрежесін, жеке басына қатысты мәліметтерді, іс бойынша қылмыстық жауапкершілікті жеңілдететін және ауырлататын мән-жайларды ескере отырып, негізгі жазаны әділ тағайындаған.

Оның қылмыстық құқық бұзушылық бойынша кінәсінің дәлелденуі мен іс-әрекетінің саралануы, сол сияқты оған тағайындалған негізгі жазаның түрі мен мөлшері наразылықта дауланбаған.

Ал М.-ға міндетті қосымша жаза тағайындау барысында соттың заң бұзушылыққа жол бергені жөніндегі наразылықтың уәжі негізді.

М. кінәлі деп танылған қылмыстық құқық бұзушылық іс-әрекет ҚК-нің 3-бабының 29) тармағына сәйкес сыбайлас жемқорлық қылмыстар санатына жатады.

ҚК-нің 50-бабының екінші бөлігінің талаптарына сай сыбайлас жемқорлық қылмыстарды жасағаны үшін өмір бойына тыйым салу белгілі бір лауазымды атқару немесе белгілі бір қызметпен айналысу құқығынан айыру міндетті түрде тағайындалуы тиіс.

Қылмыстық іс материалдарынан анықталғандай, М. айыпты деп танылған қылмыстық құқық бұзушылық әрекет 2015 жылғы

15 қыркүйекте орын алған, ал «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қылмыстық, қылмыстық-процестік заңнаманы жетілдіру және жеке адам құқықтарының қорғалуын күшейту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының 2019 жылғы 27 желтоқсандағы № 292-VІЗРК Заңымен (бұдан әрі – Заң) ҚК-нің 50-бабының екінші бөлігіне өзгерістер мен толықтырулар енгізіліп, бұл баптың жаңа редакциясында атқару мен айналысу құқығына өмір бойына тыйым салуға жататын лауазымдар мен қызметтердің аясы кеңейтілген.

ҚК-нің 5-бабына сәйкес іс-әрекеттің қылмыстылығы мен жазаланушылығы сол іс-әрекет жасалған уақытта қолданыста болған заңмен айқындалады.

Қылмыстық заңның осы тұрғысынан алғанда, міндетті қосымша жазаны қатаңдатып, сотталғандардың «квазимемлекеттік сектор субъектілерінде» лауазымдарды атқаруына өмір бойына тыйым салатын жоғарыда аталған Заң олардың жағдайларын нашарлатады.

Ал ҚК-нің 6-бабына сай іс-әрекеттің қылмыстылығы мен жазаланушылығын жоятын, қылмыстық құқық бұзушылық жасаған адамның жауаптылығы немесе жазасын жеңілдететін жағдайын өзге де түрде жақсартатын заңның кері күші болады.

Сондықтан да сот М.-ға қосымша жазаны ҚК-нің 5 және 6-баптарының талаптарын ескере отырып, осы Кодекстің 50-бабы екінші бөлігінің қылмыстық оқиға орын алған кезде қолданыста болған редакциясына сәйкес тағайындауға тиіс болған.

Мұндай жағдайда М.-ға міндетті қосымша жазаны ҚК-нің 50-бабы екінші бөлігінің жаңа редакциясы бойынша тағайындау туралы соттың шешімі заңсыз.

ҚПК-нің 485-бабы бірінші бөлігінің 5) тармағына сәйкес заңды күшіне енген сот актілерін кассациялық тәртіппен қайта қарауға істі тергеп-тексеру немесе сотта қарау кезінде жол берілген заң бұзушылықтар, оның ішінде жазаның дұрыс тағайындалмауы негіз болып табылады.

Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының қылмыстық істер жөніндегі сот алқасы сотталған М.-ға қатысты жергілікті соттардың сот актілерін өзгертіп, М.-ға тағайындалған «мемлекеттік қызметте, судья қызметін, жергілікті өзін-өзі басқару органдарында, Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкінде және оның ведомстволарында, қаржы нарығы мен қаржы ұйымдарын реттеу, бақылау және қадағалау жөніндегі уәкілетті органда, мемлекеттік ұйымдарда және квазимемлекеттік сектор субъектілерінде лауазымдарды атқару құқығынан өмір бойына айыру» қосымша жазасының күшін жойды.

М.-ға «мемлекеттік қызметте, судья қызметін, жергілікті өзін-өзі басқару органдарында, Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкінде

және оның ведомстволарында, мемлекеттік ұйымдарда және жарғылық капиталында мемлекет үлесі елу пайыздан асатын ұйымдарда, оның ішінде акционері мемлекет болып табылатын ұлттық басқарушы холдингтерде, ұлттық холдингтерде, ұлттық компанияларда, ұлттық даму институттарында, дауыс беретін акцияларының (қатысу үлестерінің) елу пайыздан астамы өздеріне тиесілі олардың еншілес ұйымдарында, сондай-ақ дауыс беретін акцияларының (қатысу үлестерінің) елу пайыздан астамы аталған еншілес ұйымдарға тиесілі заңды тұлғаларда лауазымдарды атқару құқығынан өмір бойына айыру» қосымша жазасы тағайындалды.

Сот актілерінің қалған бөліктері өзгеріссіз қалдырылып, Қазақстан Республикасы Бас Прокурорының міндетін атқарушының наразылығы қанағаттандырылды.

**Қылмыстық іс-әрекетті саралау
және жаза тағайындау**

**Қылмыстық заңның нормалары дұрыс
қолданылмағандықтан сот актілері өзгертілді**

2020 жылғы 6 қазан

№ 2уп-98(2)-20

Қызылорда облысы Қызылорда қаласы № 2 сотының 2019 жылғы 22 шілдедегі үкімімен:

Қ. бұрын сотталмаған, Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің (бұдан әрі – ҚК) 394-бабының екінші бөлігімен 2 жыл 6 айға, ҚК-нің 385-бабының екінші бөлігімен 1 жылға бас бостандығын шектеу жазасы тағайындалған, ҚК-нің 385-бабының үшінші бөлігімен 160 сағат қоғамдық жұмысқа тартылған.

ҚК-нің 58-бабы екінші бөлігінің негізінде онша қатаң емес жазаны неғұрлым қатаң жазаға сiңiру арқылы түпкiлiктi 2 жыл 6 айға бас бостандығын шектеу жазасына сотталған.

Сол мерзiмге пробациялық бақылау белгiленiп, жергiлiктi атқарушы органдар айқындайтын орындарда жылына 100 сағатқа мiжбiрлi еңбекке тартылған.

Сот үкiмiмен Қ. адамдар тобының алдын ала сөз байласуымен шетелдiктерге қолдан жасалған құжаттар берiп, олардың Қазақстан Республикасының аумағына заңсыз келу, кету және орын ауыстыру үшiн өзге де қызметтер көрсету арқылы заңсыз көш-қонды ұйымдастырған және адамдар тобының алдын ала сөз байласуымен құқықтар беретiн немесе мiндеттерден босататын қолдан жасалған ресми құжатты бiрнеше рет өткiзген және көрiнеу жалған құжатты пайдаланғаны үшiн кiнәлi деп танылған.

Қызылорда облыстық сотының қылмыстық iстер жөнiндегi сот алқасының 2019 жылғы 3 қыркүйектегi қаулысымен сот үкiмi өзгерiссiз қалдырылған.

Сотталған Қ. өзiнiң өтiнiшхатында ҚК-нiң 394-бабының екiншi бөлiгi бойынша, яғни заңсыз көшi-қонды ұйымдастыру айыбы негiзсiз тағылғанын, құрбысы А.-ның Қытай Халық Республикасы (бұдан әрi – ҚХР) азаматтарының апостильденген дипломымен жұмыс өтiлi туралы анықтамаларды нотариус арқылы куәландырып беру туралы өтiнiшiн орындағанын, алайда А.-ға қатысты қылмыстық iс сотқа дейiнгi тергеп-тексеру барысында ҚК-нiң 65-бабының негiзiнде қылмыстық iстi шынайы

өкінуіне байланысты қысқартылғанын көрсеткен. Сонымен қатар жалғыз басты ана екенін, асырауында төрт жасөспірім баласы бар екендігін, жағымды мінезделетінін, бұрын сотталмағанын ескеріп, оған қатысты сот актілерінің күшін жойып, ақтау үкімін шығаруды сұраған.

Іс құжаттарынан анықталғандай, Алматы қаласының тұрғындары А., Т., С., Қ., К. және өзге де сөз байласқан адамдар тобы 2017-2018 жылдар аралығында Қызылорда облысы Шиелі ауданында цемент зауытын салушы шетелдік мердігер «Ч» жауапкершілігі шектеулі қоғамына жұмыс күші ретінде тартылған ҚХР азаматтарын жалған құжаттармен қамтамасыз етіп, заңсыз көші-қонды ұйымдастырумен айналысқан.

«Д» ЖШС-ның директоры Т. мен С. «Ч» кәсіпорнының өкілдерімен тығыз байланыста болып, жұмысқа келуі тиіс Қытай азаматтарының тізімін А.-ға ұсынумен, оларды қолдан жасалған жалған құжаттармен қамтамасыз етумен және Қызылорда облысындағы уәкілетті орган өкілдерімен тікелей байланыста болып, еңбек етуге рұқсат алған шетелдіктерді Қазақстан Республикасында күтіп алумен айналысқан.

Ал А. тізім бойынша ұсынылған ҚХР азаматтарын апостильденген жалған дипломмен және жұмыс өтілі туралы анықтамалармен қамтамасыз ету үшін таныстары Қ. және К.-мен сөз байласып, соңғылардың көмегімен ресми жалған құжатты «Е-лицензиялау» жүйесі арқылы Қызылорда облыстық жұмыспен қамтуды үйлестіру және әлеуметтік бағдарламалар басқармасына жолдап отырған.

Қ. мен К. адамдармен сөз байласып, А.-дан алған тізім бойынша қытайлықтарды апостильденген жалған дипломмен және жұмыс өтілі туралы анықтамалармен қамтамасыз етіп отырған.

Адамдар тобының бұл әрекетінен бейхабар Қызылорда облысының жұмыспен қамтуды үйлестіру және әлеуметтік бағдарламалар басқармасының өкілдері, аудармасы нотариалды куәландырылып келген жалған ресми құжаттарды Қызылорда облыстық әкімдігінің шетелдік жұмыс күшін тартуға рұқсаттар беру жөніндегі комиссиясына ұсынып, «Ч» кәсіпорнына қытайлықтарды шетелдік маман ретінде тартуға рұқсат берген.

А. шетелдіктерді жалған құжатпен қамтамасыз ету туралы ұсынысын таныстары К. мен Қ.-ға айтып, алдын ала сөз байласу нәтижесінде Қытай азаматтарына апостильденген жалған дипломды және жұмыс өтілі туралы анықтаманы әзірлеп беруге келіскен. Әр қытайлықты жалған құжатпен қамтамасыз еткен қызметін К. 180 АҚШ долларға, Қ. 160 АҚШ долларға бағалаған.

2017-2018 жылдар аралығында «Ч» кәсіпорнына жалпы саны 760 ҚХР азаматының жалған дипломмен жоғары білікті маман ретінде жұмысқа рұқсат алуына және ҚР-на емін-еркін кіріп-шығуына қолайлы жағдай жасаған.

2017 жылғы 7 қарашада А. сотталған Қ.-ға 15 ҚХР азаматтарының құжаттарын және ақшаны табыс еткен.

Қ. болса, ҚХР азаматтарын апостильденген жалған дипломмен және жұмыс өтілі туралы анықтамамен қамтамасыз етіп, көрінеу жалған құжаттың аудармасын Алматы қаласында орналасқан нотариус арқылы куәландырып, оларды А.-ға ұсынған.

2017 жылғы 30 қарашада А. нотариалды аударылған көрінеу жалған ресми құжатты заңсыз пайдаланып, сканерлеп, электронды нұсқасын «Е-лицензиялау» базасы арқылы Қызылорда облысының жұмыспен қамтуды үйлестіру және әлеуметтік бағдарламалар басқармасының шетел жұмыс күші ретінде тартуға рұқсат берген.

Одан әрі «Ч» кәсіпорнының атынан берілген сенімхат негізінде С., жалған құжатпен жұмысқа рұқсат алған ҚХР азаматтарының шақыру қағазын Қызылорда облыстық көші-қон қызметі басқармасына өткізіп, шетелдіктердің келуіне қолайлы жағдай жасаған. Өз кезегінде Т. жалған құжат арқылы шақырылған қытайлықтарды Алматы қаласынан күтіп алып, Қызылорда облысындағы кәсіпорынға жетуін қамтамасыз еткен.

Дәл осындай жолмен Қ.-ның әзірлеп берген жалған құжаттары негізінде 2018 жылғы 5-20 наурыз аралығында 137 ҚХР азаматы, 2018 жылғы 10-26 сәуір аралығында 95 ҚХР азаматы, 2018 жылғы 4-20 маусым аралығында 95 ҚХР азаматы «Ч» кәсіпорнына жұмыс істеуге рұқсат алған.

Яғни Қ. адамдар тобы болып алдын ала сөз байласып, заңсыз көші-қонды ұйымдастырумен, жалған құжаттарды бірнеше рет өткізумен айналысқан.

Қ.-ның кінәсі куәлардың айғақтарымен, беттестіру, айғақ заттарды алу хаттамаларымен, сараптама қорытындыларымен, жасырын тергеу әрекеттерінің нәтижелерімен дәлелденген.

Бірінші сатыдағы сот Қ.-ның қылмыстық әрекетіне құқықтық тұрғыдан негізді баға беріп, ҚК-нің 394-бабының екінші бөлігімен және ҚК-нің 385-бабының екінші бөлігімен дұрыс саралаған.

Алайда соттың ҚК-нің 385-бабының үшінші бөлігі бойынша, яғни Қ.-ны көрінеу жалған құжаттарды пайдаланумен айналысқан деген тұжырымы негізсіз болып табылады.

Басты сот талқылауы барысында куә А. өз жауабында, Қ.-ны танитындығын және ол тізім бойынша ұсынылған ҚХР азаматтарын апостильденген жалған дипломмен және жұмыс өтілі туралы анықтамалармен қамтамасыз етіп, ол үшін адамдар әзірлеген ресми жалған құжатты «Е-лицензиялау» жүйесі арқылы Қызылорда облыстық жұмыспен қамтуды үйлестіру және әлеуметтік бағдарламалар басқармасына жолдап отырғандығын айтып көрсеткен.

Қ. қытайлық азаматтарды апостильденген жалған дипломмен және жұмыс өтілі туралы анықтамамен қамтамасыз етіп, құжаттың аудармасын

А.-ға ұсынып отырған. Демек Қ. құжаттарды бірнеше рет әзірлеп беруге көмектескен, бірақ өзі оларды пайдаланбаған.

Істің мұндай тұрғысынан, Қ.-ның әрекетінен ҚК-нің 385-бабының үшінші бөлігінде көзделген қылмыстық құқық бұзушылық құрамы көрінбейді.

Сондай-ақ сот сотталған Қ.-ның іс-әрекеттерін ҚК-нің 394-бабының екінші бөлігімен, 385-бабының екінші бөлігімен, яғни адамдар тобы болып алдын ала сөз байласып, заңсыз көші-қонды ұйымдастыру белгісімен саралай отырып, оның қылмыстық жауаптылығы мен жазасын ауырлататын мән-жайы ретінде қылмыстық құқық бұзушылықты алдын ала сөз байласу арқылы адамдар тобының жасағанын таныған.

ҚК-нің 54-бабының екінші бөлігіне сәйкес, егер осы баптың бірінші бөлігінде көрсетілген мән-жай ҚК-нің Ерекше бөлігінің тиісті бабында қылмыстық құқық бұзушылық белгісі ретінде көзделген болса, ол жауаптылық пен жазаны ауырлататын мән-жай ретінде қайта ескерілмейді.

Яғни сот сотталған Қ.-ға жаза тағайындағанда, оның қылмыстық жауаптылығы мен жазасын ауырлататын мән-жай ретінде қылмыстық құқық бұзушылықты алдын ала сөз байласу арқылы адамдар тобының жасағанын негізсіз таныған.

«Қылмыстық жаза тағайындаудың кейбір мәселелері туралы» Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2015 жылғы 25 маусымдағы № 4 нормативтік қаулысының 4-тармағына сәйкес ҚК-нің 53-бабында немесе 54-бабында көзделген мән-жай қылмысты саралайтын белгілердің бірі ретінде ҚК-нің Ерекше бөлігіндегі бабының диспозициясында көрсетілсе, сот оны осы қылмыстық құқық бұзушылықты жасағаны үшін жауаптылық пен жазаны ауырлататын мән-жай ретінде тани алмайтындығы көрсетілген.

Бірінші сатыдағы сот Қ. жаза тағайындағанда, оның қылмыстық жауаптылығы мен жазасын жеңілдететін мән-жайлар ретінде істеген әрекетіне шын ниетпен өкінуін, жас балалары барын ескерген.

Демек сотталғанның қылмыстық құқық бұзушылықты алдын ала сөз байласу арқылы адамдар тобымен жасауы іс бойынша оның қылмыстық жауаптылығы мен жазасын ауырлататын мән-жай ретінде танылуға жатпайды.

Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының қылмыстық істер жөніндегі сот алқасы сотталған Қ.-ға қатысты жергілікті соттардың сот актілерін өзгертіп, үкімнің Қ.-ны ҚК-нің 385-бабының үшінші бөлігімен кінәлі деп таныған бөлігінің күші жойылып, қылмыстық іс тоқтатылды.

Іс бойынша сотталған Қ.-ның қылмыстық құқық бұзушылықты алдын ала сөз байласу арқылы адамдар тобымен жасауы оның қылмыстық жауаптылығы мен жазасын ауырлататын мән-жайы ретінде танылуы алып тасталды.

Сот актілерінің қалған бөлігі өзгеріссіз қалдырылды.

Сотталған Қ.-ның өтінішхаты ішінара қанағаттандырылды.

Үкімнің заңдылығы мен негізділігі

**Айыптау үкімі заңды әрі негізді, ҚПК-нің
388-бабының талаптарына толығымен сәйкес келеді**

2020 жылғы 15 қазан

№ 2уп-225-20

Түркістан облыстық сотының қылмыстық істер жөніндегі сот алқасының 2020 жылғы 4 маусымдағы үкімімен:

Ю. бұрын сотталмаған, Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің (бұдан әрі – ҚК) 317-бабының төртінші бөлігімен кінәлі деп танылып, фтизиатр қызметпен айналысу құқығынан 3 жылға дейінгі мерзімге айыра отырып, 3 жылға бас бостандығынан айыруға, ҚК-нің 318-бабының екінші бөлігімен фтизиатр қызметпен айналысу құқығынан 2 жылға дейінгі мерзімге айыра отырып, 2 жылға бас бостандығынан айыруға сотталған.

ҚК-нің 58-бабы үшінші бөлігінің негізінде онша қатаң емес жазаны неғұрлым қатаң жазаға сіндіру арқылы түпкілікті фтизиатр қызметімен айналысу құқығынан 3 жылға дейінгі мерзімге айыра отырып, 3 жылға бас бостандығынан айыру жазасы тағайындалған.

Жазасын қылмыстық-атқару жүйесінің орташа қауіпсіз мекемесінде өтеу белгіленген.

Осы үкіммен К. сотталған, оған қатысты сот актілері дауланбаған.

Сот үкімімен Ю. «№ 4 Түркістан арнаулы әлеуметтік қызмет көрсету орталығы» коммуналдық мемлекеттік мекемесіне (бұдан әрі – мекеме) 2016 жылғы 1 наурыздан бастап қосымша 0,5 бірлікте дәрігер-фтизиатр болып тағайындалып, қызметі бойынша жүктелген міндеттерді тиісті түрде орындамай, өз қызметіне салғырт қарағанының салдарынан, бірнеше адамның өліміне, ауыр зардапқа әкеп соққан әрекеттерді жасағаны үшін кінәлі деп танылған.

Сотталған Ю. өтінішхатында Түркістан облыстық сотының қылмыстық істер жөніндегі сот алқасының 2020 жылғы 4 маусымдағы үкімімен келіспей, 2016 жылғы 1 наурыздан Мекемеге жалған сертификатпен қосымша 0,5 бірлікте дәрігер-фтизиатр болып тағайындалды деген бөлігі бойынша үкімде айып тағылмағанын, 2019 жылғы 8 қаңтардағы Түркістан қалалық сотының үкімімен ҚК-нің 385-бабының үшінші бөлігімен, ҚК-нің 71-бабының бірінші бөлігінің 1) тармағымен, ескіру мерзімінің өтуіне байланысты қылмыстық жауаптылықтан босатылғанын, сонымен қатар сот-медициналық сараптама қорытындысында көрсетілгендей науқастардың өзге аурулардан қайтыс болғаны, олар өз іс-әрекеттеріне

жауап бере алмай, аурулары туралы дәрігерге жеткізбегендері үшін дәрігердің ауруды анықтауға мүмкіндігі болмаған деген мән-жайларға сот тиесілі баға бермегенін, қайтыс болған науқастардың өліміне қатысы жоқ екенін көрсетіп, үкімді заңсыз деп санап, оның күшін жойып, тағылған айыбы дәлелденбегендіктен қылмыстық істі қысқартуды сұраған.

Адвокат С. сотталған Ю.-дың мүддесін қорғап келтірген өтінішхатында, Түркістан облыстық сотының қылмыстық істер жөніндегі сот алқасының 2020 жылғы 4 маусымдағы үкімімен келіспей, жоғарыда аталған мекеме қызметінің мәні мен мақсаттары психоневрологиялық аурулары бар мүгедектерге арнаулы әлеуметтік қызмет көрсету екенін, мекеменің міндетіне туберкулезді емдеу, ал сотталған Ю.-дың міндетіне ауруларды емдеу кірмейтінін, ауруларды дәрігерге көрсету міндеті жүктелмегенін, сол себепті салғырттығы орын алған деген айыптың бөлігін негізсіз деп санайды. Сонымен қатар, сотталған 2016 жылғы 8 тамыздағы № 255Қ бұйрыққа сәйкес дәрігер фтизиатр жұмысынан босатылғанын, осыған орай үкімнің күшін жойып, сотталған Ю.-ды ақтауды сұраған.

Сотталған үкімнің сипаттау-уәждеу бөлігінде көрсетілген жағдайда қылмыстық құқық бұзушылық жасаудағы кінәсінің дәлелденгендігі туралы сот тұжырымдары сот отырысында объективті түрде зерттелген және тиісті баға берілген дәлелдемелерге негізделген және істің нақты мән-жайларына сәйкес келеді.

Қылмыстық істегі дәлелдемелерге сәйкес Ю. «№ 4 Түркістан арнаулы әлеуметтік қызмет көрсету орталығы» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің директоры К.-нің 2016 жылғы 29 ақпандағы № 45-қ бұйрығымен көрсетілген Мекемеге 2016 жылғы 1 наурыздан бастап қосымша 0,5 бірлікте дәрігер-фтизиатр болып тағайындалған.

Диспансер басшылығы 2009 жылы және 2016 жылғы 4 мамырда бекіткен лауазымдық нұсқаулыққа сәйкес, Ю.-ға туберкулез ауруын ерте анықтау және диагнозды уақтылы қою мақсатында рентгенологиялық және рентгеноскопиялық зерттеулер жүргізу; болған барлық төтенше жағдайлар туралы дереу Диспансердің басшылығына хабарлау; техникалық, санитарлық - эпидемиологиялық, медициналық - профилактикалық және ұйымдастыру сипатындағы кешенді шараларды жүргізу; ұсыныстағы әдістемелік нұсқауларға сәйкес, аумақтық қағидалар бойынша туберкулезге шалдыққан науқастар арасында санитарлық жұмыстарын жүргізу; туберкулезге қарсы кешенді шаралардың орындалуы туралы әкімшілік өндірістік отырыстарда кезең-кезеңмен есеп беру міндеттелген.

Сонымен қатар «Туберкулез бойынша профилактикалық іс-шараларды ұйымдастыру және жүзеге асыру жөніндегі нұсқаулықты бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің 2014 жылғы 22 тамыздағы № 19 бұйрығына сәйкес Ю.-дың міндетіне туберкулез ауруын анықтау, оның алдын алу кірген.

Алайда туберкулезге шалдыққан науқастар арасында санитарлық жұмыстары жүргізілмегендіктен, туберкулезге қарсы кешенді шаралардың орындалуы туралы әкімшілік өндірістік отырыстарда кезең-кезеңмен есеп берілмегендіктен, диагноздың уақтылы қойылмауы салдарынан мекемедегі ем алушылар жаппай туберкулез індетіне шалдығып, оның зардабы бірнеше адамның өліміне әкеп соққан.

Ю. Мекеменің аумағында, арнайы медициналық құрылғымен жабдықталған «Камаз» автокөлігімен 1 және 2-топтағы психоневрологиялық аурулармен ауыратын әлеуметтік ем алушыларды, әр жылдың басында кезекті флюорографиялық тексеруден өткізу барысында, ем алушылардың арасында белсенді туберкулез белгісі бар адамдарды біле тұра оларды қосымша тексеруге жолдамаған, Мекеменің және өзінің басшылығына бұл туралы хабар бермеген, сондай-ақ профилактиканың, диагностиканың жаңа әдістері мен құралдарын қолдану тәртібін бұзған.

Сонымен қатар Ю. 2015 жылғы 14-16 ақпан, 2016 жылғы 6-8 қаңтар аралығында және 2017 жылғы 10 қаңтарда «Туберкулез бойынша профилактикалық іс-шараларды ұйымдастыру және жүзеге асыру жөніндегі нұсқаулықты бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің 2014 жылғы 22 тамыздағы № 19 бұйрығының 17) тармағының 8) тармақшасына сәйкес туберкулезге жыл сайынғы міндетті флюорографиялық зерттеп-қарауға жататын «қауіпті» топ адамдар - өкпесінде кез келген этиологияның қалдықтары бар Т., А., К., Е., Қ., Ш., П. және Д.-ларда флюорографиялық тексеруден өткізу кезінде олардың өкпелеріндегі туберкулез белгілерін анықтамай, оларға қатысты тиісті қорытындылар бермеген және қосымша рентгенологиялық тексеру тағайындамаған.

Олардың ішінде К.-нің 2017 жылғы 10 қаңтарда түсірілген флюорографиялық тексеру нәтижесі ақаулы болған, ал ауруханада ем қабылдау кезінде 2017 жылғы 26 қаңтарда соңғысына қайтадан түсірілген флюорографиялық тексеру барысында, оның оң өкпесінің жоғарғы бөлігінің ыдырау сатысы анықталған.

Сондай-ақ Ю. 2016 жылғы 16 наурыз – 23 сәуір аралығында ем алушыларды қарау барысында олардың салмақ тастауын, тәбетінің төмендеуін, әлсіздігін және ұзақ уақыт бойы жөтел белгілерін көре тұра, Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің 2014 жылғы 22 сәуірдегі № 19 бұйрығының 2-тарауының 5) тармағына сәйкес қақырыққа микроскопиялық зерттеу және «Хpert MTB/RIF» әдісін қолданбаған.

Ем алушылардың медициналық құжаттарында флюоротүсірілімдерінің жоқтығы анықталған.

Мекеменің жаңа басшысы Д. тағайындалған соң, соңғының қадағалауымен 2017 жылғы 9-11 қаңтарда Мекемедегі 1 және 2-топтағы психоневрологиялық аурулармен ауыратын 504 әлеуметтік ем алушыны

Ю. әдеттегідей кезекті флюорографиялық тексеруден өткізу кезінде, бастапқыда 7 адамда туберкулез белгілері анықталып, кейіннен тереңдетілген тексерулер жүргізу нәтижесінде, туберкулез ауруына шалдыққан емделушілердің жалпы саны 134-ке жеткен, оның зардабынан 6 емделуші қайтыс болған.

Куә Е. сотта берген өз айғағында, 2005 жылдан бері Шымкент қаласындағы Облыстық патология-анатомиялық бюросында дәрігер-патологоанатом болып қызмет атқаратындығын, 2017 жылғы ақпанда туберкулезге қарсы диспансер қызметкерлері алып келген Г.-ның, маусым айында Е.-нің, ал шілде айында М.-ның мәйіттеріне ашып-жарып қарау жүргізгендігін, ашып-жарып қарау жүргізу және олардың медициналық құжаттарын зерделеу нәтижесінде Е.-нің өлімінің негізгі себебі «бауыр серозы», сонымен қатар «екі өкпенің жоғарғы бөлігінің инфилтративті туберкулездің ыдырауы» анықталғаны жөнінде көрсеткен. Ағза жалпы қатты әлсіреп, белок жетіспеушілігі орын алғандығын, Г.-ның өлімінің себебі туберкулездің асқыну салдарынан жедел өкпе жүрек жетіспеушілігі себеп болғандығын анықтаған.

Куә Т. сотта берген жауабында, 1996 жылдан бері Шымкент қаласындағы Облыстық патология-анатомиялық бюросында дәрігер-патологоанатом болып қызмет жасайтындығын. 2017 жылғы ақпанда туберкулезге қарсы диспансер қызметкерлері алып келген Р.-ның, ал сол жылдың маусым айында мәйіттерін ашып-жарып қарап, жауаптарын тиісті мекемеге жолдағандығын. Р. мен П.-ның мәйіттерін ашып-жарып қарау және дәрігерлік құжаттарымен танысу барысында, олардың өлімдерінің себептері таза туберкулезден болғанын, Р.-ның «сол өкпенің асбседирующий пневмониясы», «оң өкпенің инфилтративті туберкулезі», П.-ның «екі өкпенің инфилтративті туберкулез» ауруы себеп болғандығын көрсеткен.

Куә Ж. сотта Ю.-дың тарапынан маман ретінде кемшіліктер жіберуіне байланысты, яғни фтизиатр ретінде хаттама толық орындамағанның салдарынан осындай ауыр зардап болғанын айтып көрсеткен.

Сонымен қатар куә Д. өз жауабында туберкулез ауруы 3-4 ай мерзімде дамитаынын көрсеткен.

Бұдан басқа сотталған Ю.-дің кінәсі сотқа дейінгі тергеп-тексеру және сот тергеуі кезінде берген куәлардың айғақтарымен, КММ-ге жүргізілген 2017 жылғы 31 наурыздағы тексеру актісімен, сондай-ақ «Түркістан қалалық Емханасы» КҚММ жүргізген 2017 жылғы 31 наурыздығы тексеру актісіне, 47 ем алушыға қатысты жүргізілген комиссиялық сот-медициналық сараптаманың қорытындыларымен және басқа да қылмыстық іс материалдарымен дәлелденген.

Сот отырысында зерттелген әрбір дәлелдеме ҚПК-нің 125-бабының талабына сай қатыстылығы, жол берілетіндігі, анықтығы, ал барлық жиналған дәлелдемелер өз жиынтығында қылмыстық істі шешу үшін жеткіліктігі тұрғысынан бағаланған.

Мұндай мән-жайда сот Ю.-дің әрекеттеріне құқықтық тұрғыдан негізді баға беріп, оларды ҚК-нің 317-бабының төртінші бөлігімен, ҚК-нің 318-бабының екінші бөлігімен дұрыс саралаған.

Сот Ю.-ге жаза тағайындағанда оның жасаған қылмысының сипаты мен қоғамға қауіптілік дәрежесін, жеке басына қатысты деректерді ескере отырып, оған әділ жаза тағайындаған.

Сонымен қатар бұрын Ю.-ге қатысты Түркістан облыстық сотының қылмыстық істер жөніндегі сот алқасының 2019 жылғы 6 наурыздағы қаулысымен Түркістан қалалық сотының 2019 жылғы 8 қаңтардағы ақтау үкімі өзгеріссіз қалдырылған.

Алайда Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының қылмыстық істер жөніндегі сот алқасының 2019 жылғы 1 қазандағы қаулысымен аталған сот актілерінің Ю.-ді ҚК-нің 317-бабының төртінші бөлігімен, ҚК-нің 318-бабының екінші бөлігімен ақтаған бөлігінің күштері жойылған.

«Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің жиырма бес жылдығына байланысты рақымшылық жасау туралы» 2016 жылғы 13 желтоқсандағы № 27-VI Қазақстан Республикасы Заңының 5-бабы бірінші бөлігінің 12) тармағына сәйкес 2014 жылғы 3 шілдедегі Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексінде (2014 жылғы 3 шілдеден кейін осы Заң қолданысқа енгізілгенге дейін енгізілген өзгерістермен және толықтырулармен) көзделген қылмыстарды жасаған, атап айтқанда медицина немесе фармацевтика жұмыскерінің кәсіптік міндеттерін тиісінше орындамағаны (317-баптың төртінші бөлігі) үшін сотталған адамдарға рақымшылық жасау қолданылмайды.

Сонымен қатар осы баптың 9) тармағына сәйкес, егер қылмыстардың біріне осы Заңның күші қолданылмайтын болса, қылмыстар жиынтығы болған жағдайда да қолданылмайды.

Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының қылмыстық істер жөніндегі сот алқасы сотталған Ю.-ға қатысты апелляциялық сот алқасының үкімін өзгеріссіз, сотталған Ю.-дің және оның мүддесін қорғаушы адвокат С.-ның өтінішхаттары қанағаттандырусыз қалдырылды.

Қылмыстық құқық бұзушылықтың құрамы

Сотталғанның іс-әрекетінде қылмыстық құқық бұзушылық құрамының болмауына байланысты қылмыстық іс тоқтатылды

2020 жылғы 20 қазан

№ 2уп-214-20

Түркістан облысының қылмыстық істер жөніндегі мамандандырылған ауданаралық сотының 2018 жылғы 31 қазандағы үкімімен:

Т. бұрын сотталмаған, Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің (бұдан әрі – ҚК) 262-бабының екінші бөлігімен меншігіндегі қылмыстық жолмен табылған, не қылмыстық жолмен табылған қаражатқа сатып алынған мүлкі тәркілене отырып, 6 жыл мерзімге бас бостандығынан айыру жазасы тағайындалған, ҚК-нің 190-бабы төртінші бөлігінің 1) және 2) тармақтарымен меншігіндегі қылмыстық жолмен табылған, не қылмыстық жолмен табылған қаражатқа сатып алынған мүлкі тәркіленіп, коммерциялық ұйымдарда басшылық қызметін атқару құқығынан 5 жыл мерзімге айыру жолымен 6 жыл мерзімге бас бостандығынан айыру жазасы тағайындалған, ҚК-нің 218-бабы үшінші бөлігінің 3) тармағымен меншігіндегі қылмыстық жолмен табылған, не табылған қаражатқа сатып алынған мүлкі тәркіленіп, 4 жыл мерзімге бас бостандығынан айыру жазасы тағайындалған, ҚК-нің 58-бабы үшінші бөлігінің талаптары негізінде жазаларды ішінара қосу жолымен Д.-ға меншігіндегі қылмыстық жолмен табылған, не қылмыстық жолмен табылған қаражатқа сатып алынған мүлкі тәркіленіп, коммерциялық ұйымдарда басшылық қызметін атқару құқығынан 5 жыл мерзімге айыру арқылы түпкілікті 8 жыл мерзімге бас бостандығынан айыруға сотталған, жазаны қылмыстық-атқару жүйесінің қауіпсіздігі орташа мекемелерінде өтеу белгіленген.

Жазаны өтеу мерзімі 2017 жылғы 21 мамырдан бастап есептелген.

Шымкент қаласы әкімдігінің халықты жұмыспен қамту орталығы коммуналдық мемлекеттік мекемесінің пайдасына Д.-дан 143 676 948 теңге, сондай-ақ 2014-2017 жылдар аралығында келтірілген материалдық залал ретінде Д.-дан, Т.-дан, О.-дан 235 681 977 теңге ортақ тәртіппен өндірілген.

Сотталғандар Д., Т., О.-лардан мемлекет пайдасына тиісінше 3 793 589 теңге мемлекеттік баж салығы өндірілген.

Заттай дәлелдемелердің мәселесін сот шешкен.

Осы үкіммен Т., О. және басқалар да сотталған, бірақ оларға қатысты сот актілері өтінішхатта дауланбаған.

Сот үкімімен Д. 2012 жылғы 1 қаңтардан 2017 жылғы 30 сәуірге дейін Шымкент қалалық халықты жұмыспен қамту орталығының сотқа дейінгі тергеп-тексеру барысында анықталмаған қызметкерлерімен және сотталған Т., О.-лармен ұйымдасқан қылмыстық топ құрамында әрекет ете отырып, сенімді теріс пайдалану арқылы, яғни алаяқтық жолмен бөтеннің мүлкін (мемлекет қаржысын) аса ірі мөлшерде жымқырғаны және осы аса ірі мөлшердегі бөтеннің мүлкін (мемлекет қаржысын) өз атына заңдастыру мақсатында 2012 жылғы 7 қыркүйекте Шымкент қаласының Төле би көшесі бойында орналасқан № 21 «б» үйдің 13-пәтерін 7 925 000 теңгеге және 2012 жылғы 10 қыркүйекте сол үйдің 46-пәтерін 4 572 000 теңгеге, яғни қылмыстық жолмен алынған ақшаға сатып алып, өзінің атына рәсімдегені үшін кінәлі деп танылған.

Түркістан облыстық сотының қылмыстық істер жөніндегі сот алқасының 2019 жылғы 28 қаңтардағы қаулысымен үкім өзгертілген.

Сотталған Д.-дан, Т.-дан Шымкент қаласы әкімдігінің халықты жұмыспен қамту орталығы коммуналдық мемлекеттік мекемесінің (бұдан әрі – ЖҚО) пайдасына 2014 жылы келтірген материалдық залал ретінде 89 393 776 теңге және мемлекеттің пайдасына 893 937 теңге 76 тиын баж салығы, ал 2015-2017 жылдар аралығында келтірілген материалдық залал ретінде Д.-дан, Т.-дан, О.-дан 146 288 201 теңге және мемлекет пайдасына 1 462 882 теңге 01 тиын өндірілген.

Үкімнің қарар бөлігі сотталған Д.-ның меншігіндегі Шымкент қаласы, Төле би көшесі бойынша орналасқан № 21 үйдің 13-пәтері және сол үйдің 46-пәтері мемлекет пайдасына тәркіленсін деп нақтыланған. Үкімнің қалған бөлігі өзгеріссіз қалдырылған.

Адвокат Б. өтінішхатында сотталған Д.-ның ЖҚО-ға еш қатысы болмағанын, өз алдына дара кәсіпкерлік (бұдан әрі – ДК) субъектісі болғанын, осыған байланысты ұйымдасқан қылмыстық топты құруға және қатысуға ешқандай алғышарт болмағанын көрсетеді. ДК субъектілеріне жолданатын «әр жұмысшының жолдамасына 15 000 теңгеден бермесен жұмысшы жолдамаймыз» деген ЖҚО-ның басшыларының ұсынысына көнуге мәжбүр болғанын, соның салдарынан 2012 жылдан 2017 жылға дейін қылмыстық әрекеттерін жалғастырып келгенін айтады. Алайда оның сотталғандар Т., О.-мен ешқандай тұрақты түрде қылмыстық топ құрмағанын, олармен тығыз байланыста болмағанын көрсетеді. Сонымен қоса, Д. қылмыстың субъектісі емес, қылмыс субъектілеріне көмектесуші болып табылатындықтан, ДК субъектілеріне ақша аудару мәселелері мекеме, бөлім басшыларының қолдарымен шешілетіндіктен және есеп бөлімі орындайтындықтан оның және сотталғандардың әрекеттері ҚК-нің 189-бабының тиісті бөлігімен саралануға жататындығына, бірінші сатыдағы соттың Д. мен Т. және О.-ның арасында тығыз байланыс болмағанына, сотқа дейінгі тергеп-тексерудегі жауаптары қысым жасалу жолымен берілгені

туралы жауаптарын ескермегеніне назар аударған. Бірінші сатыдағы сот үкімін өзгертіп, Д.-ны ҚК-нің 262-бабының екінші бөлігі және 190-бабының төртінші бөлігінің 1) тармағымен ақтауды сұраған.

Адвокат Б.-ның өтінішхаттың уәждерін қанағаттандыруды, прокурор С.-ның сот актілерін ішінара өзгертуді сұраған пікірлерін тыңдап, қылмыстық іс материалдарын зерделеп, сот алқасы сотталған Д.-ға қатысты сот актілері төмендегі негіздер бойынша өзгертілуге жатады деген тұжырымға келді.

Сотталған Д.-ның әрекеттері ҚК-нің 262-бабының екінші бөлігімен, 190-бабы төртінші бөлігінің 1), 2) тармақтарымен дұрыс сараланған.

Қылмыстық іс материалдарына қарағанда, Д.-ның 2012 жылғы 1 қаңтардан 2017 жылғы 30 сәуірге дейін Шымкент қалалық халықты жұмыспен қамту орталығының (бұдан әрі – ЖҚО) сотқа дейінгі тергеп-тексеру барысында анықталмаған қызметкерлерімен ұйымдасқан қылмыстық топ құрамында әрекет ете отырып, қылмыстық құқық бұзушылық жасағаны көрінеді.

Яғни сотқа дейінгі тергеп-тексеру барысында жауап алынған куә С.-нің көрсетуі бойынша, қызы мен келінін жұмысқа орналастыру үшін қаладағы жарнамалардан «Зина» есімді әйелмен телефон арқылы байланысу нәтижесінде Д.-мен таныс болған. Қызы мен келінінің құжаттарын өткізген соң, араға 3 ай салып, Еңбекші аудандық ІІБ-ның қасында Индира есімді қыз оған екі қыздың айлығы ретінде 10 000 теңге берген. Алайда куә С. Д.-ның әрекетіне күмән келтіріп, мұндай жұмыстың қажет емес екенін, құжаттарды қайтарып беруін талап еткенін көрсетеді.

Сондай-ақ басқа да куәлар Ж., Е., Г., А., Я., Ю., М., Ю, Б., Я.-лардың айғақтарында осындай мазмұндас жауаптар беріле отырып, сотталған Д.-ның олардың жұмыс істемейтіндіктерін, барлық әрекеттің заңды екенін, олардың орнына құжаттары дұрыс емес адамдардың жұмыс жасайтындықтарын, айына тиісті көлемде ақша беріп тұратынын айғақтаған. Сонымен қоса, куәлар өздерінің банкоматтық карточкалары Д.-ның айтуы бойынша оның өзінде болатындығын, кейбіреулері оның қолында бірнеше банкоматтық карточканы көргендігін де баяндаған.

Сотталғандар О.-ның, М.-ның, А.-ның, Р.-ның, С.-ның, Ж.-ның, Э.-ның, Ә.-нің жауаптарына сәйкес Д. оларға мемлекеттен жұмыссыз азаматтарға жәрдемақы ретінде ақша бөлініп жатқанын, сенімхат жазып беру керектігін, егер аттарынан ДК субъектісін ашып берсе, тиісті көлемде айына ақша түсетіндігін, зейнетақы қорына ақша аударылып отыратындығын, соған сәйкес өздерінің туысқандарын, жұмыссыз азаматтарды Д.-ның ұсынысы бойынша құжаттар тапсыруға тартқандарын және мұның заңсыз екенін тергеп-тексеру кезінде білгендіктерін көрсетеді.

Д.-ның басқа адамдардың сеніміне қиянат жасап, оларды келісім шарт арқылы дара кәсіпкер ретінде тіркеп, жолдамамен жіберілген адамдардың

жұмыспен қамтамасыз етілмегендігі куәлар Н., Ж., И., С. және осындай 81 дара кәсіпкердің жауаптарымен расталады.

Сонымен қатар ЖҚО-да сотталған Д.-мен танысып, жұмыссыз ретінде тіркеліп, кейін Д.-ның телефон арқылы мемлекеттен бөлінген жәрдемақыны алып кетуге шақырғанын, 5 000 теңге жәрдемақы ретінде ақша бергенін, одан кейін Д.-ны көрмегендерін, ешқандай дара кәсіпкерлік субъектисінде жұмыс жасамағандықтарын көрсеткен ұқсас мазмұнда жауап берген куәлар Х. С., У-лардың және сол сияқты 44 куәның және тергеп-тексеру кезінде жауап алынған куәлар И, Б., Е., Г., Б., Р., А., Е., О., К., Н., Т., П., Ю., С., П., Б., С., М., Ш., Т., М., Н., А., Ұ., К.-лардың жауаптарымен айғақталады.

2017 жылғы 31 қазанда және 1 қарашада Д. мен О.-ның арасында, Т. мен О.-ның арасында жүргізілген беттестіру хаттамаларынан 2017 жылы Т.-ның айтуымен Д.-ға дара кәсіпкерлердің жұмыс табельдерін және атқарылған жұмыс актілерін апарғаны, оның көзінше тиісті дара кәсіпкерлердің атынан олардың қолтаңбаларын қойдырып, мөр бастырғаны туралы және Д.-ның аталған жауапты қуаттайтындығы көрінеді. Яғни тиісті кезең аралығында Д. мен О.-ның арасында келісімнің болғандығы расталады.

Сонымен қатар әлеуметтік жұмыс орындарына тіркелген азаматтардың есептік және атқарылған жұмыстар туралы құжаттардағы қолтаңбалардың «Сот жазу-тану» сараптамасы бойынша арнайы маманның қорытындыларына сәйкес «өздерімен орындалмағандығы» расталады.

Бұдан басқа Д.-ның басқаруындағы мемлекеттік тіркеу белгісі kz845LLA13 «BMW X5» автокөлігін, үйін қарау кезінде 2017 жылғы 30 мамырда оқиға орнын қарап-тексеру хаттамасына сәйкес алынған айғақ заттар да осы қылмыстық істің мән-жайларына қатысы бар екендігін дәлелдейді.

Яғни қылмыстық іс материалдарын зерделей келе, Д.-ның қылмыстық топ құрамында әрекет еткені 2012-2017 жылдар аралығында бағдарламаға қатысқан дара кәсіпкерлік субъектілерінің жұмыспен қамту орталығына өткізген есеп құжаттарымен, табельдермен дәлелденеді.

Т.-мен тұрақты хабарласып, осы қылмыстық әрекеттері жөнінде әңгімелер, келіссөздер жүргізіп келгені «Apple Iphone 6s» ұялы байланыс желісі арқылы зерттелген 2017 жылғы 15 маусымдағы маманның № 9 қорытындысымен расталады.

Демек Д.-ның адамдар тобы болып, еш кедергісіз өзара келісіммен, ұйымдасқан қылмыстық топ құрамында пайдакүнемдік ниетпен, дара кәсіпкерлік субъектілерінің атынан бөтеннің мүлкін алаяқтық жолмен иемдену мақсатында, жеңіл жолмен ақша табуды көздеп, бағдарлама бойынша ұйымдастырушы ретінде жұмысқа тіркелген әр азаматқа жалақыны анықтап, жалған құжаттармен бюджеттен түскен ақшаларды жымқырып отырғаны бірінші сатыдағы сотта жан-жақты зерттелген.

Алайда бірінші сатыдағы соттың сотталған Д.-ның ұйымдасқан қылмыстық топ құрамында қылмыстық жолмен алынған ақшаны пәтерлер сатып алу арқылы заңдастырған деген тұжырымы негізсіз болып табылады.

«Соттардың экономикалық қызмет саласындағы қылмыстық құқық бұзушылық істер бойынша заңнаманы қолдануының кейбір мәселелері туралы» Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2020 жылғы 24 қаңтардағы № 3 нормативтік қаулысының 19-тармағына сәйкес ҚК-нің 218-бабына қатысты қылмыстық жолмен алынған ақшаны және (немесе) өзге мүлікті заңдастыру (жылыстату) деп қылмыстық құқық бұзушылық жасау арқылы алынған ақшаға немесе өзге мүлікке кез келген билік етуді емес, тек қылмыстық құқық бұзушылықтардан түскен кірістерді білдіретін мүлікті конверсиялау немесе аудару түрінде мәмілелер жасасу арқылы заңды айналымға тарту не мұндай мүлікті иелену және пайдалану, егер мұндай мүліктің қылмыстық құқық бұзушылықтардан түскен кірістер болып табылатыны белгілі болса, оның шынайы сипатын, көзін, орналасқан жерін, оған билік ету, оны ауыстыру тәсілін, мүлікке құқықтарды немесе оның тиесілігін жасыру немесе жасырып қалу, сол сияқты қылмыстық жолмен алынған ақшаны және (немесе) өзге мүлікті заңдастыруға делдалдық ету түсініледі.

Бұл ретте соттар «Бөтеннің мүлкін заңсыз иемдену жөніндегі істер бойынша сот тәжірибесі туралы» Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2003 жылғы 11 шілдедегі № 8 нормативтік қаулысының 3-тармағында қамтылған кінәлі адамның өзі заңсыз иелікке түскен бөтеннің мүлкіне қалауы бойынша билік етуі (сатуы немесе басқа адамдарға тегін беруі, бүлдіруі, бөлшектеуі, жоюы және т.б.) қылмыстық құқықтық бұзушылықтың жеке құрамын құрамайды және қосымша саралауды қажет етпейді деген түсіндірмелерді басшылыққа алуы қажет.

Демек Д.-ның алаяқтық жолмен алынған қаражаттарды иемдене отырып, өзінің мақсатына жаратып, пәтерлерді сатып алуы, ол қаражаттарды заңдастыруы болып табылмайды.

Осыған байланысты сот алқасы Д.-ны ҚК-нің 218-бабы үшінші бөлігінің 3) тармағымен соттау бөлігінде қылмыстың құрамы болмауына байланысты қылмыстық іс тоқтатылуға жатады деп есептейді.

Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының қылмыстық істер жөніндегі сот алқасы сотталған Д.-ға қатысты жергілікті соттардың сот актілерінің бөлігін өзгертті.

Сот актілерінің Д.-ны ҚК-нің 218-бабы бірінші бөлігімен соттау бөлігінің күші жойылып, Қазақстан Республикасы Қылмыстық-процестік кодексінің 35-бабы бірінші бөлігінің 2) тармағына сәйкес оның іс-әрекетінде қылмыстық құқық бұзушылық құрамының болмауына байланысты қылмыстық іс тоқтатылды.

Д.-ға ҚК-нің 262-бабының екінші бөлігімен меншігіндегі қылмыстық жолмен табылған, не қылмыстық жолмен табылған қаражатқа сатып алынған мүлкі тәркіленіп, 6 жылға бас бостандығынан айыру жазасы; ҚК-нің 190-бабы төртінші бөлігінің 1) және 2) тармақтарымен қылмыстық жолмен табылған, не қылмыстық жолмен табылған қаражатқа сатып алынған мүлкі тәркіленіп, коммерциялық ұйымдарда басшылық қызметін атқару құқығынан 5 жыл мерзімге айыра отырып, 6 жылға бас бостандығынан айыру жазасы өзгеріссіз қалдырылды.

ҚК-нің 58-бабының үшінші бөлігін қолдану арқылы Д.-ға түпкілікті меншігіндегі қылмыстық жолмен табылған, не қылмыстық жолмен табылған қаражатқа сатып алынған мүлкі тәркіленіп, коммерциялық ұйымдарда басшылық қызметін атқару құқығынан 5 жыл мерзімге айыра отырып, 7 жыл мерзімге бас бостандығынан айыру жазасы тағайындалды, жазаны қылмыстық-атқару жүйесінің қауіпсіздігі орташа мекемесінде өтеу белгіленді.

Сот актілерінің қалған бөлігі өзгеріссіз қалдырылды.

Адвокат Б.-ның сотталған Д.-ның мүддесі үшін келтірген өтінішхаты ішінара қанағаттандырылды.

Үкімнің заңдылығы мен негізділігі

Сот дәлелдемелердің қатыстылығы мен жол берілетіндігіне құқықтық тұрғыдан негізді баға беріп, сотталғанның іс-әрекетін ҚК-нің 366-бабының екінші бөлігімен дұрыс саралаған

2020 жылғы 22 қазан

№ 2уп-227-20

Қызылорда облысы Қармақшы аудандық сотының 2018 жылғы 28 қыркүйектегі үкімімен:

С. бұрын сотталмаған, Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің (бұдан әрі – ҚК) 366-бабының екінші бөлігімен кінәлі деп танылып, оған ҚК-нің 50-бабының екінші бөлігіндегі тізімде көрсетілген лауазымдарды атқару құқығынан өмір бойына айыра отырып, ҚК-нің 55-бабының 3), 6) бөліктері негізінде 21 000 000 теңге айыппұл салынған.

С.-дан мемлекет пайдасына 57 472 теңге процестік шығындар, Қазақстан Республикасының Жәбірленушілерге өтемақы қорына 48 100 теңге мәжбүрлі төлем өндірілген.

Іс бойынша заттай дәлелдемелердің мәселесі Қазақстан Республикасы Қылмыстық-процестік кодексінің (бұдан әрі – ҚПК) 118-бабында бекітілген тәртіп бойынша шешілген.

Сот үкімімен С. лауазымды адам бола тұра, айтарлықтай мөлшерде пара алғаны үшін кінәлі деп танылған.

Қызылорда облыстық сотының қылмыстық істер жөніндегі апелляциялық сот алқасының 2018 жылғы 15 қарашадағы қаулысымен сот үкімі өзгеріссіз қалдырылған.

Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының қылмыстық істер жөніндегі сот алқасының 2019 жылғы 16 шілдедегі қаулысымен сот актілері өзгеріссіз қалдырылған.

Бас Прокурор наразылығында сотқа дейінгі тергеп-тексеру мен сот тергеуінде қылмыстық заңның дұрыс қолданылмауы салдарынан С.-ның кінәсіз сотталғанын, куә У.-дың тарапынан С.-ның қылмыс жасауына арандату орын алғанын, У.-дың шын мәнінде кәсіпкерлікпен айналысып жер алуға ниеті болмағанын, сотталғанға бірнеше рет қоңырау шалып, қызметтік емес жағдайда кездесуге шақырғанын ескеріп, сот актілерінің күшін жойып, С.-ның іс-әрекетінде ҚК-нің 366-бабының екінші бөлігінде көзделген қылмыс құрамының болмауына байланысты іс бойынша өндіріс қысқартуды сұраған.

Сотталған С.-ның лауазымды адам бола тұра, айтарлықтай мөлшерде пара алғаны сотқа дейінгі тергеп-тексеру барысында жинақталып, сотта зерттелген нақты және объективті деректер жиынтығымен толық өз дәлелін тапқан.

Сотталғанның кінәсі С.-ның өз кінәсін ішінара мойындаған жауабынан бөлек, куәлар У., Ж., Т., Г., Д., Э., Е.-лердің айғақтарымен, тергеу әрекеттерінің хаттамаларымен, сот сараптамасының қорытындысымен және іс бойынша жинақталған басқа да дәлелдемелермен толық дәлелденген.

Іс материалдарынан анықталғандай, «А» жеке кәсіпкерлігінің басшысы У. 2018 жылғы 26 шілдеде Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл ұлттық бюросының Қызылорда облысы бойынша Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет департаментінің Батыс аймағы бойынша ауданаралық басқармасына Басықара ауылдық округінің әкімі С.-ның ауыл маңынан кәсіпкерлік мақсатқа жер учаскесін беру үшін өзінен 700 000 теңге пара талап еткендігі жөнінде арызданған.

Аталған арыздың негізінде 2018 жылғы 27 шілдеде У.-ға 700 000 теңге және арнайы техникалық жазба құралдары берілген.

Куә У.-дың жауаптарынан анықталғандай, ол 2018 жылғы 3 шілдеде Басықара ауыл әкімшілігіне барып, әкім С.-мен жер алу туралы сөйлескен уақытта соңғы жер бөлімінің бастығы Ж. А.-ға және басқасына беру үшін 700 000 теңге ақша керек екенін айтқан. Содан кейін «Тропикал» кафесінде кездесіп, 700 000 теңгені үстел үстіне «сұраған ақшаңыз» деп С.-ға берген.

Бұл куәнің жауаптарын сот істің нақты мән-жайларына сәйкес келеді деп танып, айыптау үкімінің негізіне дұрыс алған, себебі олар жасырын тергеу әрекеттерінің нәтижелерімен, куә У.-мен сотталған С. арасында жүргізілген әңгіменің стенограммасымен және сотта зерттелген басқа дәлелдемелермен объективті түрде расталады.

Жасырын тергеу әрекеттерінің бейнежазбасына сәйкес сотталған С. 2018 жылғы 28 шілдеде сағат 18:07 шамасында «Тропикал» кафесінде У.-мен кездесіп, 700 000 теңгені алу кезінде Қызылорда облысы бойынша Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызметінің қызметкерлерімен ұсталған. Оқиға орнына жүргізілген қарап-тексеру барысында аталған 700 000 теңге сол жерде С.-ның отырған көрпесінің астынан табылып, заттай дәлелдеме ретінде алынған.

Сот-химиялық сараптаманың қорытындысына сәйкес, оқиға орнын қарап-тексеру барысында С.-ның оң және сол қол алақандары мен саусақтарынан алынған сүртінділерінде, оқиға орнынан алынған ақша купюраларында арнайы химиялық заттарға жататын люминесценциялайтын қатпарлар анықталған. Бұл қатпарлар мен салыстырмалы үлгі ретінде ұсынылған люминофор ұнтағы бір класты, бір маркалы люминофорларға жатады.

Іс бойынша куә ретінде сұралған Ж., Т., Г., Д. дара кәсіпкер У.-дың жер сұраған арызы негізінде өз құзыреттері шегінде жұмыс атқарғандарын растаған.

Ал куәлар Э., Е. оқиға болған күні «Тропикал» кафесінде С.-ның отырған көрпесінің астынан 700 000 теңге шыққанын, ақшалардан пара деген жазуды көргендерін, соңғы параны жер учаскесін кезектен тыс алып беремін деп алғаны туралы айтқанын, ұсталған уақытта С.-ның өз кінәсін толық мойындағаны туралы айғақтар берген.

Төменгі сатыдағы соттарда сотталған С. куә У.-дан ақша талап еткенін жоққа шығармай, өзінің қылмыстық іс-әрекетін алаяқтық ретінде ҚК-нің 190-бабына қайта саралауды сұраған. Яғни сотталған өзінің кінәлілігін дауламай, тек қылмыстық әрекетінің саралану бөлігімен келіспеген.

Пара алу қылмысының ең маңызды белгісі ретінде соттар өзара келісілген ақша туралы деректерді анықтау қажет. Бұл тұрғыдан соттар іс материалдарын жан-жақты зерттей келе, сотталған С.-ның алдын-ала келісілген ақшаны сұрағандығы куә мен сотталғанның арасындағы стенограммамен анықталған.

Өзара әңгімелесу барысында куә У. «Сіздің айтқан жеті жүзді алып келдім, санап аласыз ба?» деген сөзіне, сотталған С. «Жердің добросы ма?» деп айтқан. Сонымен қатар куәнің «жерді жекешелендіруге бола ма?» деген сұрағына, сотталған «Болады, тағы бірденелер неғыла сал» деп куәні тағы да пара беруге азғырған. Бұл сөздердің мазмұнынан С.-ның ақша талап еткені көрініп тұр.

Істің мұндай тұрғысында, сотталған С.-ның куә У.-дан алдын-ала келісілген 700 000 теңгені талап еткендігі іс материалдарымен толық бекітіледі.

«Кейбір сыбайлас жемқорлық қылмыстарды қарау практикасы туралы» Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2015 жылғы 27 қарашадағы № 8 нормативтік қаулысының он алтыншы бөлігінде адамның орындалуы үшін пара берілген әрекеттерді (әрекетсіздікті) жасаған-жасамағанына қарамастан және қылмыстық қудалау органдарына дайындалып жатқан қылмыс туралы белгілі болғанына қарамастан, параны алу пара нысанасы қабылданған сәттен бастап аяқталды деп есептеледі.

Сотталған С. өзінің пара ретінде сұраған 700 000 теңгені алып, Қызылорда облысы бойынша Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет қызметкерлерімен ұсталғандықтан, оның іс-әрекеті аяқталған қылмыс болып саналады.

Осы ретте Бас Прокурордың наразылығында куә У.-дың тарапынан С.-ның қылмысты жасауына арандату дерегі орын алғандықтан, қылмыстық істі өндірістен қысқартуды сұрағаны және куә У.-дің кәсіпкерлікпен айналысуға ниеті болмағаны, С.-ға қатысты қылмыстық іс бойынша түпкілікті шешім шыққаннан кейін өзінің сұраған жерін алып, мал шаруашылығымен

айналыспаған деген уәждері негізсіз болып табылады. Сондықтан ол тек болжамдарға негізделген.

Себебі ол Басықара ауылының мал шаруашылығымен айналысуға жерінің қолайлы екенін естіп, кәсіппен айналысуға ойы болғаны іс материалдарымен дәлелденеді.

У.-дың кәсіпкерлікпен айналысу немесе айналыспауы оның құқығы болып табылады, демек оның кәсіпкерлікпен айналысуы соңғының өз еркінде. Осыған орай куәнің кәсіпкерлікпен айналыспады деген наразылықтың уәжі болжам болып есептелгендіктен, оның әрекетін көрсетілген негіздер бойынша арандатушылық деп тануға болмайды.

Бұдан басқа, Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің 412-1-бабына сәйкес қылмыс жасауға арандату деп, жедел-ізвестіру қызметін немесе сотқа дейінгі тергеп-тексеруді жүзеге асыратын лауазымды адамның кейін әшкерелеу және қылмыстық жауаптылыққа тарту немесе бопсалау мақсатында адамды қылмыс жасауға көндірген заңсыз әрекеттері танылады.

Осы тұрғыдан алатын болсақ, кез келген адам (арызданушы, куә және т.б.) жасанды түрде іс-әрекеттерді жүзеге асырып, қолдан қылмыстық белгілерді жасау және қандай да бір кінәсіз адамды қылмыстық жауаптылыққа тарту немесе бопсалау мақсатындағы заңсыз әрекеттерді тану қажет.

Ал осы іс бойынша заңсыз әрекеттер және оны дәлелдейтін нақты деректер наразылықта ұсынылмаған.

Сот нақты деректерге баға беріп, сотталған С.-ның лауазымды адам бола тұра, ауыл маңынан кәсіпкерлік мақсатқа жер учаскесін беру үшін, яғни қызметтік өкілеттігіне кіретін және лауазымдық жағдайына байланысты осындай әрекеттерге ықпал ете алатын әрекеті үшін У.-дан айтарлықтай мөлшерде пара алған деген тұжырымға дұрыс келген және оның әрекеттерін ҚК-нің 366-бабының екінші бөлігімен дұрыс саралаған.

Осыған орай Қазақстан Республикасы Бас Прокурорының наразылығы қанағаттандырылуға жатпайды.

Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының қылмыстық істер жөніндегі сот алқасы сотталған С.-ға қатысты жергілікті соттардың сот актілерін өзгеріссіз қалдырды.

Қазақстан Республикасының Бас Прокурорының наразылығы қанағаттандырылған қалдырылды.

Жаза тағайындау

Тағайындалған жазаның қылмыстық құқық бұзушылықтың ауырлығы мен сотталғанның жеке басына сәйкес келмеуіне байланысты сот актілері өзгертілді

2020 жылғы 3 қараша

№ 2уп-234-20

Шымкент қаласы Әл-Фараби аудандық сотының 2019 жылғы 3 желтоқсандағы үкімімен:

Ш. бұрын сотталмаған, Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің (бұдан әрі – ҚК) 287-бабының екінші бөлігімен 6 айға бас бостандығынан айыруға, ҚК-нің 293-бабы үшінші бөлігінің 2) тармағымен 3 жылға бас бостандығынан айыруға, ҚК-нің 58-бабы үшінші бөлігінің негізінде түпкілікті 3 жылға бас бостандығынан айыруға, ҚК-нің 63-бабына сәйкес шартты жазаға сотталған.

Сот үкімімен Ж. «МР-80-13Т» модельді жарақаттаушы әрекеті бар газды-травматикалық тапаншаны заңсыз иемденіп, тасымалдап, сақтап, алып жүрген және адамдар тобының алдын ала сөз байласуымен көрсетілген тапаншамен Қ.-ның сол қолының шынтақ тұсы мен сол аяғына бірнеше рет оқ атып, денсаулығына зиян келтіру үшін арнайы лайықталған тесіп-кесу мүмкіндігі бар пышақ тәріздес құралмен соңғының сол аяғының сан тұсына бірнеше рет ұрып, бұзақылық жасағаны үшін кінәлі деп танылған.

Шымкент қалалық сотының қылмыстық істер жөніндегі сот алқасының 2020 жылғы 22 қаңтардағы қаулысымен үкім өзгертіліп, Ж.-ға ҚК-нің 287-бабының екінші бөлігімен тағайындалған 6 ай мерзімге бас бостандығынан айыру жазасы 6 айға бас бостандығын шектеу жазасына, ҚК-нің 293-бабы үшінші бөлігінің 2) тармағымен тағайындалған 3 жыл мерзімге бас бостандығынан айыру жазасы 3 жылға бас бостандығын шектеу жазасына ауыстырылған. ҚК-нің 58-бабының үшінші бөлігімен Ж.-ға түпкілікті 3 жылға бас бостандығын шектеу жазасы тағайындалған. Үкімнің қалған бөлігі өзгеріссіз қалдырылған.

Заттай дәлелдемелердің тағдырын сот шешкен.

Бас Прокурор наразылығында сотталған Ж.-ның кінәлілігін және әрекеттерінің саралануын дауламай, оған тағайындалған жазаны өзгертіп, бас бостандығынан айыру жазасын тағайындауды, сот актілерін өзгертуді сұраған.

Жәбірленуші Қ.-ның мүддесі үшін қорғаушы М.-ның келтірген өтінішхатында сотталғанға тағайындалған жазаның оның жасаған

іс-әрекетіне сәйкес келмейтінін көрсетіп, оған қатаң жаза тағайындауды сұраған.

Ж.-ның кінәсі іс бойынша жинақталған және сот отырысында жан-жақты, толық, объективті бағаланып, зерттелген, дәйектілігі жағынан ешбір күмән келтірмейтін дәлелдемелер жиынтығымен толық бекітілген.

Оның іс-әрекеттері ҚК-нің 287-бабының екінші бөлігімен, 293-бабы үшінші бөлігінің 2) тармағымен дұрыс сараланған.

Алайда Жоғарғы Соттың қылмыстық істер жөніндегі сот алқасы жазаның дұрыс тағайындалмауына байланысты төмендегі негіздермен сот актілері өзгертілуге жатады деп санайды.

Сот алқасы төменгі сатыдағы соттар Ж.-ға жаза тағайындау барысында қылмыстық заң талаптарына қайшы, жасалған қылмыстық құқық бұзушылықтың ауырлығын, қоғамдық орында қаруды заңсыз иемденіп, тасымалдап, сақтап және алып жүргендігін, оның қылмыс жасау барысында атқарып отырған ролін, белсенділік танытқанын, жасалған қылмыс сипатын ескермей, оған қоғамнан оқшауламайтын бас бостандығын шектеу түріндегі жаза тағайындау туралы негізсіз тұжырым жасаған деп есептейді.

«Қылмыстық жаза тағайындаудың кейбір мәселелері туралы» Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2015 жылғы 25 маусымдағы № 4 нормативтік қаулысының (бұдан әрі – нормативтік қаулы) 6-тармағына сәйкес егер адамды кінәлі деп таныған ҚК-нің бабының санкциясы жазалардың баламалы түрлерін көздесе, ҚК-нің 52-бабының екінші бөлігіне сәйкес, жазаның неғұрлым жеңілірек түрі жазалаудың мақсатына қол жеткізуді қамтамасыз ете алмаған жағдайда ғана жазаның неғұрлым қатаң түрі қолданылатынын назарда ұстай отырып, соттар олардың ішінен жазаның неғұрлым жеңілірек түрін тағайындаудың мүмкіндігі туралы мәселені талқылағандары жөн. Сот шешімі үкімде уәжделуі тиіс.

Осы нормативтік қаулының 2-тармағына сәйкес жасалған қылмыстық құқық бұзушылықтың қоғамға қауіптілік дәрежесін анықтаған кезде соттар ҚК-нің 11-бабында көзделген оның ауырлығын, сондай-ақ құқық бұзушылық жасалған кездегі мән-жайлардың (жасау тәсілі, кінәнің түрі, себептер мен мақсаттар, іс-әрекеттің аяқталу кезеңі, туындаған зардаптардың қоғамға қауіптілік дәрежесі және т.б.) жиынтығын ескеру керек.

Соттар қылмыстық жазаның тым жұмсақ немесе тым қатаң түрінің тағайындалуына жол бермей, жасалған қылмыстың сипаты мен қоғамға қауіптілік дәрежесін негізге алуға тиіс екенін айқындау қажет.

Сотта Ж.-ның жәбірленуші Қ.-ны қоғамдық орында, сотқа дейінгі тергеп-тексерумен толық аты-жөндері анықталмаған тұлғалармен өзімен бірге заңсыз сақтап жүрген 13 мм. «MP-80-13T» модельді, жаракаттаушы әрекеті бар оқ дәрімен атылатын тапаншадан жәбірленуші Қ.-ға бірнеше рет оқ атып, денсаулыққа зиян келтіру үшін арнайы лайықталған, тесіп-кесу қабілеті бар пышақ тәріздес құралды қолдану арқылы жәбірленушіге

дене жарақаттарын келтіріп, оқиға орнынан бой тасалағандығы дәлелді негіздермен расталған.

2019 жылғы 20 маусымдағы № 5778/1256 сарапшының қорытындысына сәйкес жәбірленуші Қ.-ның сол иығының, сол санының жарақаттары және тігілген жарақаттары анықталған. Бұл дене жарақаттары қатты доғал және қатты ұшы үшкір кесу қабілеті бар заттардың әсер етуінен болған, соның салдарынан жәбірленушіге «жеңіл» дәрежелі зиян келтірілген.

Осы орайда төменгі сатыдағы соттар тарапынан қылмыстық іс бойынша қылмыс оқиғасы, сотталғанның бұзақылық іс-әрекеті салдарынан келген зардаптың қоғамға қауіптілігіне, Ж.-ның алдын ала біле тұра ату мүмкіндігі бар жарақаттаушы әрекеті бар газды-травматикалық тапаншаны заңсыз иемденіп, алып жүргеніне, сол арқылы және тесіп-кесу қабілеті бар пышақты қолданып, жәбірленушінің денсаулығына зиян келтірудің мақсат-тәсіліне, оның осы қылмыстық әрекетті жасаудағы белсенділігіне назар аударылмаған. Ж.-ның адамдар тобының алдын ала сөз байласуымен қоғамдық тәртіпті құрметтемеуін анық көрсетіп, әдепсіз әрекеттер жасағанына жан-жақты саралау жүргізбей, жазаның оның түзелуіне жеткіліктігі тұрғысынан объективті баға бермей, жеңіл жаза тағайындаған.

Ж. қылмыстардың жиынтығы кезінде ауыр санаттағы қылмыстық құқық бұзушылықты жасаған, сотқа дейінгі және сотта берген жауаптарында қылмыстық жауаптылықтан құтылу мақсатында жасаған қылмысын жоққа шығарған, іс-әрекетіне өкініш білдірмеген.

Соттар жаза тағайындау кезінде қылмыстың түрі мен сипатына, ауырлығына, жәбірленушінің қылмыс салдарынан қандай қасірет шеккендігіне, келтірілген зардапқа, материалдық, моральдық шығынның өндірілу жағдайына, қылмыс жасаған адамның мінез-құлқына баға бермеген.

Сондықтан қылмыстық істер жөніндегі сот алқасы Ж.-ға тағайындалған жазаның қылмыстық құқық бұзушылықтың ауырлығы мен сотталған адамның жеке басына сәйкес келмеуіне байланысты сот актілері өзгертілуге жатады деп санайды.

Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының қылмыстық істер жөніндегі сот алқасы сотталған Ж.-ға қатысты жергілікті соттардың сот актілерін өзгертіп, оған ҚК-нің 287-бабының екінші бөлігімен 6 айға бас бостандығынан айыру, ҚК-нің 293-бабы үшінші бөлігінің 2) тармағымен 3 жылға бас бостандығынан айыру жазалары тағайындалып, ҚК-нің 58-бабы үшінші бөлігінің негізінде онша қатаң емес жазаны неғұрлым қатаң жазаға сіңіру арқылы түпкілікті 3 жылға бас бостандығынан айыру түріндегі жаза тағайындалды.

ҚК-нің 46-бабы бесінші бөлігінің 2) тармағының негізінде Ж.-ға тағайындалған жазаны қылмыстық-атқару жүйесінің орташа қауіпсіз мекемесінде өтеу белгіленді.

Қазақстан Республикасы Бас Прокурорының наразылығы, жәбірленуші Қ.-ның мүддесі үшін келтірген қорғаушы М.-ның өтінішхаты қанағаттандырылды.

Жаза тағайындау

**Іс бойынша ерекше сипаттағы мән-жайлардың
барлығы туралы апелляциялық сот сатысының
тұжырымы заңға негізделмеген**

2020 жылғы 3 қараша

№ 2уп-235-20

Түркістан облысы Арыс аудандық сотының 2020 жылғы 31 наурыздағы үкімімен:

Т. бұрын сотталмаған, Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің (бұдан әрі – ҚК) 192-бабы үшінші бөлігінің 2) тармағымен 7 жылға бас бостандығынан айыруға, ҚК-нің 287-бабының төртінші бөлігімен 4 жылға бас бостандығынан айыруға, ҚК-нің 291-бабы үшінші бөлігінің 3), 4) тармақтарымен 5 жылға бас бостандығынан айыруға, ҚК-нің 58-бабының үшінші бөлігі негізінде түпкілікті 7 жылға бас бостандығынан айыруға сотталған, жазаны қылмыстық-атқару жүйесінің орташа қауіпсіз мекемесінде өтеу белгіленген.

ҚК-нің 62-бабы үшінші бөлігінің 2) тармағына сәйкес Т. 2019 жылғы 22 қазаннан үкім заңды күшіне енгенге дейін күзетпен ұстауда болған бір күні орташа қауіпсіз мекемеде жазаны өтеудің бір жарым күн есебімен жаза мерзіміне есептелген.

Жазаны өтеу мерзімі 2019 жылғы 22 қазаннан бастап есептелген.

Т.-дан мемлекет пайдасына 196 884 теңге процестік шығындар өндірілген.

Осы үкіммен Қ. мен Ж.-да сотталған, оларға қатысты сот актілерін кассациялық тәртіппен қайта қарау туралы наразылық келтірілмеген.

Сот үкімімен Т. адамдар тобының алдын ала сөз байласуымен атыс қаруын заңсыз тасымалдағаны, тұрғын үй-жайға заңсыз кіріп, ірі мөлшердегі мүлікті жымқырып қарақшылық жасағаны және жәбірленушінің үйінде тіркелмеген атыс қаруын оқ-дәрілерімен жымқырғаны үшін кінәлі деп танылған.

Түркістан облыстық сотының қылмыстық істер жөніндегі сот алқасының 2020 жылғы 15 мамырдағы қаулысымен сот үкімі өзгертілген.

Т.-ға қатысты ҚК-нің 55-бабының төртінші бөлігінің талаптары қолданылып, ҚК-нің 192-бабы үшінші бөлігінің 2) тармағы бойынша бас бостандығынан айыру жазасы 5 жыл 1 айға дейін төмендетілген. ҚК-нің 58-бабының үшінші бөлігі негізінде түпкілікті 5 жыл 1 айға бас бостандығынан айыру жазасы тағайындаған. Үкімнің қарар бөлігіндегі «2019 жылы 22 қазаннан» деген сөз «2019 жылы 19 қазаннан» деген сөзбен ауыстырылған. Үкімнің қалған бөлігі өзгеріссіз қалдырылған.

Бас Прокурор наразылығында сотталғанның іс-әрекеттерінің саралануы мен дәлелденуі дауламаған, алайда апелляциялық сот алқасында Т.-ға қатысты ҚК-нің 55-бабы төртінші бөлігінің талаптары дұрыс қолданылмағанын көрсете отырып, сот қаулысын өзгертіп, бірінші сатыдағы соттың үкімін өзгеріссіз қалдыруды сұраған.

Сотталған Т.-ның сот үкімінде көрсетілген мән-жайлар қылмыстық құқық бұзушылықтар жасағаны сот отырысында объективті түрде зерттелген әрі тиісті баға берілген дәлелдемелерге негізделген және істің нақты мән-жайларына сәйкес келеді.

«Қылмыстық жаза тағайындаудың кейбір мәселелері туралы» Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2015 жылғы 25 маусымдағы № 4 нормативтік қаулысына сәйкес қылмыстық жаза тағайындаған кезде, соттар ҚК-нің 52-бабында көрсетілген жаза тағайындаудың жалпы қағидаларын бұлжытпай сақтағандары, сондай-ақ қылмыстық құқық бұзушылықтың ауырлығы бойынша қай санатқа жататындығын, қылмыстың қайталануын және оның түрлерін, қылмыстық құқық бұзушылықты жасау кезеңін, сотталушының қылмыстық құқық бұзушылықты жасау кезіндегі қатысу дәрежесін, қылмыстық құқық бұзушылықтың мақсатына жету үшін оның әрекеттерінің маңызын және келтірілген немесе келтірілуі мүмкін зиянның сипаты мен мөлшеріне ықпалын, қылмыстық құқық бұзушылықтар жиынтығының болуын, жауаптылық пен жазаны жеңілдететін немесе ауырлататын мән-жайлардың болуын, сол қылмыстық құқық бұзушылық үшін көзделген жазаға қарағанда неғұрлым жеңіл жаза тағайындау негіздерін ескерулері қажет.

ҚК-нің 55-бабына сәйкес қылмыстық құқық бұзушылық жасағаны үшін тиісті бапта белгіленген төменгі шектен төмен жаза тағайындауға не қылмыстық құқық бұзушылық сараланған ҚК-нің тиісті бабының санкциясында көрсетілмеген жазаның неғұрлым жеңіл түрін тағайындауға немесе міндетті жаза ретінде көзделген қосымша жазаны қолданбауға тек қылмыстық құқық бұзушылықтың қоғамға қауіптілік дәрежесін едәуір азайтатын ерекше мән-жайлар анықталған жағдайда ғана жол беріледі.

Жеңілдететін жекелеген мән-жайлар да, осындай мән-жайлардың жиынтығы да және жасалған әрекеттің қоғамға қауіптілік дәрежесінің төмен екенін және сотталушының оң әлеуметтік-адамгершілік бейнесін айғақтайтын жасалған іс-әрекетке, сотталушының жеке басына қатысты өзге де мән-жайлар, ерекше мән-жайлар деп танылуы мүмкін.

Апелляциялық сот алқасы Т.-ға жаза тағайындау кезінде ол құқық бұзушылықты жасау барысында белсенді рөл атқармағанын, бұрын сотты болмағанын, бұл қылмыстық құқық бұзушылықты жасамай тұрып және жасағаннан соң қандай да бір қылмыстық әрекет жасамағанын, басқа заң бұзушылықтарға жол бермегенін, топтық қылмыстық құқық бұзушылыққа қатысушы топтың жасаған іс-әрекеттерін ашуға белсене жәрдемдескенін, жасаған әрекетін ішінара мойындап, жәбірленушілерге келтірілген материалдық

залалды ішінара орнына қойғанын ерекше мән-жайлар ретінде танып, оған ең төменгі шектен төмен жаза тағайындау қажет деген тұжырымға келген.

Алайда сот алқасының Т.-ның құқық бұзушылықты жасау барысында белсенді рөл атқармағаны және қылмыстық құқық бұзушылыққа қатысушы топтың жасаған әрекеттерін ашуға белсенді түрде жәрдем бергені туралы тұжырымдары қылмыстық іс материалдарына сәйкес келмейді.

Сотқа дейінгі тергеп-тексеруде анықталғандай, Т. жәбірленушінің үйінен алған аңшы мылтығымен жәбірленушілер Д. мен М.-ны бақылаған, асхана пышағын жәбірленуші М.-ның мойнына тақап, жәбірленушілердің қол-аяқтарын арқан жіппен және скотчпен байлап, жәбірленуші М.-ның есік алдында тұрған автокөлігінің дөңгелектерін пышақпен жарып кеткен.

Бөлектенген қылмыстық іс бойынша кінәлі деп танылған Қ. осы қылмыстық құқық бұзушылықты ашуға және оның қатысушыларына қатысты ақпаратты қылмыстық қудалау органына берген адам болып танылған. Сол себепті Арыс аудандық сотының 2020 жылғы 12 маусымдағы үкімімен оған жаза тағайындауда ҚК-нің 55-бабының төртінші бөлігі қолданылған.

Іс материалдарына сәйкес сотталған Т. кінәсін ішінара мойындаған және жәбірленушілерге келтірілген материалдық залалдың орнын толығымен өтемеген.

Сонымен қатар сотталған Т. бетіне медициналық бетперде қолына құрылыс қолғаптарын киіп, адамдар тобымен атыс қаруын және пышақты қолдану арқылы тұрғын үйге заңсыз кіріп, жәбірленушілердің өмірі мен денсаулықтарына қауіпті күш қолданып, бөтеннің мүлкін қарақшылық жолмен ірі мөлшерде жымқырып, ауыр қылмысты жасаған.

Істің мұндай тұрғысында, апелляциялық сот алқасының іс бойынша әрекеттің қоғамдық қауіптілік дәрежесін төмендетуге мүмкіндік беретін ерекше сипаттағы мән-жайлардың болуы туралы тұжырымы негізсіз және олар ҚК-нің 55-бабының төртінші бөлігіне сәйкес сотталған Т.-ға қатысты тағайындалған жазаны жеңілдету үшін негіз болып табылмайды.

Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының қылмыстық істер жөніндегі сот алқасы сотталған Т.-ға қатысты апелляциялық сот алқасының үкімін өзгертіп, Т.-ға қатысты ҚК-нің 55-бабын қолданылу бөлігінің күшін жойды.

Т. ҚК-нің 192-бабы үшінші бөлігінің 2) тармағымен 7 жылға бас бостандығынан айыруға, ҚК-нің 287-бабының төртінші бөлігімен 4 жылға бас бостандығынан айыруға, ҚК-нің 291-бабы үшінші бөлігінің 3), 4) тармақтарымен 5 жылға бас бостандығынан айыруға, ҚК-нің 58-бабының үшінші бөлігі негізінде түпкілікті 7 жылға бас бостандығынан айыруға, жазаны қылмыстық-атқару жүйесінің орташа қауіпсіз мекемесінде өтеуге сотталды.

Сот актісінің қалған бөлігі өзгеріссіз қалдырылып, Қазақстан Республикасы Бас Прокурорының наразылығы қанағаттандырылды.

Действие уголовного закона

Преступность и наказуемость деяния определяются законом, действовавшим во время его совершения

13 октября 2020 года

№ 2уп-216-20

Приговором суда № 2 города Актобе Актыобинской области от 11 февраля 2020 года:

Б., ранее не судимый, осужден по пункту 3) части 4 статьи 361 Уголовного кодекса Республики Казахстан (далее – УК) к 4 годам ограничения свободы с пожизненным лишением права занимать должности на государственной службе, судьи, в органах местного самоуправления, Национальном Банке Республики Казахстан и его ведомствах, государственных организациях и в субъектах квазигосударственного сектора.

Приговором суда Б. признан виновным в том, что он, являясь директором Актыобинского филиала АО «Ө», с целью извлечения выгод и преимуществ для себя и материального обогащения разработал преступный план по предоставлению объемов работ созданной им коммерческой организации – ТОО «С» в качестве субподрядной организации при оказании Филиалом услуг по техническому обслуживанию и ремонту пожарной сигнализации на объектах ТОО «К» и АО «СНПС» с последующим перечислением денежных средств на счет указанной организации за предоставленные услуги, которые фактически выполнялись силами работников Филиала, что повлекло тяжкие последствия в виде причинения материального ущерба Актыобинскому филиалу АО «Ө» в особо крупном размере на сумму 98 846 758, 20 тенге.

Дело в апелляционном порядке не рассматривалось.

В протесте Генерального Прокурора ставится вопрос об изменении приговора в отношении осужденного Б. в связи с неправильным применением уголовного закона при назначении ему дополнительного наказания.

Выводы суда о виновности осужденного Б. в инкриминируемом ему деянии при обстоятельствах, изложенных в приговоре суда, являются правильными и основаны на совокупности доказательств, исследованных в судебном заседании, что не оспаривается в протесте прокурора.

Таким образом, действия Б. правильно квалифицированы по пункту 3) части 4 статьи 361 УК.

Основное наказание осужденному назначено с учетом требований статьи 52 УК и является справедливым.

Однако при назначении дополнительного наказания суд неправильно применил уголовный закон, в связи с чем протест прокурора подлежит удовлетворению.

Так, в соответствии со статьей 5 УК преступность и наказуемость деяния определяются законом, действовавшим во время совершения этого деяния.

Согласно частям 1, 3 статьи 6 УК закон, устраняющий преступность или наказуемость деяния, смягчающий ответственность или наказание или иным образом улучшающий положение лица, совершившего уголовное правонарушение, имеет обратную силу, то есть распространяется на лиц, совершивших соответствующее деяние до введения такого закона в действие, в том числе на лиц, отбывающих наказание или отбывших наказание, но имеющих судимость.

Закон, устанавливающий преступность или наказуемость деяния, усиливающий ответственность или наказание или иным образом ухудшающий положение лица, совершившего это деяние, обратной силы не имеет.

Как свидетельствуют материалы дела, коррупционное преступление, за которое назначено дополнительное наказание в виде пожизненного запрета занимать определенные должности и заниматься определенной деятельностью является обязательным, осужденным Б. совершено в период с 2014 по 2018 годы.

Установлено, что Законом Республики Казахстан от 3 июля 2019 года № 262-VI «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам регулирования и развития финансового рынка, микрофинансовой деятельности и налогообложения», вступившим в законную силу 1 января 2020 года, часть вторая статьи 50 УК дополнена указанием: «уполномоченном органе по регулированию, контролю и надзору финансового рынка и финансовых организаций», а Законом от 27 декабря 2019 года «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам совершенствования уголовного, уголовно процессуального законодательства и усиления защиты прав личности», вступившим в законную силу 11 января 2020 года, редакция части 2 статьи 50 УК изменена.

Так, новая редакция указанной статьи предусматривает пожизненный запрет занимать должности на государственной службе, судьи, в органах местного самоуправления, Национальном Банке Республики Казахстан и его ведомствах, уполномоченном органе по регулированию, контролю и надзору финансового рынка и финансовых организаций, государственных организациях и субъектах квазигосударственного сектора, что ухудшает положение осужденного.

При таких обстоятельствах коллегия считает необходимым назначить Б. дополнительное наказание в редакции части 2 статьи 50 УК, действовавшей на момент совершения осужденным уголовного правонарушения, которая улучшает его положение.

На основании изложенного судебная коллегия по уголовным делам Верховного Суда изменила приговор суда первой инстанции и отменила дополнительное наказание в виде пожизненного запрета занимать должности на государственной службе, судьи, в органах местного самоуправления, Национальном Банке Республики Казахстан и его ведомствах, государственных организациях и в субъектах квазигосударственного сектора.

Назначено Б. дополнительное наказание в виде пожизненного запрета занимать должности на государственной службе, судьи, в органах местного самоуправления, Национальном Банке Республики Казахстан и его ведомствах, государственных организациях и организациях, в уставном капитале которых доля государства составляет более пятидесяти процентов, в том числе в национальных управляющих холдингах, национальных холдингах, национальных компаниях, национальных институтах развития, акционером которых является государство, их дочерних организациях, более пятидесяти процентов голосующих акций (долей участия) которых принадлежат им, а также в юридических лицах, более пятидесяти процентов голосующих акций (долей участия) которых принадлежат указанным дочерним организациям.

В остальной части приговор оставлен без изменения.

Протест Генерального Прокурора Республики Казахстан удовлетворен.

Квалификация уголовного правонарушения

При наступлении тяжких последствий действия виновного лица должны квалифицироваться только по части 2 статьи 451 УК

15 октября 2020 года

№ 2уп-226-20

Приговором военного суда Акмолинского гарнизона от 28 июня 2019 года:

Ж. осужден по части 2 статьи 451 Уголовного кодекса Республики Казахстан (далее – УК) к 5 годам лишения свободы, части 2 статьи 105 УК к 3 годам ограничения свободы, на основании части 3 статьи 58 УК путем поглощения менее строгого наказания более строгим окончательно к 5 годам лишения свободы с отбыванием наказания в учреждении уголовно-исполнительной системы средней безопасности.

Срок наказания исчислен с момент взятия под стражу.

Ж. лишен воинского звания «капитан».

Взысканы с Ж. в пользу Т. в счет компенсации морального вреда в размере 300 000 тенге, в доход государства госпошлина – 1 263 тенге, процессуальные издержки – 111 344 тенге, в Фонд компенсации потерпевшим принудительный платеж – 48 100 тенге.

Ж. признан виновным в следующем. Будучи командиром роты, превышая свою власть, он систематически применял насилие, унижал человеческое достоинство рядовых С. и Т., что повлекло причинение последнему тяжкого вреда здоровью, довел Т., находящегося от него в зависимости, до попытки самоубийства.

Постановлением судебной коллегии по уголовным делам Военного суда Республики Казахстан от 28 августа 2019 года приговор оставлен без изменения.

В протесте Генеральный Прокурор Республики Казахстан, не оспаривая доказанность вины, просит изменить судебные акты в отношении Ж., отменить осуждение по части 2 статьи 105 УК как излишне вмененное и применение части 3 статьи 58 УК.

Вина Ж. в совершении преступления, предусмотренного частью 2 статьи 451 УК, подтверждена совокупностью достоверных доказательств.

Допрошенные потерпевшие Т. и С. подтвердили в суде факты систематического применения насилия и унижений со стороны Ж. Их показания содержат подробное изложение всех обстоятельств совершения

преступных действий, они стабильны как в ходе досудебного, так и судебного производства.

Показания потерпевших согласуются с показаниями свидетелей: Д., Ө., С., К., Ж., Б.

В изъятой в ходе расследования записке Т. перед попыткой суицида написал фамилию Ж.

Проведенным судебно-медицинским исследованием у Т. установлено наличие посттравматической перфорации барабанной перепонки, имеющей травматический характер, а также квалифицированных как тяжкий вред здоровью телесных повреждений: двойной странгуляционной борозды на шее, линейного перелома подъязычной кости справа, сопровождающейся острой гипоксической энцефалопатией, общемозговым синдромом и угрожающими жизни явлениями. Последние образовались в результате сдавливания органов шеи петлей при повешении.

Экспертами-психиатрами дано заключение о том, что в момент попытки суицида Т. не страдал психическими заболеваниями, которые могли повлиять на принятие этого решения, не склонен к фантазированию, лжи.

Таким образом, причинно-следственная связь между действиями Ж. и попыткой самоубийства Т. налицо.

Действия Ж. квалифицированы верно - как превышение власти, повлекшее тяжкие последствия: причинение тяжкого вреда здоровью, попытку самоубийства.

В то же время квалификация действий Ж. по части 2 статьи 105 УК является излишней.

Согласно пункту 11 нормативного постановления Верховного Суда Республики Казахстан от 28 октября 2005 года № 6 «О судебной практике по делам о воинских уголовных правонарушениях» понятие тяжких последствий дано в пункте 4) статьи 3 УК. Такие последствия охватываются диспозицией данных статей УК и дополнительной квалификации по другим составам уголовных правонарушений не требуется. По этому же правилу должно квалифицироваться превышение власти (часть вторая статьи 451 УК) начальником или должностным лицом, повлекшее тяжкие последствия для жизни и здоровья потерпевшего.

Таким образом, при наступлении тяжких последствий действия виновного лица должны квалифицироваться только по части 2 статьи 451 УК.

Суды первой и апелляционной инстанций, обосновывая квалификацию действий Ж. по двум статьям УК, исходили из того, что попытка самоубийства не указана в качестве тяжких последствий в статье 3 УК.

Однако судами не принято во внимание то обстоятельство, что тяжкий вред здоровью потерпевшего наступил в результате попытки самоубийства, т.е., по сути, речь идет об одном и том же последствии для потерпевшего.

Кроме того, такое толкование закона само по себе является противоречивым. Исходя из вышеизложенных доводов предыдущих судебных инстанций, в случае самоубийства потерпевшего действия квалифицируются по одной статье УК, а в случае его попытки - по двум статьям, что, несомненно, является неверным.

На основании изложенного часть 2 статьи 105 УК подлежит исключению как излишне вмененная. Наряду с этим, необходимо исключить применение правил части 3 статьи 58 УК.

При назначении Ж. наказания по части 2 статьи 451 УК учтены требования части 3 статьи 52 УК, приняты во внимание смягчающие обстоятельства: отсутствие судимости, положительная характеристика, наличие на иждивении несовершеннолетнего ребенка, отягчающее обстоятельство - нарушение принятой присяги.

В связи с этим назначено минимальное наказание, предусмотренное санкцией части 2 статьи 451 УК. Оснований для дальнейшего его снижения не имеется. Правила части 2 статьи 55 УК применению не подлежат.

На основании изложенного судебная коллегия по уголовным делам Верховного Суда изменила судебные акты местных судов в отношении Ж. и исключила осуждение по части 2 статьи 105 УК и применение правил части 3 статьи 58 УК.

В остальной части судебные акты оставлены без изменения.

Протест Генерального Прокурора Республики Казахстан удовлетворен.

Необоснованность обвинения

Провокационно-подстрекательские действия органов уголовного преследования исключают преступность деяния лица, в отношении которого эта деятельность осуществлялась

22 октября 2020 года

№ 2уп-228-20

Приговором Аль-Фарабийского районного суда города Шымкент от 21 декабря 2016 года:

О., ранее не судимый, осужден по частям 3, 4 статьи 28, части 3 статьи 24, части 3 статьи 216 Уголовного кодекса Республики Казахстан (далее – УК) к 5 годам лишения свободы с пожизненным лишением права занимать должности в коммерческих организациях;

А., ранее не судимая, осуждена по части 5 статьи 28, части 3 статьи 24, части 3 статьи 216 УК к 5 годам лишения свободы с пожизненным лишением права занимать руководящие должности в коммерческих организациях;

К., ранее не судимая, осуждена по части 5 статьи 28, части 3 статьи 24, части 3 статьи 216 УК к 5 годам лишения свободы с пожизненным лишением права заниматься бухгалтерской деятельностью, оправдана по части 2 статьи 385 УК за недоказанностью вины;

Ш., ранее не судимый, осужден по части 3 статьи 24, части 3 статьи 216 УК к 5 годам лишения свободы с пожизненным лишением права занимать руководящие должности в коммерческих организациях, оправдан по части 2 статьи 385 УК за недоказанностью вины.

Всем осужденным на основании пункта 7) статьи 4 Закона Республики Казахстан «Об амнистии в связи с двадцатипятилетием Независимости Республики Казахстан» назначенное наказание сокращено наполовину и определено каждому по 2 года 6 месяцев лишения свободы, с пожизненным лишением права занимать должности в коммерческих организациях, кроме К., которой определено пожизненное лишение права заниматься бухгалтерской деятельностью.

В соответствии со статьей 63 УК наказание им постановлено считать условным с установлением пробационного контроля на весь срок отбывания наказания.

Постановлением судебной коллегии по уголовным делам Южно-Казахстанского областного суда от 8 февраля 2017 года приговор оставлен без изменения.

Постановлением судебной коллегии по уголовным делам Верховного Суда Республики Казахстан от 16 января 2018 года по протесту Генерального Прокурора Республики Казахстан приговор изменен. Отменено назначение осужденным дополнительного наказания в виде пожизненного лишения права занимать должности в коммерческих организациях и заниматься бухгалтерской деятельностью.

О., А. и Ш. назначено дополнительное наказание в виде лишения права занимать руководящие должности в коммерческих организациях, а К. - права заниматься бухгалтерской деятельностью сроком на 10 лет.

Согласно приговору суда, О., А., К., Ш. с неустановленным лицом по имени «Максат» группой лиц по предварительному сговору, из корыстных целей, совершили действия по выписке счетов-фактур на общую сумму 1 427 473 860 тенге на металлопродукцию, без фактического выполнения работ, оказания услуг, отгрузки товаров с целью извлечения имущественной выгоды, договорившись продать их представителю ТОО «С» Б. за вознаграждение в размере 6-ти процентов от указанной суммы, чем намеревались причинить государству ущерб в особо крупном размере.

В протесте Генеральный Прокурор просит приговор в отношении осужденных отменить ввиду неправильного применения уголовно-процессуального закона, повлекшего необоснованное осуждение. Полагает, что фактические данные по делу, использованные как доказательства, получены с нарушением статьи 112 Уголовно-процессуального кодекса Республики Казахстан (далее – УПК) в результате провокации со стороны оперативных служб. Поэтому не могут быть положены в основу приговора. Органом уголовного преследования не добыты достаточные доказательства причастности осужденных к организации покушения на совершение действий по выписке фиктивных счетов-фактур без фактической отгрузки товаров.

Считает производство по частям 3, 4, 5 статьи 28, части 3 статьи 24, части 3 статьи 216 УК необходимым прекратить за отсутствием в их действиях состава уголовного правонарушения на основании пункта 2) части 1 статьи 35 УПК.

Согласно пунктам 8) и 9) части 3 статьи 77 Конституции Республики Казахстан, при применении закона судья должен руководствоваться следующим требованием: любые сомнения в виновности лица толкуются в пользу обвиняемого, не имеют юридической силы доказательства, полученные незаконным способом.

В соответствии с пунктом 1) части 3 статьи 484, пунктом 1) части 1 статьи 485, пунктом 3) части 2 статьи 485 УПК, вступившие в законную силу судебные акты местных судов и кассационной инстанции могут быть пересмотрены в кассационном порядке по протесту Генерального Прокурора, когда принятый судебный акт нарушает единообразие

в толковании и применении судами норм права. Основанием для отмены являются допущенные при расследовании или судебном рассмотрении дела нарушения конституционных прав и свобод граждан либо неправильное применение уголовного и уголовно-процессуального законов, которые повлекли осуждение невиновного.

Такие основания по данному уголовному делу имеются.

Осуждение О., А., К. и Ш. нарушает единообразие в толковании и применении судами норм права, не соответствует требованиям уголовного закона и их виновность не установлена достаточной совокупностью бесспорных доказательств.

Из приговора суда следует, что по просьбе свидетеля Б. осужденными изготовлены для приобретателя металлопродукции ТОО «С» фиктивные счета-фактуры и договоры между последним и предполагаемыми поставщиками ТОО «Г», «Ю», «Э», «А.», «Т», «Г» на общую сумму 1 427 473 860 тенге.

В результате этого ТОО «С» мог избежать оплаты в государственный бюджет 244 808 833 тенге корпоративного подоходного налога и 163 048 840 тенге налога на добавленную стоимость на общую сумму 407 849 673 тенге, что представляет собой особо крупный размер. Преступление не было доведено до конца по независящим от них обстоятельствам, так как О. был задержан при передаче счетов-фактур Б.

Из материалов дела и пояснений свидетеля Б. следует, что 22 сентября 2015 года она через сайт знакомств познакомилась с О., предложила ему выписать за вознаграждение фиктивные счета-фактуры без фактической поставки продукции. После написала заявление в СЭР ДГД по Южно-Казахстанской области, что О. занимается выпиской счетов-фактур без выполнения фактической работы. Далее все действия проводились под контролем их сотрудников.

При этом Б. предоставила О. реквизиты ТОО «С», якобы, нуждающегося в таких счетах, а также сумму и перечень товаров, являющихся предметом мнимых сделок.

После разговора Б. с О. последний обратился к А., а она в свою очередь к Ш., который подготовил бухгалтерские документы с помощью К. Таким образом увеличилось количество вовлеченных лиц.

Материалами данного уголовного дела установлено, что Б. в ТОО «С» никогда не работала, никакого отношения к нему не имеет.

Сведения о том, что ТОО «С» намеревалось или преследовало цель уклонения от уплаты налогов путем использования фиктивных счетов-фактур в материалах дела отсутствуют.

Объективная сторона уголовного правонарушения, предусмотренного статьей 216 УК, выражается в совершении действий по выписке счетов-фактур без фактического выполнения работ, оказания услуг, отгрузки товаров

с целью извлечения имущественной выгоды, причинивших крупный ущерб гражданину, организации или государству.

Общественную опасность представляют конечные цели преступных деяний, предусмотренных названной нормой - это легализация имущества, занижение налоговой базы, уклонение от уплаты налогов и сборов, незаконное обогащение.

Обязательным признаком объективной стороны данного состава преступления, помимо выписки фиктивных счетов-фактур с целью извлечения имущественной выгоды, является причинение в результате этого крупного или особо крупного ущерба гражданину, организации или государству.

Исходя из установленных обстоятельств, в результате выписки осужденными фиктивных счетов-фактур в адрес ТОО «С» с целью извлечения имущественной выгоды, причинение ущерба государству в виде неполучения налогов было невозможно, так как предполагаемый приобретатель не имел намерения ни заключать мнимые сделки, ни использовать фиктивные счета-фактуры, а значит, и уклониться таким способом от уплаты налогов и причинить ущерб государству.

Выводы судов нижестоящих инстанций о наличии всех обязательных признаков состава преступления в действиях осужденных противоречат установленным по делу обстоятельствам и надлежащими доказательствами не подтверждены.

В силу вышеизложенного такой приговор законным и обоснованным считаться не может ввиду неправильного применения нормы уголовного права, повлекшего осуждение невиновных.

В соответствии с требованиями частей 1, 4 статьи 112 УПК, фактические данные должны быть признаны недопустимыми в качестве доказательств и не могут быть положены в основу обвинения, а также использоваться при доказывании любого обстоятельства, указанного в статье 113 УПК, если они получены с нарушениями требований настоящего Кодекса, которые повлияли или могли повлиять на их достоверность, в том числе с применением обмана, а равно иных незаконных действий, с существенным нарушением порядка производства процессуального действия.

Такие нарушения по делу были допущены.

По мнению коллегии, органом досудебного производства нарушены требования статьи 180 УПК, в соответствии с которой поводами к началу досудебного расследования служат достаточные данные, указывающие на признаки уголовного правонарушения, при отсутствии обстоятельств, исключающих производство по делу.

Так, согласно рапорту старшего офицера ДГД по Южно-Казахстанской области Т. об обнаружении сведений о преступлении, зарегистрированного в КУИ 28 сентября 2015 года № 155100120001119 (в ЕРДР зарегистрировано под № 155100121000560 29 сентября 2015 года), в ходе оперативно-

розыскных мероприятий установлен гражданин «Э», предлагающий услуги по выписке счетов-фактур без фактического выполнения работ, оказания услуг, отгрузки товаров с целью извлечения имущественной выгоды.

При этом каких-либо других, кроме названного рапорта, объективных данных, указывающих на признаки уголовного правонарушения, не приводится. В материалах дела они также отсутствуют.

Орган уголовного преследования, в нарушение указанных норм, получив еще 22 сентября 2015 года заявление от Б. о причастности О. к реализации фиктивных счетов-фактур и добровольном сотрудничестве, завел дело оперативной разработки, не зарегистрировав ее заявление в ЕРДР.

Из обстоятельств дела усматривается имитация преступной деятельности и оперативный закуп со стороны свидетеля Б. с 22 сентября 2015 года, когда она создала ситуацию мнимой сделки, предложив О. за вознаграждение выписать фиктивные счета-фактуры.

Вместе с тем, в нарушение требований закона Республики Казахстан «Об оперативно-розыскной деятельности», в материалах дела отсутствует соответствующее постановление органа досудебного расследования в рамках оперативно-розыскных мероприятий, так как в его рассекречивании было отказано. Требование прокурора о его приобщении к материалам дела при возврате дела на дополнительное расследование от 10 апреля 2016 года осталось невыполненным.

В нарушение требований статей 231-251 УПК, осуществление Б. имитации преступной деятельности не было процессуально оформлено и после возбуждения уголовного дела как негласное следственное действие.

В материалах дела постановление о негласном контрольном закупе или имитации преступной деятельности, а также сведения о получении санкции соответствующего прокурора на их проведение отсутствуют.

Поэтому кассационная коллегия считает, что названные оперативные и следственные действия проведены с существенными нарушениями указанных процессуальных норм.

Фактические данные, полученные с нарушением требований статьи 112 УПК, не могут быть положены в основу приговора.

В силу пункта 24 нормативного постановления Верховного Суда Республики Казахстан от 27 ноября 2015 года № 8 «О практике рассмотрения некоторых коррупционных преступлений», провокационно-подстрекательские действия органов уголовного преследования, когда согласие лица на совершение преступления было получено в результате его склонения при обстоятельствах, свидетельствующих о том, что без вмешательства органов уголовного преследования у него не возникло бы

умысла и преступление не было бы совершено, исключает преступность деяния лица, в отношении которого эта деятельность осуществлялась.

Согласно статье 19 УПК каждый считается невиновным, пока его виновность в совершении уголовного правонарушения не будет доказана в предусмотренном настоящим Кодексом порядке и установлена вступившим в законную силу приговором суда. Никто не обязан доказывать свою невиновность.

Доказательств совершения О. и другими осужденными каких-либо деяний, свидетельствующих о подготовке или совершении выписки фиктивных счетов-фактур либо иных аналогичных правонарушений до знакомства с Б., в материалах дела не имеется.

Доводы Б. о наличии у нее полномочий по изготовлению фиктивных счетов-фактур для ТОО «С» оказались ложными.

Имеющаяся в материалах дела доверенность от 22 сентября 2015 года на ее имя выдана не уполномоченным на то лицом А., не имеющей отношения к названному ТОО и отрицающей знакомство с ней. Каких-либо доказательств волеизъявления у представителей ТОО на выписку фиктивных счетов-фактур и их использование в деле не имеется.

По мнению кассационной коллегии, в данном случае имела место провокация и подстрекательство Б. на совершение преступления О., а через него и других осужденных.

Согласие осужденных было получено в результате их склонения к этому, заключавшегося в неоднократных, под вымышленным именем, контактах посредством Интернета и телефона, личных встреч по инициативе Б., уговорах, предложениях О. и через него другим осужденным за денежное вознаграждение выписать бестоварные счета-фактуры, с целью порождения у них корыстного мотива и умысла на совершение преступления.

При этом Б. действовала целенаправленно, предложив конкретного покупателя - ТОО «С», ассортимент и стоимость товаров, а также настаивая на оформлении фиктивных должностных полномочий О., как финансового директора поставщиков, путем оформления соответствующих приказов.

Коллегия считает, что без вмешательства органов уголовного преследования путем использования конфиденциального помощника Б. преступление не было бы совершено. Указанное исключает преступность деяния лица, в отношении которого эта деятельность осуществлялась.

Более того, достоверно установлено, что Б. участвовала в аналогичных действиях по ряду уголовных дел.

Согласно пункту 2) части 1 статьи 35 УПК, уголовное дело подлежит прекращению за отсутствием в деянии осужденного состава уголовного правонарушения.

При таких обстоятельствах, кассационная коллегия считает, что органом уголовного преследования не добыто достаточных допустимых доказательств причастности осужденных к совершению покушения на организацию и пособничество в совершении действий по выписке фиктивных счетов-фактур без фактической отгрузки товаров, причинивших крупный ущерб, что влечет прекращение производства по данному делу за отсутствием состава преступления.

На основании изложенного судебная коллегия по уголовным делам Верховного Суда отменила судебные акты местных судов в отношении О., А., К., Ш. и производство по данному делу прекратила за отсутствием в их действиях состава уголовного правонарушения.

В соответствии со статьей 39 УПК признано за О., А., К., Ш. право на возмещение им вреда, причиненного в результате незаконных действий органа, ведущего уголовный процесс.

Протест Генерального Прокурора удовлетворен.

Назначение наказания

Назначенное осужденному наказание соответствуют требованиям статьи 52 УК

27 октября 2020 года

№ 2уп-230-20

Приговором суда № 2 района «Сарыарка» города Нур-Султан от 31 марта 2020 года:

А., ранее судимый по пункту 1) части 2 статьи 191 Уголовного кодекса Республики Казахстан (далее – УК) к 3 годам ограничения свободы,
- осужден по части 1 статьи 194 УК к 3 годам ограничения свободы.

На основании статьи 60 УК, по совокупности приговоров, частично присоединено неотбытое наказание по приговору суда от 5 февраля 2019 года и окончательно ему назначено 3 года 6 месяцев ограничения свободы.

Приговором суда А. признан виновным в том, что 14 февраля 2020 года он, находясь у окна столовой, расположенной по ул. Биржан-сал, дом 8 города Нур-Султан, снял на видеокамеру своего мобильного телефона спящих за столом в форменном обмундировании инспекторов Полка патрульной полиции Департамента полиции города Нур-Султан – сержанта полиции Ж. и старшего лейтенанта полиции Т.

Спустя 2 часа А., находясь в столовой, расположенной по ул. Гете, дом 10 города Нур-Султан, вновь увидел спящих за столом вышеуказанных сотрудников полиции и снял их на видеокамеру своего мобильного телефона. Затем из корыстных побуждений, под угрозой распространения в видеохостинге «You Tube» имеющейся у него видеозаписи предъявил Ж. и Т. требование о передаче ему денежных средств в сумме 50 000 тенге с каждого в срок до 11 часов 14 февраля 2020 года.

Т. и Ж. в тот же день обратились с заявлением в УСБ ДП города Нур-Султан по факту вымогательства у них денежных средств со стороны А. Примерно в 12:45 часов последний был задержан сотрудниками УСБ ДП города Нур-Султан. В ходе личного обыска у него были изъяты денежные средства в сумме 100 000 тенге, похищенные путем вымогательства.

Постановлением апелляционной судебной коллегии по уголовным делам суда города Нур-Султан от 12 мая 2020 года приговор оставлен без изменения.

В протесте Генеральный Прокурор, не оспаривая доказанность и правильность квалификации действий А., просит судебные акты изменить в виду чрезмерной мягкости назначенного наказания и несоответствия общим началам назначения наказания.

В силу части 2 статьи 39 УК наказание применяется в целях восстановления социальной справедливости, а также исправления осужденного и предупреждения совершения новых уголовных правонарушений как осужденным, так и другими лицами.

Суд при назначении наказания А. учел, что совершенное им преступление относится к категории средней тяжести, наличие смягчающих уголовную ответственность и наказание обстоятельств в виде признания вины, чистосердечного раскаяния, наличия новорожденного ребенка, отсутствие отягчающих обстоятельств по делу, его поведение до и после совершенного преступления, мнение потерпевших, не настаивавших на лишении его свободы.

При таких обстоятельствах судебная коллегия считает, что суд, руководствуясь статьей 52 УК, обоснованно пришёл к выводу, что исправление и перевоспитание А. возможно без изоляции от общества и назначил ему ограничения свободы.

На основании изложенного судебная коллегия по уголовным делам Верховного Суда оставила без изменения судебные акты местных судов в отношении А.

Протест Генерального Прокурора Республики Казахстан оставлен без удовлетворения.

Квалификация уголовного правонарушения

Неверное переквалификация действий виновного лица повлекло изменение постановлении суда апелляционной инстанции

3 ноября 2020 года

№ 2уп-236-20

Приговором специализированного межрайонного суда по уголовным делам города Алматы от 12 декабря 2019 года:

У., ранее не судимый, осужден по пункту б) части 2 статьи 99 Уголовного кодекса Республики Казахстан (далее – УК) к 15 годам лишения свободы, по части 2 статьи 287 УК к 6 месяцам лишения свободы. На основании части 4 статьи 58 УК путем полного сложения наказаний окончательно назначено 15 лет 6 месяцев лишения свободы с отбыванием наказания в учреждении уголовно-исполнительной системы максимальной безопасности.

Взысканы с У. процессуальные издержки в доход государства в сумме 471 216 тенге, принудительный платеж в Фонд компенсации потерпевшим в размере тридцати месячных расчетных показателей в сумме 75 750 тенге.

В соответствии со статьей 118 Уголовно-процессуального кодекса Республики Казахстан (далее – УПК) разрешена судьба вещественных доказательств по делу.

Приговором суда У. признан виновным в умышленном причинении смерти потерпевшему Ж. способом, опасным для жизни других людей, незаконном хранении и перевозке короткоствольного гладкоствольного оружия, а равно патронов к нему.

Постановлением судебной коллегии по уголовным делам города Алматы от 28 февраля 2020 года приговор в отношении У. изменен.

В части осуждения по части 2 статьи 287 УК приговор отменен и постановлен оправдательный приговор за отсутствием в действиях У. состава преступления.

Действия У. с пункта б) части 2 статьи 99 УК переквалифицированы на часть 1 статьи 99 УК, по которой назначено 9 лет лишения свободы.

Применение правил части 4 статьи 58 УК отменено.

В остальной части приговор оставлен без изменения.

В протесте Генеральный Прокурор считает, что постановление апелляционной инстанции в части переквалификации действий У. на часть 1 статьи 99 УК подлежит отмене ввиду несоответствия выводов суда фактическим обстоятельствам дела и неправильного применения закона.

Указывает, что суд апелляционной инстанции дал неверную правовую оценку действиям У., необоснованно исключив квалифицирующий признак убийства, «совершенного способом, опасным для жизни других людей». Просит приговор специализированного межрайонного суда по уголовным делам города Алматы от 12 декабря 2019 года и постановление судебной коллегии по уголовным делам Алматинского городского суда от 28 февраля 2020 года в отношении У. изменить. Постановление судебной коллегии по уголовным делам Алматинского городского суда в части переквалификации действий У. на часть 1 статьи 99 УК отменить. Считать У. осужденным по пункту б) части 2 статьи 99 УК к 15 годам лишения свободы. Исключить применение к осужденному У. части 4 статьи 58 УК. В остальной части судебные акты оставить без изменения.

В ходатайстве адвокат Д. и защитник осужденного Ш., выражая несогласие с состоявшимися судебными актами, указывают, что в ходе судебного следствия вина У. в совершении инкриминированных ему преступлений не доказана. Фактические данные, явившиеся основанием для обвинительного приговора, установлены неправильно, обстоятельства, имеющие существенное значение для дела, не проверены, добытые факты оценены неправильно, нормы УПК не соблюдены в полной мере и применены неправильно, вследствие чего считают судебные акты незаконными и необоснованными. Просят отменить приговор апелляционной инстанции Алматинского городского суда от 28 февраля 2020 года, оправдать У. по части 1 статьи 99 УК. Либо, если суд сочтет доказанным факт наличия причинно-следственной связи между действиями У. и наступившей смертью Ж., переквалифицировать его действия на статьи 102 УК или 104 УК и назначить ему наказание, не связанное с лишением свободы.

В возражении на кассационный протест Генерального Прокурора адвокаты Д., А., защитник осужденного - Ш. указывают, что доводы, отраженные в протесте, являются формальными и не согласуются с установленными в ходе следствия и суда фактическими обстоятельствами. Просят отказать в удовлетворении протеста и поддержать тем самым их ходатайство.

Выводы суда апелляционной инстанции о квалификации действий осужденного У. по части 1 статьи 99 УК не соответствуют фактическим обстоятельствам дела, установленным судом первой инстанции.

Так, судом первой инстанции установлено, что 6 июня 2019 года У. встретился с М. возле ресторана «Компот», расположенного на пересечении улиц Диваева и Радлова в города Алматы. При этом с У. были его знакомые А. и Ш., М., в свою очередь, прибыл на данную встречу со знакомыми Б., Ж. и другими неустановленными следствием лицами. В ходе разговора между У. и М. возник конфликт по поводу денежных средств, переданных У., М. для прекращения уголовного дела по факту

мошенничества в отношении потерпевшего Ю. Затем между всеми присутствующими лицами началась драка, в ходе которой У. был избит неустановленными следствием лицами и получил различные телесные повреждения, в том числе и ранения от применения в отношении него травматического оружия. Далее У. сел в свою автомашину и выехал по ул. Диваева в сторону Восточной объездной автомобильной дороги, однако, решив отомстить обидчикам, развернулся и поехал в обратную сторону. Остановившись напротив М., Б. и Ж., стоявших возле машины М., которая была припаркована на соседней улице, расположенной на возвышенности, У., находясь в салоне своей автомашины приблизительно на расстоянии 10 метров от них, направил дуло огнестрельного оружия в их сторону и произвел один выстрел, вследствие которого огнестрельные ранения в область лица, шеи, груди, правого плеча получил Ж. По пути следования в больницу потерпевший скончался от полученных огнестрельных ранений.

Действия У. судом первой инстанции по факту причинения смерти потерпевшему Ж. квалифицированы по пункту б) части 2 статьи 99 УК как убийство, то есть противоправное умышленное причинение смерти другому человеку, совершенное способом, опасным для жизни других людей.

Апелляционной инстанцией квалифицирующий признак убийства - «совершенное способом, опасным для жизни других лиц» - исключен в связи с отсутствием достоверных доказательств наличия в действиях осужденного данного квалифицирующего признака.

Вместе с тем выводы апелляционной коллегии являются необоснованными, поскольку судом достоверно установлено, что в момент выстрела возникла реальная угроза жизни троих лиц, так как У. произвел выстрел в сторону рядом стоящих М., Б., Ж. и попал в последнего.

Более того, из материалов дела следует, что Ж. не применял физическое насилие к У., основными его противниками были М. и Б. Именно в их сторону У. и произвел выстрел, но попал в потерпевшего Ж.

Обстоятельства совершенного У. преступления подтверждаются показаниями самого осужденного о том, что в ходе конфликта с М. к ним подошли друзья последнего, среди них он узнал братьев Б., которые произвели в него выстрелы, а другие избили его.

Свидетель М. показал, что у него с У. возник конфликт, в ходе которого он ударил последнего кулаком по лицу, отчего У. упал на землю. Затем Ж. подбежал к двум ранее незнакомым мужчинам, приехавшим вместе с У., одного из них ударил по лицу, от чего тот упал на землю и потерял сознание. Тем временем У., встав с земли, сел в свою автомашину и отъехал от них. Он вместе с Ж. и Б. стояли возле его автомашины, и в этот момент он услышал выстрел и увидел, как Ж. закричал и присел на заднее пассажирское сиденье.

Аналогичные показания дал свидетель Б., дополнив, что когда прозвучал выстрел, он почувствовал, как мимо него пролетели пули, часть картечи попала в Ж.

В соответствии с пунктом 11 нормативного постановления Верховного Суда Республики Казахстан от 11 мая 2007 года № 1 «О квалификации некоторых преступлений против жизни и здоровья человека» для квалификации убийства по пункту б) части 2 статьи 99 УК как совершенного способом, опасным для жизни других людей, необходимо установить, что, осуществляя умысел на убийство определенного лица, виновный осознавал, что он применяет способ, представляющий реальную опасность для жизни и здоровья других людей путем производства выстрелов в местах скопления людей и т.д. При этом для подобной квалификации убийства достаточно того, что избранный способ убийства реально опасен для жизни других людей, убийство которых умыслом виновного не охватывалось, и не имеет значения, были ли при совершении убийства таким способом причинены смерть или вред здоровью подвергавшимся опасности лицам и их количество.

При таких обстоятельствах суд первой инстанции правильно пришел к выводу о том, что у У. из чувства мести возник преступный умысел на причинение смерти своим обидчикам.

Доводы защиты о том, что у У. не было умысла на совершение убийства кого-бы то ни было, выстрел был произведен произвольно в воздух, чтобы напугать обидчиков, были проверены судебными инстанциями и не нашли подтверждения.

Согласно заключению судебно-медицинской экспертизы причиной смерти Ж. явился гемопневмоторакс вследствие множественного огнестрельного ранения лица, шеи, груди, правого плеча с повреждением правого легкого. Указанные повреждения образовались в результате одиночного выстрела из гладкоствольного огнестрельного оружия, снаряженного картечью. Выстрел произведен с неблизкого расстояния, за пределами воздействия дополнительных факторов выстрела.

Из заключения специалиста следует, что представленные на исследование 3 объекта округлой формы из металла являются картечинами для снаряжения патронов к гладкоствольному огнестрельному оружию.

Таким образом, суд первой инстанции пришел к правильному выводу о том, что, производя выстрел из оружия, заряженного патронами с картечью, У. осознавал, что создает реальную угрозу и опасность для жизни людей, стоявших возле потерпевшего, так как картечь имеет свойство разлета на большую площадь после выстрела.

Кроме того, судом первой инстанции также обоснованно опровергнуты доводы защиты о том, что в действиях осужденного присутствуют признаки необходимой обороны.

Материалами дела установлено, что, вырвавшись от М. и других неустановленных лиц, У. покинул место происшествия, его жизни и здоровью ничто не угрожало.

Исходя из установленных фактических обстоятельств дела, суд первой инстанции дал правильную юридическую оценку действиям осужденного У., квалифицировав их по пункту б) части 2 статьи 99 УК.

При таких обстоятельствах судебная коллегия считает, что постановление судебной коллегии по уголовным делам Алматинского городского суда от 28 февраля 2020 года в отношении У. подлежит изменению в связи с неправильным применением уголовного закона.

На основании изложенного судебная коллегия по уголовным делам Верховного Суда изменила постановление апелляционной судебной инстанции в отношении У.

В части переквалификации действий У. на часть 1 статьи 99 УК отменено.

Постановлено считать У. осужденным по пункту б) части 2 статьи 99 УК к 15 (пятнадцати) годам лишения свободы с отбыванием наказания в учреждении уголовно-исполнительной системы максимальной безопасности.

Исключено применение к осужденному У. части 4 статьи 58 УК.

В остальной части судебные акты оставлены без изменения.

Протест Генерального Прокурора Республики Казахстан удовлетворен.

Ходатайство адвоката Д. и защитника Ш. в интересах осужденного У. оставлено без удовлетворения.

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҒАРҒЫ
СОТЫНЫҢ БЮЛЛЕТЕНІ**
ресми басылым

БЮЛЛЕТЕНЬ
ВЕРХОВНОГО СУДА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
официальное издание

Басуға 25.12.2020 ж. қол қойылды.
Пішімі 60x84 1/8. Қаріп түрі “Times New Roman”
Офсеттік басылым. Таралымы ---- дана. Тапсырыс № 579.

Подписано в печать 25.12.2020 г.
Формат 60x84 1/8. Шрифт “Times New Roman”
Печать офсетная. Тираж ---- экз. Заказ № 579.

«Big Dream» ЖШС баспаханасында басылды.
010000, Нұр-Сұлтан қаласы, К.Бәйсейітова көшесі, 114/2.
Тел.: 28-99-25, 28-99-15, 37-70-74